

Somnolente avicellae

Mihai Eminescu

*Somnolente avicellae
Iam ad nidos congregantur,
Se in ramulis occultant —
Noctem bonam!*

*Non suspirant nisi fontes,
Atro nemore tacente;
Flores dormiunt in horto,
Dormi in pace!*

*Cycnus labitur per aquam
Inter cannas ut quiescat —
Angeli sint tibi prope,
Somnus dulcis!*

*Supra noctem fascinantem
Tollit se superba luna,
Quies, somnium ubique —
Noctem bonam!*

www.oltart.ro
Revista Asociației culturale OltArt

oltart

Anul V * Nr. 1 (14)
Slatina, ianuarie-martie 2016

Aurel TINCA
Dorin POPESCU
C. ȘTEFĂNESCU-GOȚA
Iulian NEGRILĂ
Dorina POPESCU
Cornel NICULAE
Simona DUMITRACHE
Paul ARETZU
Luminița MIȘU
Nicolae ZĂRNEȘCU
C. VOINESCU
Virgil DUMITRESCU
Liliana HINOVEANU
Ciprian CHIRVASIU
Maria IONICĂ
Felix SIMA
Nicolae TIȚA
Cristian ALEXANDRESCU
Ion GEORGESCU
Claudia Florentina BALAȘ
Maria CALCIU
Silviu GORJAN
Vasian MIRCESCU
Doru DINA
Valentina ȘTEFAN
Liuța SCARLAT
Nicolae ROGOBETE
Rubén DARÍO
Dumitru BOTAR

Luceafărul – Aurel Bordenache

EMINESCIANA

3	Eminescu. Ne mai trebuie repere sau orbecăim prin istorie?
Aurel TINCA	18	Mihai Eminescu – păcat și mântuire sau despre cum este posibil Dumnezeu
Cornel NICULAE	38	Calendar Ianuarie
6	Mihai Eminescu la Cernăuți: singur printre străini
Dorin POPESCU	23	Cazul Eminescu. Simona Dumitrache de vorbă cu Paul Aretzu	39	Poesis
Liliana HINOVEANU
8	Câte ceva despre ediția bibliofilă Eminescu. Poezii
C.ȘTEFĂNESCU-GOȚA	25	Eminescu, un poet „de netradus”?
Luminița MIȘU	41	Prolegomene
Trăiți bine? La „first hand” sau la „second hand”?
Ciprian CHIRVASIU
10	Mihai Eminescu – permanentă actualitate
Iulian NEGRILĂ	28	Odă (în metru antic)
Nicolae ZĂRNEȘCU
traducere	46	Meridiane lirice
Silvina Vučković
Constantin VOINESCU
16	Luceafărul ne e rugăciunea
Dorina POPESCU	29	Eminescu la Viena
C. VOINESCU	49	File de istorie literară
Ne/norocul de a fi bisect
Maria IONICĂ
		32	Luceafăr și stele rotitoare
Virgil DUMITRESCU	53	Note de lector
Rândurile unui prieten de peste Olt
Felix SIMA
		33	Personalitatea și destinul geniului: Mihai Eminescu
Nicolae ZĂRNEȘCU		

SUMAR

ianuarie-martie 2016

54	Proză
Rusalcele
Nicolae TIȚA	75	Historia
Stare de război
și teroare...
Doru DINA
57	Poesis
Cristian
ALEXANDRESCU	79	Poesis
Valentina ȘTEFAN
58	Însemnări
Urmele Călărețului
pierdut
Ion GEORGESCU	81	Simeze
Nicolae Truță
în postumitate
Paul ARETZU
61	Etnografica
De la reminiscență
păgână la tradiție
creștină
Claudia Florentina
BALAȘ	83	Eseu
Aproapele meu.
Celălalt
Liuța SCARLAT
67	Raftul cu cărți
Cartea reculegerii.
Aurelian Titu
Dumitrescu
într-o convorbire
cu Teo Sandu
Maria CALCIU	87	Un poem de...
Felix SIMA
69	Vitralii
Povești cu fire de aur
Silviu GORJAN	88	Ecce homo
Pe urmele orașelor
dispărute, Sodoma
și Gomora
Nicolae ROGOBETE
72	Calendar
Februarie	91	Poemul capodoperă
Metempsihoză
Rubén DARÍO
73	Poesis
Vasian MIRCESCU	93	Fișier biobibliografic
Witold Rola Piekarski
Dumitru BOTAR
		94	Calendar
Martie

oltart

Redacția

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Secretar de redacție: **Cosmin BARCAN**
Colegiul de redacție:
Dorin POPESCU, Cornel NICULAE, Florin POPESCU, Virgil DUMITRESCU, Maria IONICĂ, Silviu GORJAN, Dumitru BOTAR
Tehnoredactare: **Hoffman Design**
hoffmandesign@yahoo.com

Adresa

**Str. Acad. P. S. Aurelian nr. 44,
Slatina,
județul Olt
Cod poștal: 230076
Telefon: 0723 638 840**

Articolele pentru numărul 15 al revistei, redactate în MS Word, cu diacritice, format A4, la un rând, corectate, vor fi trimise pe adresa **oltart@yahoo.com**.

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor.

Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii.

© OltArt, 2016

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Revistă editată
de **Asociația Culturală OltArt**
Proiect sponsorizat
de **Editura Hoffman**
Tiparul realizat la imprimăria
editurii Hoffman
www.EdituraHoffman.com
www.LibrariaHoffman.ro
Tel./fax: 0249 460 218
0740 984 910
ISSN 2285 – 598X
ISSN-L 2285 – 598X

EMINESCU. NE MAI TREBUIE REPERE SAU ORBECĂIM PRIN ISTORIE?

Aurel TINCA

„Apleacă-te! Apropie-te cu smerenie...!”
– ne îndeamnă Perpessicius de dincolo de mormânt, atunci când este vorba de Eminescu.

Acest imperativ ne vine din partea unui mare cărturar, care după ce și-a jertfit lumina ochilor pe altarul celor 44 de caiete manuscrise ale lui Eminescu – constată fascinat că „Un drum prin Dedalul manuscriselor eminesciene e o călătorie din cele mai aventuroase. Însă la capătul ei te așteaptă, ca-n cel mai somptuos basm oriental, comorile norocosului Aladin.”

Aceste comori de simțire, imaginație și cugetare, de limbă română șlefuită și cizelată până la expresia ei cea mai curată, strălucitoare și muzicală, ne-au fost redade de Ediția Academiei în 16 volume, începută de Perpessicius în 1939 (care, până în aprilie 1963, a realizat singur, șase volume) și continuată, după orbirea acestuia, de alți benedictini: Petru Creția, Dimitrie Vatamaniuc, Alexandru Oprea, Anca Costa-Foru, Eugenia Oprescu, Oxana Busuioceanu.

Se cuvine să li se aducă și lor un prinos de recunoștință pentru marea iubire față de Eminescu și față de cultura națională, pentru acribia și efortul lor titanic. Ne amintim cu gratitudine de Ediția Academiei a Operei Omnia eminesciana, de marea colecție „Eminesciana” a Editurii Junimea de la Iași și de marii eminescologi, continuând munca asiduă a unor maricărturari, care – începând din 1902, când Titu Maiorescu a predat Academiei Române lada cu manuscrisele lui Eminescu –, au ridicat geniului tutelar al Neamului românesc, prin studiile lor, monumentul ce i se cuvine în conștiința poporului român. Acest monument nu este opera unor encomiaști sau a protocronismului – așa cum încearcă să ne convingă cei care, în teribilismul lor infantil, găunos și în goana după originalitatea cu orice preț, mai mult sau mai

puțin postmoderniste, ajung până la impietate, profanare, iconoclastie.

Cum poate fi altfel judecat nr. 265/27 februarie – 5 martie 1998 al revistei *Dilema*, număr al cărei responsabil este un oarecare Cezar-Paul Bădescu? O efemeridă ridicolă fixată în același insectar „cultural” antieminescian care începe cu detractori din aluatul canonicului Grama, Vizanti, Aron Densusianu, continuă cu demolatorii proletcultiști și sfârșește cu sinistra analfabetă de la cabinetul II al C.C. al P.C.R. și cu rabinul-șef Moses Rosen. (Aceștia din urmă au oprit volumul X de a ajunge sub ochii noștri, la sufletele și mințile noastre). Credeam că s-a terminat cu o asemenea blasfemie.

Oameni ca Eminescu sunt „Eternii noștri păzitori ai solului veșnic” – cum a zis G. Călinescu; manii, larii și penații noștri, iar noi facem un sacrilegiu dacă încercăm numai să aruncăm cu pietre în aceste altare.

Cui folosește această strâmbare (strâmbătură) din nas a unor pigmei sceptici și blazați la tot ce este românesc, la tot ceea ce înseamnă specific, identitate, valoare națională?

Cui folosește denigrarea personalităților mari din istoria și cultura noastră, minimalizarea și terfelirea lui Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Cuza, Regelui Carol I, Reginei Maria, Regelui Ferdinand, a lui Iuliu Maniu, a Brătienilor?

Poporul român a fost și este un martir; nimeni nu are voie să-l insulte. Am ajuns să-l insultăm noi înșine?

Iată cum îl caracterizează Eminescu: „Viteaz în războaie, muncitor și liniștit în timp de pace, apărător de adevăr, glumeț și senin, drept și bun la inimă ca un copil, poporul românesc nu e capabil nici de trădare, nici de infamie.”

Cel mai mare genealogist român în

viață Mihai Sorin Rădulescu spune într-un articol publicat în „Adevărul literar și artistic”: „O identitate se formează de-a lungul timpului și sub diferite influențe, ea pune în valoare moșteniri ancestrale, este valorizată în diferite perioade; conștientizată sau revoltată, dar a spune că ea nu există de fapt și constituie o simplă invenție echivalează cu a pulveriza lucrarea unui popor de-a lungul secolelor, a nu recunoaște existența sa și contribuția sa, mai importantă sau mai puțin importantă, la civilizația universală.”

Am făcut această paranteză, cam lungă, pentru a putea spune că, deși apreciem cărțile lui Lucian Boia, deși am citit cu interes cartea lui D. Drăghicescu „Din psihologia poporului român”, apărută în 1907, și „Firea românilor”, volum coordonat de Daniel Barbu, totuși nu putem accepta această avalanșă de noroi care vrea să stigmatizeze poporul român în numele unei noi și „adevărate” redimensionări a judecăților de valoare, printr-o așa-numită demitizare care, de fapt, este o demolare a axiologiei românești.

Da, există o mutație, care ține mai puțin de valoare și mai mult de umoare (și de educație).

Da, este bine să demistificăm, dar „în marginile adevărului”, așa cum cere Maiorescu.

O spune și Eminescu, într-o exprimare aforistică: „Ceea ce-i neadevărat nu devine adevărat prin împrejurarea că-i național.”

Dar de aici și până a pretinde că marii noștri istorici, – care n-au blamat niciodată poporul român, – că marii noștri eminoscologi (și cei străini) au văzut ceea ce nu există (întocmai ca în basmul lui H. Ch. Andersen *Hainele cele noi ale împăratului*) este un drum presărat cu mari necuviințe, extrem de periculoase.

Atunci când mari cărturari ca Maiorescu, Iorga, Perpessiciu, Călinescu, Vianu, Caracoste, Bușulenga, Negoîtescu, Rosa del Conte, Alain Guillermou, Amita Bhose și mulți, mulți alții – după o viață de cercetare și devoțiune, – mi-au lăsat o anumită imagine a lui Eminescu, demonstrându-mi negru pe alb că El este geniul tutelar al poporului român și unul dintre cei mai profunzi gânditori și mai originali, mai delicați și mai mari poeți ai Lumii, eu să nu-i cred pe ei?

Ce ar fi zis Noica, dacă ar fi putut citi nr. 265 al revistei al cărei director este un om cu autoritatea intelectuală și morală a iubitului său discipol Pleșu; Noica, filosoful care spunea că Eminescu este „Omul deplin al culturii românești”, așa cum, mai înainte, Iorga spusese că Eminescu este „Expresia integrală a sufletului românesc”?

Da, am citit și am recitat mereu și mereu pe Eminescu și am un cult pentru El, dar răspund la această întrebare din perspectiva tinerilor de astăzi, care s-au desensibilizat, la care s-a produs o mutație emoțională și ne propun o cu totul altă scară de valori, la baza căreia stau *plaisirismul, banul, mașina, telefonul, televizorul, superficialitatea, vanitatea* = vacuitatea spirituală.

Cu o astfel de „sensibilitate”, de concepție și de problematică mai putem noi, oare, spune că Eminescu este contemporanul nostru? Contemporan în sensul în care scria polonezul Jan Kott despre Shakespeare cu decenii în urmă, formulă adoptată și la noi. Răspunsul categoric este acesta: *Eminescu sfidează timpul*, fiind contemporan cu toate generațiile, până la sfârșitul lumii, pentru că dinții lui Cronos nu au nicio putere asupra Operei Sale.

Nu Eminescu este de vină că nu-l citesc, nu-l înțeleg și nu-l acceptă cei cu sufletul mic, sărac, arid și schilod, așa cum un Paganini ar fi de vină că vioara nu mai răsună, dacă, în loc de cutie de rezonanță, coardele ar fi montate pe un butuc. Așadar, în loc de butuc insensibil, să facem din sufletul nostru o cutie de rezonanță, un receptor și un rezonator pentru tot ce înseamnă Adevăr, Bine, Frumos.

„Frumusețea va salva Lumea” – spune Dostoievski, referindu-se, bineînțeles, la frumusețea sufletului.

Acum, când „vremurile au ieșit din țâțâni”, – cum spunea Shakespeare, în „Hamlet”, la 1601, ce ar mai putea învăța tinerii din viața și opera lui Eminescu?

Ar învăța să nu facă niciodată compromisuri, să aibă principii ferme, adică să fie oameni de caracter – cum era Eminescu.

Ar învăța să aibă cultul muncii, al valorilor – cum avea Eminescu.

Ar învăța că mai presus de Galaxia Lumière stă Galaxia Gutenberg.

Ar învăța că toată viața trebuie să fii însetat de învățătură, niciodată să nu fii mulțumit cu cât știi – așa cum era Eminescu.

Ar învăța să-și iubească țara și strămoșii – și nu doar să-i evoce și să-i invoce (cum facem noi acum!) numai la aniversări și la comemorări (și să-i uite imediat ce ies pe ușă!).

Ar învăța să trateze totul cu cea mai mare seriozitate, cu gravitate și să se angajeze cu toată ființa în destinul Neamului său – așa cum a făcut Eminescu.

Ar învăța că pădurea, atât de prezentă în poezia lui Eminescu, nu este un element de decor, ci un suport indispensabil vieții.

Ar învăța că Poezia este nu numai un factor emoțional, afectiv, ci și un factor cognitiv și chiar volițional. Ea fertilizează sufletul, luminează mintea, întărește caracterul.

Ziariștii ar învăța că ei, preoții și corpul didactic, având o puternică înrăurire asupra conștiințelor, trebuie să fie de o probitate profesională ireproșabilă, pasionați și curajoși. (E drept că pe Eminescu nu l-a dat nimeni în judecată, nu l-a amenințat și nu l-a ciomăgit nimeni, nu i-a spart capul niciun potentat pentru articolele sale destul de vitriolate – așa cum se întâmplă frecvent cu ziariștii noștri de astăzi, din partea mai marilor și mai micilor zilei.

Profesorii ar învăța să fie intransigenți, în primul rând cu ei înșiși, și să nu-și vândă știința pe bani.

Inspectorii școlari ar învăța ce înseamnă o inspecție școlară adevărată, care nu trebuie să fie (ca până acum) o descindere timorătoare a unor politrucii trimiși de șeful lor politic de la centru să recruteze noi membri de partid sau (și mai rău!) să încerce să îndoiaie coloana vertebrală a profesorului de caracter și cu o bună pregătire profesională. Nu pumnul represiv, ci mâna întinsă prietenește profesorului de la sat, promovarea meritelor, îndrumarea metodică și perfecționarea perpetuă, descoperirea înclinațiilor, aptitudinilor și talentelor elevilor – iată ce ar putea învăța inspectorul școlar de la revizorul Eminescu.

Iar celor care ar pretinde că Eminescu le dă numai o învățătură livrescă, marele

poet le răspunde: *Nu e carte să înveți/ Ca viața s-aibă preț,/ Ci trăiește, chinuiește/ Și de toate pătimește/ Și-ai s-auzi cum iarba crește!*

Toate acestea ar fi învățate, dacă școala l-ar repune pe Eminescu la locul de mare dascăl al poporului său, care – ca să-l parafrazăm pe Lovinescu, cu privire la Maiorescu –, ar arăta cu degetul lui de lumină: „Pe aici e drumul!”

„Drumurile istoriei acestei națiuni trec prin inima lui Eminescu”, zice Iorga. Iar Cioran: „oricâte prostii ar săvârși poporul român, Eminescu îndeplinește rolul de redemptor absolut.”

Asemenea alchimiștilor Evului Mediu, care se străduiau să descopere elixirul vieții și piatra filosofală, Eminescu prefăce, prin iubire, totul în aurul Poeziei, în armonii celeste, în imagini feerice și culori de basm, în mireasmă de păduri ozonate de munte.

Este o comoară de frumusețe care îți înalță mintea pe culmile celei mai înalte cugetări privind Geneza și Sfârșitul Universului, soarta popoarelor și a civilizațiilor, destinul Omului „vis al unei umbre și umbra unui vis”, iubirea, care este omniprezentă și omnipotentă, așa cum spune și Dante Alighieri că ea mișcă stelele și toate astrele.

Cronos nu are nicio putere asupra Operei lui Eminescu, fiindcă omul de pretutindeni și dintotdeauna visează, iubește și suferă, își pune problema vieții și a morții, a destinului, a frumuseții și setei de ideal, a raportului dintre omul de rând (măcinat de patimi și pătimiri) și geniul imperturbabil.

Geniile răspund zoililor și detractorilor cu versurile horațiene din oda „Exegi monumentum” (tradusă și de Eminescu): *Mi-am zidit monument decât acel de fier/ mult mai trainic și înalt ca piramizi cerești./ Ploaia nu-l va mânca, nici acvilonul slab,/ Nici al anilor șir, vremile care fug./ Nu de tot voi muri, partea mai bună a mea/ Va scăpa de mormânt.”*

MIHAI EMINESCU LA CERNĂUȚI: SINGUR PRINTRE STRĂINI

Dorin POPESCU

Chiar dacă nu i s-ar fi tăiat capul, în noaptea de 13 spre 14 iunie 2013, la Hliboca, înainte de a deveni statuie, încă ni se pare că am fi avut suficiente motive spre a conchide că soarta lui Eminescu la Cernăuți, printre *huțuli*¹ și *haholi*², trădează **drama românului exemplar**.

Cei care ar putea vorbi despre o toleranță culturală a *huțulilor*, mai ales față de valorile simbolice ale culturii române, asumate de românii din nordul Bucovinei, trebuie să se întrebuințeze serios pentru a găsi argumente de fond: statuia lui Eminescu destinată expunerii ei la Hliboca, la doar câțiva km de frontiera cu România, este decapitată de autori încă necunoscuți în noaptea cu pricina, cu numai câteva ore înainte de a fi inaugurată; statuia din Noua Suliță a acestuia, postată la numai câțiva metri de o alta, mai *glorioasă*, mai generoasă în dimensiuni și aplomb, destinată soldaților ruși *eliberatori*, este vandalizată din vreme în vreme; de la celebra statuie a poetului din centrul orașului Cernăuți, coroanele depuse periodic de români sunt deplasate, noaptea (expresie a unei ironii fără stil, de secol 18-19), la *monumentul eroului necunoscut*, de sorginte simbolică rusă etc. O dată la câteva luni, vagi autori cu diplome fabricate în zone oculte, descoperă secrete bine păzite, cum că Eminescu ar fi fost în fapt un mare poet ucrainean, convertit la românism prin șantaj afectiv... Numele său (pe care îl revendică drept simbol cultural absolut peste un sfert din populația regiunii) îl poartă, în semn de *omagiu*, o stradă a Cernăuțiului, subțire cât un fir de păr, mai firavă în dimensiuni decât jumătate din lungimea gardului care înconjoară acum clădirea Mitropoliei Bucovinei, în a cărei sală s-a votat, în noiembrie 2018, unirea Bucovinei cu Țara...

Oricât ați vrea să îi găsiți pe Eminescu, Bлага, Bacovia, Nichita Stănescu etc. pe

pereții cabinetelor de limbă română ai școlilor românești din regiunea Cernăuți (numărul acestora scade cu spor în fiecare an), oricâtă bunăvoință ați avea căutând cu răbdare pe acești pereți (pe care se opresc ochii dornici de cultură ai copiilor românilor nord-bucovineni, urmașii celor care au făcut Unirea din 1918) portretele de scriitori români datorite de Guvernul României în urmă cu mai mulți ani școlilor de mai sus, truda vă va fi zadarnică. Poate veți voi să știți unde au ajuns sutele de mii de cărți, multe cu poezii de Eminescu, donate bibliotecilor românești din regiunea Cernăuți, de români *de dincoace*, de instituții, de biserici, de școli, de dascăli care cred încă în Cernăuți și în urma noastră românească de acolo (multe din acestea au trecut clandestin frontiera, căci **cartea românească e marfă prohibită în Cernăuți**)... Încă nu veți putea crede că **mai puțin de 1% e carte românească în bibliotecile din Herța** (raionul românesc al regiunii, din vârful creionului bont al lui Stalin, cedat în '40). Încă nu veți crede că 90% din fondul nou de carte al acestora este carte ucraineană, că 90% din fondul nou de carte este carte de istorie și că istoria despre care se crede că musai ar trebui acestor copii, într-un raion cu cca 95% etnici încă români, ar fi cea modernă și contemporană, care subliniază adânc *ocupația românească în Bucovina, între 1918 și 1940* etc. O parte dintre copiii ce vor fi fost lipsiți, la școală, de poveștile frumoase ale culturii, în care încap deopotrivă Mihai Eminescu și Paul Valery și William Shakespeare și Lev Tolstoi și Taras Șevcenko, de lecțiile blânde și tolerante ale spiritului, au ales să îl decapiteze pe Mihai Eminescu, **la el acasă**, să îi vandalizeze statuile, iar în timpul liber, ziua, să glorifice presupusa și prea-mincinoasa sa ucrainitate.

Nici Ștefan cel Mare, al doilea mare român al micii galaxii în care cred românii nord-bucovineni, nu are o soartă mai bună. Nu veți găsi o statuie a acestuia în toată regiunea, un monument, o efigie, un nume pe o placă, o

¹ Peiorativ dat ucrainenilor din zona muntoasă a Bucovinei

² Peiorativ dat ucrainenilor, prioritar celor din Dobrogea

stradă, un nume de școală, o urmă publică... Aici, măcar, românii din Cernăuți au știut exact cum să răsplătească *uitarea* nevinovată a administrației ucrainene locale – păstrătorii de tradiții se adună și acum la stejarul lui Ștefan cel Mare din codrii Volocăi³, unde-i povestesc pe îndelete ce va fi ajuns astăzi și în vremea din urmă o parte a Moldovei *strămoșilor strămoșilor noștri* (și ai lui) etc.

Povestea urmei românești la Cernăuți, peste care se așterne, nemilos, nu (numai) amprenta barbară a timpului, ci (și) palma grea a unor regimuri antiromânești și anticulturale, este o poveste care merită spusă pe îndelete.

Însă dincolo de truda nesfârșită a unora de a-l decapita pe Eminescu, în chiar capitala sa afectivă, Cernăuțiul, deopotrivă cu întreaga geografie simbolică a Cernăuțiului, care trece prin Crasna și Boian, prin Storojineț, Voloca, Herța etc, trudă care face din drama lui Eminescu una a românului absolut, singur printre străini, încă **la fel de feroce e rezistența românilor noștri din Cernăuți de a-l iubi pe Eminescu**. La Cernăuți, Eminescu e doar *singur printre străini*, nicidecum *singur printre români*. De aceea îi poartă numele cea mai numeroasă (poate și cea mai puternică) organizație culturală a românilor de aici. De aceea, nedezmintit, se publică și se citesc articolele sale mai abitar decât romanele de capă și spadă. De aceea românii din Cernăuți știu, spre deosebire de cei de *dincoace*, mai degrabă de *publicistul* decât de *poetul* Eminescu. Pentru că **publicistica lui Eminescu a fost unul din balsamurile cu care s-au alinat românii (înainte și) după decapitarea statuiilor sale**. Cine înțelege ori cine măcar citește publicistica lui Eminescu știe prea bine de ce.

E mai multă iubire pentru Eminescu la românii din nordul Bucovinei decât în tot restul României. Este adevărat, aici **iubirea se împacă bine cu mitul**, căci nimeni nu concepe să fie altfel. Uriașele procese culturale de demitizare de *dincoace* nu lovesc în efigia mitică a sa din mediile românești ale Cernăuțiului, nu ating straturile profunde. **Românul din Cernăuți crede netulburat că încrederea în Eminescu și în Ștefan cel Mare este de ajuns pentru a**

potoli istoria hoată.

Am fost (și sunt) acolo și știu. **Nu există iubire mai mare și nu există iubire mai sinceră pentru Eminescu decât în casele de români din Bucovina. În aceste case se aprind lumânări în nopțile în care ni se ucid statuile.** În aceste case se mai citește Eminescu. La serbările școlare se mai șterg cu batiste obraji de plâns când vreun glas inocent tulbură liniștea sălii cu *Doina*. Chiar dacă înnoirile culturii de *dincoace* ocolesc Bucovina, nordul ei, chiar dacă această iubire ne pare nouă, românilor de *dincoace*, mai rapizi în adaptarea la ritmul despărțirilor culturale, una mai degrabă arhaică și desuetă, **această iubire ține în viață casele de români din Bucovina.**

Prefer acest exercițiu de iubire, fie el arhaic și agrar, grimasei tâmpete a unuia care nu mai crede în nimic. A unuia care nu mai crede în Eminescu. A unuia pentru care numele lui Eminescu are vaga rezonanță a unui fundaș central din Scornicești...

Sigur că avem nevoie de demitizare, de privirea cinstită asupra a ceea ce a constituit obiectul idolatriei, exhibițiilor și fanfaronadei noastre în ultimii 80-100 de ani... Avem totodată obligația de a manageria cu tact această interogare a conștiinței noastre profunde, spre a nu prăpădi aici chiar și rădăcinile ei...

Felul în care îl iubesc pe Eminescu românii din Cernăuți face drama exemplară a acestuia cel puțin suportabilă, dacă nu pilduitoare ori ezoterică. Dacă nu am mai avea această iubire, căreia i se adaugă, încă, una și mai puternică, a românilor de peste Prut, am fi mai săraci. Am rămâne poate doar cu perlele și ineptiile copiilor noștri (*de dincoace*; și *dincolo*) din teza semestrială de limba română.

Mai ales pentru că se apropie 2018 și împlinirea primului secol de la *România dodoloață*, **avem obligația morală de a prețui năzuința întru Eminescu a românilor de dincolo mai mult decât lenea întru Eminescu⁴ în care se complac românii de dincoace.**

(Diplomat român la Cernăuți – 2007-2011)

⁴ Sau *cinstea* lor demitizantă, care năruie, și ea, statui (românești) – la Chișinău și Cernăuți

³ Codrii Cosminului

CÂTE CEVA DESPRE EDIȚIA BIBLIOFILĂ EMINESCU. POEZII – 1944

C. ȘTEFĂNESCU-GOȚA

Volumul a apărut la Editura „Cartea Românească”. Această editură căpătase experiență prin tipărirea unui alt volum omagial Eminescu, la cinci decenii de la moarte (1889-1939, iunie 15), lansat cu ocazia „Lunii Cărții” în cadrul „Lunii Bucureștilor” și îngrijit de scriitorul Ludovic Dauș, cu colaborarea pictorilor Steriade, Ressu, Pointin Skeletti și graficienilor Geo Zlotescu, Labin și Geglacov, un volum luxos imprimat și la un preț redus.

Ediția bibliofilă EMINESCU. POEZII, din 1944, este îngrijită de M. Toneghin și ilustrată de Aurel Bordenache. S-au tipărit 2.000 de exemplare, numerotate, pe hârtie ALFA ROMÂNĂ, fabricată special de Oficiul de Vânzare a Hârtiei Produse în Țară – SA, la fabrica din Petrești.

Scriitorul Menny Toneghin a absolvit o școală comercială și a fost director de secție la Editura „Cartea Românească”. A debutat cu schițe în revista „Gloria României” (1927). Zece ani mai târziu publică ȘOIMII ROMÂNIEI, antologie epică pentru tineret, ilustrată de pictorul D. Stoica. „Aici vitejia soldatului român, faptele lui eroice, sunt imortalizate în versurile celor mai străluciți poeți ai noștri” – susține M. Toneghin.

În prefața ediției bibliofile, M. Toneghin notează: „Editura <Cartea Românească>, credincioasă drumurilor firești ale înfăptuirilor naționale, prezintă publicului iubitor de frumos ediția de față, destinată mai ales bibliofililor, în

care partea cea mai reprezentativă a poeziilor lui Mihai Eminescu sunt tălmăcite grafic – cu concursul pictorului Aurel Bordenache – aducând prin aceasta o mărturie de vie recunoștință celui care a turnat în formă nouă limba noastră strămoșească.”

Răsfoirea acestui volum este o încântare: fără să vrei, te gândești la spusa lui Sadoveanu, atunci când l-a citit pe Ion Neculce, că sufletul i s-a umplut de plăceri rare.

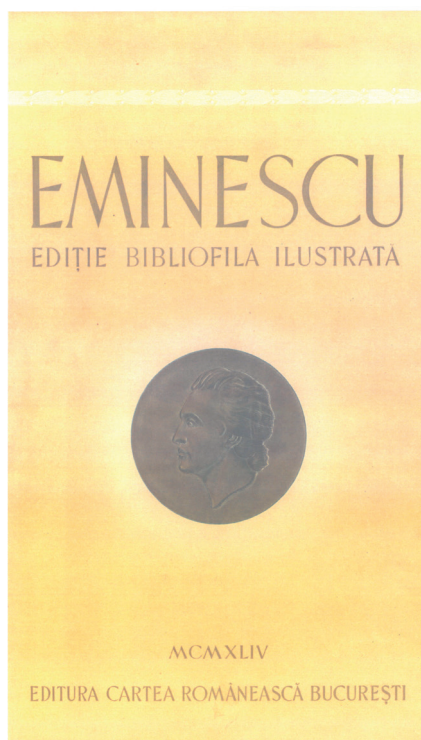
Gravurile lui Bordenache asociază clasicismul greco-latin cu imaginația fecundă și strălucitoare a mentorului său, francezul Gustave Poré (1833-1883).

În unele gravuri (Singularitate, Venere și Madonă, O, mamă... și multe altele) simți accentuat melancolia, tristețea și chiar o anumită morbidezza.

Pe un deal, un fel de promontoriu, Ștefan cel Mare călare sună din corn, chemând flăcăii să-și apere glia de invadatori; suntem în 1944: o gravură premonitoare...

Două magistrale portrete ale poetului – astral la tinerețe și decepționat la maturitate – placate de două fotogravuri în sepia, după manuscrise (Mortua est... și Doina), care deschid și închid volumul.

Anul 1944 ne-a adus ultima invazie barbară, începută, de fapt, în 1940. Ghilotina roșie ne-a sfârtecat Țara, inimile și sufletele... Asia, de care se temea marele N. Iorga în 1940,

a învins: nu cu caii, ci cu tancurile! Unele dintre ele – cadouri de la americani...

Doi trădători de neam, aflați de mult timp în solda Moscovei, spionii dovediți Mihai Beniuc și Jules Perahim, vor să-l... colectivizeze pe Mihai Eminescu și tipăresc, la Editura de Stat, un volum omagial prilejuit de centenarul poetului (1950), imitând în mod abject formatul, grafica și punerea în pagină a volumului bibliofil. Ba, mai mult, în prefața cărții, Beniuc se plânge de faptul că Eminescu s-a aflat într-un „impas ideologic”, că n-a descoperit forța proletariatului și n-a citit „Manifestul comunist” al lui Marx!

În încheierea acestor rânduri dedicate fabuloasei, fantasticei ediții bibliofile Eminescu, doresc să reamintesc câteva citate din articolul „Pomenirea lui Eminescu”, scris de un adevărat poet, marele și neuitatul Nichifor Crainic, în „Universul literar” din 26 februarie 1938:

„Moldovean cu moldovenii, bucovinean cu bucovinenii, ardelean cu ardelenii, muntean cu muntenii și ascultând la Prut suspinul

basarabenilor, tu ești românul de pretutindeni, viața ta disprețuiește granițele ce ne-au sfâșiat istoria.

Viața ta e românească, fiindcă ai risipit-o pretutindeni, graiul tău e românesc, fiindcă l-ai cules de pretutindeni. Ai zăbovit pe spinări de plai, lângă fluierul ciobanilor, ai nămiețit sub arborii rari ai câmpului cu truda plugarilor, ai învățat basmele satului, ai deslușit mitul neguros al pământului; ai rătăcit pe lângă plopii târgului, ai poposit într-un colț de tavernă soioasă și ai ascultat revolta dezrădăcinaților.”

Și continuă:

„Substanță din substanța neamului, pământului, duh din duhul veacurilor, învățătura ta n-are preț schimbător. Generații după generații ne recunoaștem în ea ca-ntr-o imagine proiectată în infinit. Căci geniul tău a plăsmuit-o și transfigurat-o <sub raza gândului etern>. Neamurile nu trăiesc prin ceea ce mistuiesc; neamurile trăiesc prin ceea ce creează, prin eroismul gândului aruncat dincolo de veac, iar tu ești pentru noi trecerea eroică din veac în nemurire.”

MIHAI EMINESCU – PERMANENTĂ ACTUALITATE

Iulian NEGRILĂ

„Vreme trece, vreme vine ...”

Și a trecut, într-adevăr, atâta vreme, iată, de când Mihai Eminescu trăiește cu măreție, doar în sufletul nostru. Volume întregi s-au scris în acest răstimp, numeroase pagini de reviste, toate stând mărturie despre strălucirea sa tot mai puternică peste timp.

Nemurirea cu care a fost botezat este însemnul geniului zămislit de glia dacică. Voievodul limbii române, instalat pe tronul de aur al poeziei românești, vorbește tuturor generațiilor, mărturisindu-și destinul, ca un purtător de cuvânt al neamului său, pentru că el a cunoscut bine viața acestuia.

Din nordul Moldovei, trecând prin Țara Românească, până în Transilvania, Mihai Eminescu a devenit simbolul unității de neam a tuturor românilor, fiecare revendicându-l ca pe unul de-al lor. Mărturii stau scrierile sale, paginile de reviste îngălbenite, care vorbesc atât de frumos despre lucrarea sa poetică. El însuși, scriind lui Iacob Negruzzi, îl informa că: „Asupra împrejurării, că din Transilvania căpătați scrieri a căror caracteristică e fraza patriotică ..., dacă ați cunoaște mai de aproape tendințele de deznaționalizare ale ungurilor, pe care ei le reped prin toate vinele, prin toate organele statului și exclud din viața publică tot ce nu e maghiar, atunci ați găsi o lămurire mai de aproape ...” (conf. Iulian Negrilă, **Însemnări despre scriitori**, Editura Facla, Timișoara, 1987, p. 39).

Patriotismul său fierbinte este emblema inconfundabilă a operei lui, poetul contopindu-se cu toate frământările poporului, specifice epocii respective, ducând la rându-i o existență dintre cele mai zbuciumate: „Vă spun drept – scria el în 1872 – că trăiesc cu mare greutate. În momentul în care vă scriu aceste șire, mă aflu

în lipsă deplină de bani ...” (*Idem, ibidem*, p. 40).

Numeroase informații istorico-literare apar în paginile publicațiilor de pretutindeni, toate referitoare la opera și personalitatea poetului. Astfel, un interesant articol, semnat V. P. (Volbură Poiană), apărut în „Tribuna nouă” (Arad), nr. 11/29 iunie 1924, p. I, pune problema datei și locului de naștere ale poetului nostru național. Se susține că el s-ar fi născut la Dumbrăveni, în 21 mai 1849:

„Doamna Constanța Dunca-Șchiau¹, văduva consilierului imperial Antoniu de Șchiau din Transilvania, care trăiește la Sibiu, într-o foarte modestă odaie a hotelului „Europa”, în ceasul când pruncul vătafului Eminovici s-a ivit pe lume, ea se afla la moșia marelui și avutului boier Costache Balș, zis după titlul primit în Rusia, dvaraninul Balș.

La acest boier moldovean, tatăl lui Eminescu îndeplinea serviciul de vătaf al moșiei. În dimineața zilei de Sfinții Împărați (21 mai, n.n.), în anul 1849, doamna Dunca de Sajo, copilă pe atunci, se juca laolaltă cu micuțul băiat Dimitrie-Muți Balș (cu mintea năucă), feciorul boierului Balș, în parcul cel mare al curții boierești. Îndată, două fete au apărut la geamul deschis al unei căsuțe din fundul grădinii și, făcând semn copilei Dunca și

1 Constanța Dunca Șchiau, n. 1843, Botoșani – ?, profesoară, publicistă, scriitoare, fiica avocatului moldovean Ștefan Dunca. A studiat la Viena și Paris, a prezentat Camerei Deputaților un proiect de organizare a învățământului pentru fete, care a fost premiat. Între 1863 – 1965 a scos revista „Amicul familiei”, unde a publicat schițe, nuvele, traduceri. Publică volumele: **Fiicele poporului**, 1863; **Femeia femeii**, 1863; **Femeia în familie**, 1871; **Cartea numelor**, 1872; **Feminismul în România**, 1904 etc.

micuțului Muți, una din ele, cea mai mare, a zis:
— Cuconașule, astă noapte o femeie bătrână, ne-a adus un frățior drăgălaș ...

La care micuțul Balș a răspuns:

— Să-l botezăm noi ...”

Și, la botezul copilăresc, mai mult de joacă și de drag făcut, la care a luat parte Eminovici, vătaful, frumoasa copilă Dunca a aruncat flori albe deasupra leagănului, iar micul Balș, deschizând o cutie pe care o avea în mână, a dat drumul fluturilor ce-i avea prinși. Și, așa, cu „flori și fluturi” a fost cea dintâi binecuvântare a pruncului care ne-a înălțat poezia la gloria literaturii europene.

Doamna Dunca (Constanța Dunca-Șchiau - 1843 - ?, a fost una dintre primele scriitoare feministe de la noi și cea mai cunoscută avocată din Moldova) afirmă că toate acestea „le-a văzut cu ochii, le-a auzit cu urechea și le-a făptuit cu mâna”.

Autorul articolului mai adaugă că, în 1877, în „Adevărul”, a apărut un articol intitulat **Botezul lui Eminescu** sub semnătura doamnei Dunca, dat la redacție spre publicare de generalul Averescu. Principesa Ghica, născută Balș, „prin drept de clironomie devenită proprietara Dumbrăvenilor”, a întreprins o serie de cercetări amănunțite referitoare la Eminescu. Tot ea a ridicat, apoi, un monument „în parcul cel mare al curții, sub ferestrele căsuței unde s-a născut Eminescu”. De asemenea, se afirmă că cele prezentate în articolul din „Adevărul” sunt confirmate de înscrisul privitor la data și locul nașterii marelui poet de mai târziu, găsit în biserica din Dumbrăveni.

Ca revizor școlar, M. Eminescu a consemnat, pe lângă aprecierile privind situația școlilor noastre la 1875, și o serie de versuri inedite, în carnetul său de note, dintre care amintim pe cele reținute de „Tribuna” (Arad), nr. 225/1908, p. 2: „... să nu se mai aleagă / Din numele-mi nimic / Uitat, pierdut-e soarta / Ce mie mi-o prezic!”

Din aceeași sursă aflăm despre geneza poeziei **Singurătate** lucruri interesante, menționate de Felician Batist și anume că, versurile respective au fost scrise de poet pe

„ușorul ușei din dreapta, purtând iscălitura lui”, în camera de la Mănăstirea Râșca, unde Eminescu a locuit o vreme.

În aceeași însemnare se menționează și o altă poezie, mai puțin cunoscută a lui Eminescu, intitulată **Elisa**, „din vreo douăzeci de strofe ...; imaginile sunt atât de bine legate, onomatopeizarea versurilor e atât de plângătoare, că ar întrece chiar **Luceafărul** ...”.

În contextul acestor preocupări de istorie literară, semnalăm existența unui posibil autograf inedit al poetului pe o **Carte de închinăciuni**, aflată la Biblioteca Județeană Arad, ce a fost tipărită la Iași în 1845 (La Cantora Foiei Sătești), cu alfabet de tranziție, format 13 x 9, 5 + 4 f. + 212 p. + 2 f. + 1 tabel + 1 portret pe care e menționat: „Lith - ie de la Metropole a lassy. Cartea este înregistrată de **Bibliografia românească modernă** (1831 – 1918), vol. I (A-C), coordonator Gabriel Strempel, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 587, la poziția 10.624.

Ea a fost achiziționată în 1985, de la Mihai Sighete din Arad, care în timp ce a lucrat ca tâmplar la București, acum peste șase decenii, a cunoscut pe fiica unei admiratoare a marelui nostru poet, de la care a primit **Cartea de închinăciuni**, el însuși fiind un om cu larg orizont cultural și iubitor de cărți.

Admiratoarea, și prietena lui Eminescu, a încetat din viață la Iași, în 1913, lăsând fiicei sale, prietena de mai târziu a lui Mihai Sighete, această carte primită de la poet, pe care el notase un distih cu conținut religios: „Unde-i unire la toate / Dumnezeu face dreptate!” – explicabil, fiind vorba de o carte bisericească și o strofă, dintr-o variantă a poeziei **La steaua**, apărută pentru prima dată în „Convorbiri literare”, an XX, nr. 9 / 1 decembrie 1886.

Afirmația noastră se bazează, în primul rând, pe asemănarea acestui scris, cu cel din manuscrisele lui Eminescu. La acea dată, desigur, primul său volum de versuri nu era încă tipărit, fiindcă altfel, presupunem, i l-ar fi oferit și, dorind să-i lase o amintire prietenei, i-a scris pe această carte, de valoare pentru vremea aceea, versurile amintite.

Se poate pune în discuție semnătura lui Eminescu, care, după cum se știe, de cele mai multe ori, apare cu câteva „bucle”. M. Eminescu a semnat însă și fără „bucle”, cum apare în cartea amintită. O asemenea semnătură apare și în albumul **Vreme trece, vreme vine ... M. Eminescu**, de Constantin-Rusu și A. Petrescu-Vicoveanu, Editura Junimea, Iași, 1976, p. 148, unde e reprodus un bilet trimis de poet, în vara lui 1883, prietenului său devotat, Chibici Răvneanu, ceea ce înseamnă că semnătura sa cu acele „bucle” era folosită mai ales pentru ocazii „festive”.

**

Printre alte documente de istorie literară care se referă la M. Eminescu, amintim un **Album** de familie, păstrat de Veturia Nistor din Arad, de la părinții Mariei Nistor (soacra sa) din Focșani și ai lui Ionel Ionescu, croitor, care în 1949 locuiau în București, pe Brezoianu.

Paginile **Albumului**, îngălbenite de vreme, iar unele deteriorate, sunt scrise în marea lor majoritate cu cerneală violetă, iar câteva cu cerneală neagră. Ele cuprind reflecții despre libertate, tiranie, geniu, amicitie ori diferite amintiri și meditații; altele au cuvinte extrase din **Dicționarul societății de azi**: amorul, averea, banul, cinstea etc., fiind semnate de V. V. Sion, Vasiliu, G. M. Cristofor, C. Nicolau, A. Nedelcu și scrise între anii 1884 – 1918, la Focșani, Bârlad, Iași și București.

Interesantă ni se pare strofa următoare, semnată de Cealumschi și datată: București, 1888, octombrie 3/15: „Tinere, când de-o scânteie s-a aprinde-a ta simțire / Nu lăsa să te orbească nebunatică iubire / Și când inima amorul ți-o cuprinde cu de-a sila / Recitind pe Eminescu, te gândește la Dalila”.

La pagina 32 și următoarele, din **Album**, apare un fragment din poezia **Dalila**, semnată de M. Eminescu. Se știe că poezia a fost scrisă, purtând acest titlu, în 1879/80 și că un fragment de cincizeci și cinci de versuri a fost publicat, la 1 ianuarie 1886, în „Epoca ilustrată”, iar în întregime, cu titlul **Scrisoarea V**, a apărut în „Convorbiri literare”, la 1 februarie 1890.

Pe pagina 33 se află manuscrisul autograf al poeziei **Lui X** de Veronica Micle, datat: 28

august (probabil 1886), ceea ce rezultă că M. Eminescu a scris și semnat fragmentul din **Dalila** în clipele lui de luciditate, dintre aceste două date, în **Albumul**, care fusese pus la dispoziția celor care veneau în casa părinților Mariei Nistor și Ionel Ionescu, probabil să-și facă la croitor vreo haină.

Mihai Eminescu este și va rămâne cea mai înaltă inspirație a inteligenței române. Prin Mihai Eminescu poezia română modernă, ce se naște sub însemnul romantismului, își atinge momentul liric cel mai înalt. Pentru că a știut, cel mai bine, să exprime sufletul românilor, să le traducă aspirațiile și visurile, realizând prin opera sa o sinteză a spiritualității românești, Eminescu a devenit poetul național al românilor, căci, după cum spunea Vlahuță: „Oamenii ca Eminescu răsar la depărtări de veacuri în existența unui popor”. Creația lui poetică se bucură de o neîntrecută popularitate și este admirată în sânul poporului nostru în mod unanim, căci el este „sfântul preacurat al ghiersului românesc”, după cum afirma Tudor Arghezi. Lui Eminescu i s-a creat o origine de cele mai multe ori fantezistă. El a fost considerat ba turc, ba albanez, persan, suedez, rus, bulgar, sârb, rutean, polon și chiar armean. S-a dovedit că toate aceste obârșii sunt de domeniul fantasticului, niște ipoteze fără suport real, fiindcă se cunoaște că baronul Jean Mustață din Bucovina, care a luat în arendă de la boierul Balș moșia Dumbrăveni, îl aduce pe Gheorghe Eminovici ca „scriitoras”.

Prin 1849 - 1850, acesta se va muta la Ipotești, unde cumpără jumătate din moșie. S-a căsătorit cu Raluca Jurașcu, la 29 iunie 1840 și au avut unsprezece copii. Mihai era al șaptelea. El s-a născut la 15 ianuarie 1850, la Ipotești. Dar, despre data nașterii viitorului poet s-a discutat mult.

Se înțelege de la sine că nu toți biografi lui Eminescu au acceptat această versiune a nașterii viitorului poet. Au fost luate în considerare și alte documente și s-a convenit în mod definitiv să se acrediteze ideea, că Mihai Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850. Această dată e înscrisă și în registrul nașterilor, aflat la Biserica Uspensia din Botoșani, iar G. Călinescu

va încheia această controversă, menționând ca dată definitivă de naștere tot 15 ianuarie 1850, dar nu la Botoșani, ci la Ipotești și botezat apoi la Botoșani. Atunci, în miezul veacului al XIX-lea, în plină iarnă geroasă cu mantie superbă de omăt, pe cerul românesc răsărea Luceafărul. Anul care începea – ziceau cărțile străvechi și înțelepte – se află sub stăpânirea Planetei Venus, numită în popor Luceafăr.

Sclipirea aurie a astrului, în acea dimineață fericită, era tocmai acel semn divin prevestitor că, în spațiul spiritual al bătrânei Dacii, s-a ivit un om de geniu: Luceafărul culturii românești. Adevărul în această direcție nu are așa mare importanță. Frumosul prunc Mihai, era, exact ca-n poveste, al șaptelea din cei unsprezece copii zămisliți de soții Eminovici: Raluca și Gheorghe. Trăgându-se din răzeși de viță veche, părinții nu erau nici tare bogați, dar nici săraci lipiți pământului. Tatăl Ghiorgheș fusese ridicat de către domnitorul Mihail Sturza la rangul de căminar, iar prin 1848, înainte de nașterea lui Mihai, se lupta aprig să ajungă proprietar al moșioarei de la Ipotești, la numai o alergătură de cal, în nord de târgul Botoșanilor.

Gheorghe Eminovici muncise ca vechil pe moșia din Dumbrăveni a marelui boier Alecu Balș, dovedind că e ager la minte, bun în treburile cancelariei ca ... isteț scriitoras. Socrul, Vasile Iurașcu, nașul lui Mihăiță, i-a dat Ralucăi o dotă bunică (total, 3000 de galbeni) la care se adaugă și casele de lângă Biserica Ușpenia – Botoșani. Plus moșia Orășești, din vânzarea căreia căminarul Gheorgheș ia în arendă moșia Durnești, dinspre Prut, unde se zice că a făcut primii pași viitorul poet, până la mutarea în conacul de la Ipotești. Familia Eminovici, dornică de căpătuială, pentru a-și întreține droaia de plozi, se află câțiva ani în lungi și obositoare procese legate de stingerea datoriilor făcute pentru cumpărarea moșiei cu 4000 de galbeni. Dar, în sfârșit, iată-i stăpâni la Ipotești! Casa bătrânească a fost dăruită. Începea ridicarea noului conac de la țară, unde a copilărit Mihai, împreună cu frații și surorile, în raiul din inima naturii binecuvântate de Dumnezeu. Când Mihăiță se făcuse copăcel,

hoinărind prin „natala mea vâlcioară”, s-a trezit înconjurat de primii patru frați: Șerban, Niculae, Iorgu și Ilie. Cele dintâi surori Ruxandra și Maria s-au prăpădit de copile. Dar „dulcea mamă”, Raluca a mai adus pe lume și alți prunci, după ce Mihai ajunsese mărișor: Aglae, Harieta, Matei și Vasile, ultimul încetând din viață, ca și Ruxandra și Maria, la vârstă fragedă.

Așadar, din unsprezece născuți, trei au mușcat țărâna de mititei, producând durere cumplită în sufletul duios al mamei, iar ceilalți copii au reușit să trăiască, fiind speranța răzbătătorului căminar Gheorgheș, care plănuia să-i facă pe toți oameni căpătuiți: fetele cu zestre, băieții cu învățături practice și meserii bănoase. La vremea când conacul Ipotești e terminat și Eminovicii ajung, în sfârșit, după o grămadă de procese, stăpânii moșiei, Mihai trăiește aici – împreună cu ceilalți – anii minunați ai copilăriei fără griji. Gospodăria căminarului Gheorgheș și a căminăresei Raluca devine, pentru cei mici, un cuib de viață neastâmpărată, de năzbâții memorabile și bucurii trecătoare. În tot acest timp copilul creștea frumos, bucurându-se de toate minunățiile acelor locuri, în mijlocul naturii și al oamenilor care l-au înconjurat cu dragoste.

La șapte ani Mihai avea „statul crescătoriu, părul negru, ochii negri, nasul potrivit, fața smolită” – așa cum reiese din caracterizarea făcută de tatăl său care solicita în 1857, reînnoirea pașaportului fiilor săi mai mari ce mergeau în Bucovina la studii, cerând ca pe acel pașaport să fie înscris și Mihai. În satul natal, micuțul Mihai lua o carte și se pierdea în luncă. Acolo a visat și s-a întâlnit cu prima lui dragoste, așa cum ne spun versurile: „Apoi, mi-aduc aminte ... O zi de primăvară. / Și m-am trezit în luncă c-un pui cu ochi de foc / Cu părul negru-n cozi, cu fața zâmbitoare / Ea-și pleacă ochii timizi – și eu am stat pe loc / ... / S-a dus !.. De-aceia însă aș vrea încă o dată / Să văd lunca cea verde, să văd valea cu flori / Unde adesea de brațu-i în noaptea înstelată / Ședeam pe stânca stearpă spunându-i ghicitori”. (**Manuscrisul** 2259, filele 37, 38).

Amorul lui Eminescu devine în alt loc un înger blond, pe care credea că l-a uitat și nu

va mai veni să-l caute: „O, dulce înger blond, / Cu ochi uimiți de mari – / La ce mai reapari / Să-ngreui al meu gând? // Părea că te-am uitat, / Că-n veci nu-i mai veni / Să-mi amintești o zi / Din viața mea de sat”. (**Manuscrisul** 2262, fila 33).

Copilăria lui Mihai Eminescu s-a desfășurat în ținutul Ipoteștiului, acolo unde a avut primele uimiri și întâia iubire. Acolo a cunoscut cel dintâi raiul din basme, dar și cuptorul vetrei părintești de la Ipotești: „Îmi plăcea – atuncea-n scaun să stau în drept de vatră, / S-aud câinii sub garduri că scheaună și latră, / Jăratecul să-l potol, să-l sfarm cu lunge clești, / Să cuget basme mândre, poetice povești. / Pe jos să șadă fete pe țolul așternut / Să scarmene cu mâna lână, cu gura glume, / Iar eu s-asculț pe gânduri și să mă uit la lume / Cu mintea s-umblu drumul poveștilor ce-aud”.

Mihai Eminescu a rămas totdeauna fermecat în fața pădurii, pe care, copil fiind, a cutreierat-o și aceasta va deveni o constantă a poeziei sale: „Acolo în depărtare e valea lui natală, / Cu codri plini de umbră, cu râpe fără fund ...”

Încercat de viață și după o muncă extenuantă de gazetar, el se va gândi retrospectiv, cu patetism, la acele meleaguri: „Astăzi chiar de m-aș întoarce / A-nțelege nu mai pot ... / Unde ești, copilărie, / Cu pădurea ta cu tot ?” Copiii satului său natal au fost primii săi prieteni; cu ei a cutrierat pădurea, lacul și toate locurile din împrejurimile localității unde a văzut lumina zilei. Cu ei a întâmpinat amurgurile și înstelarea lactee. Alături de copiii satului, vin frații săi, dar mai ales Ilie, care i-a fost tovarăș nedespărțit la joacă, Mihai culegea melci din tufișuri și-i înhăma cu ațșoare la cojile de nucă, zicând că-s boi trăgând carul: „Copii eram noi amândoi / Frate-meu și cu mine, / Din coji de nucă car cu boi / Făceam și înhămam la el / Culbeci bătrâni cu coarne”. Ba, mai mult, rătăcind prin codru, copilul se scâldea în iazul Baisa, cu ceilalți plozi, cică prindea fără frică raci și șopârle: „Adesea la scâldat mergeam / În ochiul de pădure, / La balta mare ajungeam / Și la al ei mijloc înotam / În insula cea verde ...” Lacul și codrul erau atunci totuna și au

format cadrul ipoteștean în care s-a desfășurat copilăria viitorului poet: „La lacul cel verde și lin / Răsfrânge-se cerul senin, / Cu norii cei albi de argint, / Cu soarele nori sfâșiind, / Dumbrava cea verde pe mal / S-oglindă în umedul val”.

După cum ne asigură Augustin Z. N. Pop, în 1909, un prieten de joacă al lui Eminescu, își amintea că acesta „de mic copil iubea codrii și singurătatea. Vara mai nu dormea acasă, ci pe sub hambare, ori se înfunda în pădurile din împrejurimile Ipoteștilor, pe care le cutreiera în lung și în lat. Aici asculta nesățiosul ciripit blând al păsărelelor, zvonul dulce al izvoarelor, în nopțile înstelate, îmbătat de farmecul lunii, care-și strecura razele ei mângâietoare prin frunzișul tăinuit”. Unele destăinui, din perioada copilăriei, le face poetul atât în poezia **Din străinătate**, cât, mai ales, în postuma **Un roman**, de unde aflăm: „...natala mea vâlcioară / Scăldată în cristalul pârlului de-argint, / Să văd ce eu atât iubeam odinioară: / A codrului tenebră, poetic labirint; // Să mai salut o dată colibele din vale / Dorminde cu un aer de pace, liniștiri, / Ce respirau în taină plăceri mai naturale, / Visări misterioase, poetice șoptiri. // Aș vrea să am o casă tăcută, mititică, / În valea mea natală ce unduia în flori, / Să tot privesc la munte, în sus cum se ridică, / Pierzându-și a sa frunte în negură de nori. // Să mai privesc o dată câmpia-nfloritoare / Ce zilele-mi copile și albe le-a țesut, / Ce auzi o dată copila-mi murmurare, / Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-a văzut”.

Raiul copilăriei lui Mihai Eminescu a fost Ipoteștiul. Timpul însă a trecut pe nesimțite, copilăria celui ivit sub zodia lui Venus a luat sfârșit la un moment dat, iar școala trebuia urmată, pentru că Gheorghe Eminovici și-a dorit ca fiii săi să aibă carte.

✱

Rămânând fără niciun sprijin material, în 1876, Mihai Eminescu este redactor-administrator și corector la „Curierul de Iași” cu un salariu de 100 lei (mai târziu cu 150 lei) pe lună. Ziarul era un buletin al publicațiilor Curții de Apel din Iași, la care Eminescu alcătuia pagina politico-literară, făcea cronică politică, economică, teatrală. Jurnalul era numit de poet „foaia vitelor de pripas”, iar el nu avea niciun

fel de satisfacții, nici morale, nici materiale, fapt pentru care nici nu semna articolele.

Foaia a publicat articole referitoare la organizarea și desfășurarea Serbării de la Putna din 1871, precum și la activitatea Societății Academice „România Jună” din Viena. Mihai Eminescu a scris cronica internă și externă, despre problema românilor de pretutindeni, comemorări naționale, însemnări economice, cronica teatrală.

După un an de muncă, Mihai Eminescu se retrace din redacția gazetei, intrând în conflict cu directorul Tipografiei Naționale și cu primarul Iașului, Pastia, căruia nu vrea să-i ia apărarea și să semneze un articol împotriva celor care-l criticaseră în „Steaua României”.

Deși dorea să vină la București, pentru a-și găsi un rost, Mihai Eminescu îi scrie lui Ioan Slavici că n-are bani de drum: „... n-am cu ce veni ..., din ce dracu să plec. Am și bagaje, cărți manuscrite, cioboate vechi, lăzi cu șoareci și molii, populate la-ncheieturi cu deosebite naționalități de ploșnițe. Cu ce să transport aceste roiuri de avere mobilă în sensul larg al cuvântului?” (Ioan Slavici, **Amintiri**, București, Cultura Națională, 1924, p. 32).

Sosit, totuși, la București în noiembrie 1877, Mihai Eminescu se adăpostește în curtea Mănăstirii Caimata. Apoi, cu ajutorul lui Ioan Slavici, își găsește o locuință pe strada Speranței și se angajează redactor la „Timpul”, ziar fondat de partidul conservator la 15 martie 1876. În redacția acestui ziar lucra și Ioan Slavici.

Mihai Eminescu era junimist și conservator prin structură, iar „Timpul” va deveni un organ de expresie al poetului, în ura ce-o avea față de liberali, care îl lăsaseră pe drumuri.

În paginile ziarului, marele nostru poet a dezlănțuit o campanie feroce împotriva fanarioților îmbogățiți la noi, a parvenitismului politic și a liberalilor care trimiseseră pe câmpul de luptă, în Războiul pentru Independență (1877/1878), soldațigoși și flămânzi. În felul acesta Mihai Eminescu și-a atras mulți potrivnici, atât printre oamenii politici ai vremii, cât și printre literați, dintre care amintim pe Alexandru Macedonski și Nicolae Xenopol. Tot atunci, s-au

găsit și dintre aceia care îi fabrică lui Eminescu o origine bulgară.

Mihai Eminescu a muncit mult în redacția „Timpului”, pentru un salariu neîndestulător și neplătit la timp. Era foarte punctual la redacție și era de o mare conștiinciozitate. Și-a schimbat de mai multe ori locuința, ajungând să locuiască, în toamna anului 1881 și la Slavici, pe Podul Mogoșoaiei. Câtă vreme lucrează la „Timpul”, până în 1883, când se îmbolnăvește, Eminescu a avut și preocupări științifice, de chimie, științele naturale, mecanică, astronomie etc.

Munca extenuantă din redacție l-a dezamăgit pe poet: „... simt că nu mai pot ..., mi-ar trebui un lung repaus ... Și cu toate acestea, ca lucrătorii cei de rând din fabrici, un asemenea repaus nu-l pot avea nicăieri și la nimeni. Sunt strivit, nu mă regăsesc și nu mă mai recunosc. Aștept telegramele Havas, ca să scriu, iar să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormânt, și n-aș mai fi ajuns să trăiesc!” (G. Călinescu, **Viața lui Mihai Eminescu**, București, E.P.L., 1966, p. 278).

La „Timpul” au lucrat, alături de Eminescu, Ioan Slavici și I. L. Caragiale. Era perioada când a dat la iveală marile sale creații artistice: **Scrisorile**, **Luceafărul**, **Doina** etc. Ideile sale cu privire la independența și suveranitatea noastră națională poartă pecetea geniului său, bucurându-se de aprecieri în epocă. Mihai Eminescu a combătut demagogia, incultura și a luat poziție împotriva interzicerii societății studenților de către autoritățile austriace.

Mihai Eminescu a însuflețit paginile „Timpului” cu patriotismul său fierbinte, rămânând ziaristul neegalat, care, însă, va demisiona la 16 februarie 1883, pentru că, în calitate de redactor-șef, nu a fost consultat la numirea ca redactor a unui necunoscut, pe nume N. Basarabescu.

Poetul fără asemănare a devenit o concepție în cultura noastră, iar motivul pentru care sărbătorirea lui își va menține valoarea oricând, „este puterea temperamentului său răsfânt în opera înfăptuită”, dându-i o permanentă actualitate.

LUCEAFĂRUL NE E RUGĂCIUNEA

Dorina POPESCU

Miraculos sau nu, dar cel care ne acaparează toată ființa, în fiecare miez de iarnă, rămâne Eminescu. Îl găsim peste tot, atât în programul școlar, cât și în improvizatele biblioteci din umilele noastre locuințe. Din El furăm catrene nemuritoare și, fără a pune măcar o virgulă în plus, (în)cântăm o inimă pe care o credem pereche. Nostalgiiile – și pe acestea le alinăm cu Eminescu. Și **nu există popor care să nu fi dorit să și-l asume pe Poet. Un nume cât un tezaur neatins dă un farmec aparte României.** Eminescu a cucerit din prima. Pentru totdeauna.

El e acasă și la Ipotești, dar și la Cernăuți – locul unde, supus voinței tatălui său, s-a școlit după reguli „nemțești” care ofereau o carte temeinică, atât la Școala Primară *National-Hauptschule*, cât și la liceul *Ober-Gymnasium*. Prin aulele zidite de austro-ungari, tânărului rebel puțin îi păsa de învățăturile matematice, în schimb scliffea la limba și literatura română, materie predată de profesorul Aron Pumnu. Era admirat de către colegii de clasă pentru limba corect vorbită, dar și pentru felul aparte cu care se prezenta, căci: *Era ceva la acest băiat, ce nu se putea încătușa și aceasta era o pornire instinctivă pentru neatârnare, pentru mișcare liberă, neforțată de împrejurimi... Parcă-l văd și astăzi, mic și îndesat, cu părul negru, pieptănat de la frunte spre ceafă, cu fruntea lată, fața lungăreată, umerii obrajilor puțin ridicați, ochii nu mari, dar vii, colorul feței întunecat, prin care străbătea însă rumeneala sănătoasă a obrajilor. Era totdeauna curat îmbrăcat, povestește, în Amintirile sale, Teodor Stefanelli (coleg de clasă cu Mihai Eminovici). Elev care și-a însușit cu excelență principii de camaraderie – nu rata nicio oportunitate de a se alătura unuia sau altuia dintre colegi, care era pedepsit cu*

„încarcerarea” pentru neascultare. Iată de ce, cu gura „doldora” de covrigi, gest interzis într-un spațiu cu pretenții aristocrate, Eminescu se „autoinvita” intenționat să împartă „blestemul” la doi. În rest, părea un copil obișnuit... Căci tot despre El e și povestea cu chiulitul de la școală când i se făcea dor de casă, dar și cu „datu’ o fugă” până sub ferestrele Școlii de fete.

Pasionat de fotbal, junele Eminovici deseori se aventura, alături de alți prieteni, pe toloaca de la marginea Cernăuțiului, unde, în norul de praf gras, fugăreau fericiți o minge. Deși era încă prea mic de ani pentru a i se încredința responsabilități, este „pus” bibliotecar în casa lui Aron Pumnu, unde se adunase o frumoasă avere *cărturească*. Se cultiva neîntrerupt din tot ce i se oferea. Citea mult, iar informația care-l fascina o oferea cu generozitate colegilor săi care aveau acces limitat la tot ce nu ținea de școală. Astfel, prin 1864, odată cu venirea la Cernăuți a Trupeii lui Fani Tardini, Eminescu asista cu regularitate la spectacolele ținute în Sala „Hotelului de Moldavie”. Era copleșit de talentul actorilor, iar după încheierea pieselor încă mult timp fredona tonalitățile și textele din spectacol.

Luna ianuarie din 1866 îl lipsește pe junele Eminovici de cel care i-a fost mentor. După o boală grea, moare Aron Pumnu. Eminescu devine de neconsolat. Renunță definitiv la acel zâmbet care-i devenise carte de vizită și pentru prima dată e văzut cum plânge. Alături de alți colegi-învățăcei, îi dedică dascălului său o poezie de adio.

În 1869, la Cernăuți poposește un alt Teatru, cel al lui Mihai Pascaly, iar sufleurul trupei cică era chiar Mihai Eminescu. Și nu întâmplător. Tot arhivele povestesc că El era

amorezat de tânăra artistă Eufrosinia Popescu, o copilă de o frumusețe rară și că din cauza ei ar fi lăsat școala și s-a angajat la teatru, însoțind trupa prin Transilvania și Banat.

Da, Eminescu a fost cel care pleca pe neprins de veste. Și (care) revenea la fel de misterios. De exemplu, în 1875, ajunge de la Iași la Cernăuți, înarmat cu un teanc de broșuri despre „Răpirea Bucovinei”, într-o acțiune viguroasă până la nebunie, de contracarare a sărbătoririi, de către autoritățile de la Viena, a 100 de ani de la anexarea Cernăuțului. Și pentru că generozitatea de care dispunea era uriașă, tot în cadrul acestei reveniri își vizitează vechiul prieten, pe Stefanelli (care ducea un trai modest), aducându-i, în spate, o desagă grea de lemne.

Revin la întrebarea de mai sus: cine nu ar fi vrut să și-l asume pe Eminescu? Mereu „călător” – rămâne la fel de „domestic de România”. Căutând sinonimul pentru cuvântul „Țară” – găsesc și scriu „Eminescu”. Și nu

greșesc!

Monumentul lui Mihai Eminescu de la Cernăuți este lucrat de sculptorul Dumitru Gorșcovișchi (decedat în 2015). Perla locului și a vremii o constituie silueta Poetului împietrit. Cu fruntea-i aplecată, emană înțelepciune și răbdare. Incomod pentru unii, rămâne **cea mai potrivită călăuză pentru noi, cei de peste Prut, românii uitați de Dumnezeu. Cultivându-ne prin Eminescu rezistăm ca popor.**

La Cernăuți, în cadrul Muzeului Regional de Istorie, există „Sala lui Mihai Eminescu”. Mai există și „Societatea Mihai Eminescu”, dar și o stradă care-i poartă numele. Recent, a văzut lumina zilei „Librăria Eminescu”. Și tot la Cernăuți e și basorelieful care amintește despre poet, într-o inscripție slavă. Dar ce mai contează, căci, venit pe aceste meleaguri, **Eminescu a rămas aici pentru totdeauna.** Poate din acest motiv, pentru noi, cei din Nordul Bucovinei – *Luceafărul ne e rugăciunea.*

Statuia lui Eminescu din Cernăuți

MIHAI EMINESCU – PĂCAT ȘI MÂNTUIRE SAU DESPRE CUM ESTE POSIBIL DUMNEZEU

Cornel NICULAE

Numai omu-i schimbător
Pe pământ rătăcitor
M. Eminescu – Revedere

Urzește lumea, Doamne, din nou. Sub ochii mei.
Să-ți spun cum să o faci altfel. Și poate te-aș ruga
Să-mi dai o altă viață. Sau mai curând, de vrei,
Ai milă și mă șterge pe veci din Cartea ta.
Omar Khayyam

Omul – am văzut și vedem în fiecare zi – cum este posibil: singur, nu este posibil!

Dar Dumnezeu este posibil? Da! Pentru că El Este! Dar ce și cum este, rămâne un mister, după Dionisie Areopagitul. Suntem în plin apofatism, când, în Epistola III spune despre misterul divin că „vorba îl numește, dar nu îl explică; cugetarea îl concepe, dar nu îl cunoaște”.

„Omul chiar renăscut în duh, ne previne Nichifor Crainic, comentându-l pe Areopagit, rămâne creatură. Adică ființă limitată. Dar limita ființei e limita cunoașterii. Și când e vorba să cunoaștem ființa lui Dumnezeu, ea e mai presus de ființă și deci nu se poate cunoaște”.

Dionisie aduce în sprijin chiar pe Dumnezeu întrupat – Isus Cristos. Doar el a existat, concret, a trăit printre oameni. „Și totuși, zice același talmăcitor al lui Dionisie Areopagitul, taina lui dumnezeiască rămâne taină pecetluită! Ființa lui Dumnezeu rămâne ascunsă în propria ei întrupare” (N. Crainic – Cursurile de mistică – Ed. Deisis, Sibiu, 2010, pp. 218-219)

În aceste condiții, Eminescu se adresează unei divinități terestre, dar nu mai puțin importante și impunătoare. Este din lumea oamenilor: Maria cea născătoare de Dumnezeu. Este, la rigoare, dătătoare de viață veșnică. Salvare și mântuire. Capabilă de naștere și renaștere, Maria reconstruiește

viața! Trăiește în preajma copiilor ei, oamenii, și aceștia „își duc” viața pe lângă ea. Este mai aproape de cei „rătăciți”, așa zicând. Este mai aproape decât Treimea, prin simplul fapt al „înțelegerii” ființei născute din om, care, copil veșnic fiind, nu este niciodată perfectă (în afară, evident, de propriul fiu – Divinul). Bineînțeles că și Maria face parte din UNUL. Și, ca părtașă, are Putere. Omul, sărac ontologic după păcatul adamic, n-are nimic esențial. El n-are esență decât prin devenirea în Zeu. Altfel: iluzie, căutare stearpă, suferință, disperare, pierdere, neliniște, deznădejde.

Este Nimicul – prin excelență. Dar, oare, totul în om este relativ? Sau, mai exact, în acest infinit de relativ, nu este măcar o umbră de absolut? Pentru care, cu adevărat, merită SĂ FIE?

Voi încerca să deslușesc, cel puțin cu titlul de ipoteză interpretativă, interogațiile de mai sus, împreună cu Eminescu din poezia – *Răsai asupra mea...* (1879) – pe care, neavând strofe numeroase, o redau mai jos pentru a o avea mai lesne sub ochii minții căutătoare de sensuri și adevăruri.

Răsai asupra mea...

Răsai asupra mea, luminează lină,
Ca-n visul meu ceresc d-odinioară;
O, maică sfântă, pururea fecioară,

În noaptea gândurilor mele vină.

Speranța mea tu n-o lăsa să moară
Deși al meu e un noian de vină;
Privirea ta de milă caldă, plină,
Îndurătoare – asupra mea coboară.

Străin de toți, pierdut în suferința
Adâncă a nimicniciei mele,
Eu nu mai cred nimic și n-am tărie.

Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința
Și reapar din cerul tău de stele;
Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!

Dacă citești cu maximă aprehensiune și intensitate a trăirii această uluitoare în grozăvia ei, rugăciune – și nu dimineața când lumina frăgezește creația, ci-n orele târzii ale întinericului – parcă simți cum iarba arde sub tălpi, pământul cum oftează căznit în oasele celor duși, sângele cum sparge inima și pătează cerul crucii cu care desenează întrebarea pe tălpile lui Dumnezeu: De ce? De ce? De ce toate astea?

Este vorba aici despre strigătul gemut al unui om terminat: un „uomo finito” – ar zice Papini. Și totuși, din această destrămare a ființei, se ridică somația omului decis să oblige cerurile să se deschidă: „Și reapar din cerul tău de stele”. Cum s-a ajuns aici? Puțină arheologie.

Cum am încercat să arăt mai sus, cine citește „rugăciunile” eminesciene constată că nu sunt adresate Mântuitorului, nici lui Dumnezeu, ci Mariei. Ea este divinitatea tutelară a copilului care îi place lui Eminescu să fie. El nu se roagă unei mame oarecare, ci MAMEI – PROTOTIPULUI – cea născătoare de copil sfânt. Este, deci, o rugă de la copil la mamă, de la care așteaptă iertare și protecție. De altfel, știm bine cât și-a iubit poetul mama naturală pe care nu a ezitat să o înmormânteze nemurind-o în versurile sale:

„O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi / Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi; / Deasupra criptei negre a sfântului mormânt / Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt, / Se bat încet din ramuri, îngână glasul

tău... / Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.” (O, mamă – 1880)

Dacă Maria, Maica Domnului, ar fi citit aceste versuri astrale, s-ar fi îndurat nu numai de poetul nostru – rege, ci de toată omenirea. Câteodată chiar îmi spun: ce păcat că zeii nu au moarte, sânge, somn, n-au mame ca ale noastre căroră să le iubească cu neputința lor carnea care moare, sufletul care se duce... Și atunci să-nvețe să se roage și ei vântului, pustiului...

Se vede cu ușurință că poezia se structurează pe câteva dimensiuni:

1. rugăciunea propriu-zisă;
2. mărturisirea- spovedanie;
3. somația extremă, care este mai mult decât o rugă comună.

Câteva lămuriri pentru fiecare:

1. Este ușor de constatat că avem sub ochi o rugăciune clasică, de cerere: Răsați asupra mea, lumină lină/ În noaptea gândurilor mele vină./ Speranța mea tu nu o lăsa să moară/ Privirea ta de milă caldă, plină,/ Îndurătoare – asupra mea coboară / Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința!
2. Poetul se mărturisește cu o franchețe pe care nu o poți avea decât după ce ai pierdut tot, aproape și pe tine însuși. Este, cum găsim la Panait Istrati, spovedania unui învins (cel puțin aparent): „noian de vină”.

Efectele, în ordinea vieții sunt devastatoare: „Străin de toți, pierdut în suferința / Adâncă a nimicniciei mele / Eu nu mai cred nimic și n-am tărie”.

3. Poetul trăiește dureros părăsirea (și dintr-o mărturisită vină proprie), lipsa protecției divine care îl duce la marginea vieții. Pe acest fond de singurătate cosmică, poetul, din adâncurile ființei, îi cere Mariei „să reapară”. Aproape se simte implorarea poruncitoare: „Și reapar din cerul tău de stele”.

Numai în aceste condiții este posibil Dumnezeu. Să se arate și să ajute! Atunci, „adorarea” va fi pe veci. Ultimul vers al poeziei sintetizează un DO UT DES: dacă te arăți, dacă m-ascuți și mă ajuți, Marie, îți voi oferi mai mult decât iubirea – adorarea. Eternă. Este o „ofertă” adresată divinității din partea unui om care aproape nu mai este.

Se arată Eminescu în aceste versuri mișcătoare de lumi un creștin chinuit de sfârtecările existenței, ca om „pe pământ rătăcitor” (Revedere). Mă întreb dacă rugăciunea din aceste versuri era destinată publicului? După opinia mea, rugăciunea este un gest profund privat, intim, poate cel mai discret, al omului în relația personală cu Dumnezeu. Cobori în pustiu și-ți deșerți resturile rugătoare ale eului în fața zeului. Rugăciunile, în mod normal, nu se scriu și nu se cântă. Ele se tac, cresc în tine odată cu ochii și mintea și explodează. Se plâng în fața Lui. Iar plânsul este îmbrăcăminte tăcerii absolute. Grația ei.

Ruga este fața elegantă, dar cea mai umană în umilitatea ei, a disperării, onoarea ultimă a ființei lovite de precaritățile venirii în lume – fără cerere. Doar la naștere avem un fel (paradoxal, nu?) de plin al ființei. Coborârea conștiinței în noi (de unde?) face ca, trăind în lume și timp, să pierdem mereu câte ceva, ca Eminescu, până ne dăm seama, într-un târziu al respirării minții, că suntem pierduți în propria „nimicnicie” a semenilor, a secundelor care cad bolnave și indiferente peste și din noi.

Și, atunci? De ce a scris Eminescu rugăciuni, când putea să le tacă în inima lui Dumnezeu, așa cum copacul își tace frunzele căzute pe pământ. Doar vântul se joacă mutând umbrele morții de colo-colo într-o muzică pe care o pricep doar poeții. Probabil, nici nu avea intenția să le publice, nici nu au fost publicate de altfel, în epocă.

Se pare că a vrut să știm și noi ce știa Dumnezeu, recte Maria: că o ducea greu, de unul singur în suflet, în „noaptea gândurilor”. Ca să-i fim martori, poate, că l-a căutat ca tot „rumânul” pe El.

Eminescu, de la înălțimea culturii sale, a inteligenței excepționale, înțelesese relativul destinului său pământean și al tuturor. Familiarizat și cu mistica indiană, ca om peste mediaturmei, nus-a înduratsă-lacpepte. Atunci, cu un curaj supraomenesc – cere imposibilul: Tinerețea ca „vis ceresc d-odinioară”. Ori, cu acesta (cu imposibilul) se ocupă El – imposibilul în persoană, în ordine logică.

Poetul, am văzut, avertizează ferm,

direct: de mă ajuți, Marie, cred în tine, din nou, pe veci. Ce poate oferi un biet muritor zeului? Dragostea, care înseamnă a recunoaște, în primul rând, că ești nimicul. Dar, în cazul poetului, este vorba despre un nimic care la 29 de ani pretinde ceva absolut de la cel care îl deține.

Avem, în ruga-manifest, trei stadii care îi structurează calvarul:

1. Visul – care este paradisul reprezentat prin tinerețe. Acel „pururi tânăr” din Odă – în metrul antic – (1883), locuind în „visul ceresc” cu speranță și credință ferme ca aripi naturale, firești, pe care poezia sa le zboară spre nemargini.

Este vremea prezenței Mariei care veghează Visul și este chiar în el ca „lumină lină” (paradisiacă, nu?) întocmai ca lumina de pe cer care îi călăuzea pe evrei, în Exod, spre Țara Făgăduinței, prin pustiu. Pustiu, ca drum, vasăzică, spre ea – spre fericire: poezie și iubire; viață și împlinire. Cine își mai asumă astăzi – pustiu – ca pas necesar în cunoaștere: truda în cultură și cuminenția inimii?

Este vârsta de aur când viață – poezie – speranță – iubire – Dumnezeu erau Una – plinătatea ființei, posibilul nemărginit, Voința nemărginită de putere spirituală. Totul.

2. Stadiul existenței – sau căderea din vis. Sau căderea în timp – a lui Cioran. Traversarea pustiuului vieții.

Este vremea păcatului. A suferinței și vinei. Când Eminescu se retrage din Dumnezeu (Maria) și Dumnezeu din el. Acum se adună „un noian de vină”. Este prezentă suferința coborâtore din conștiința nimicniciei și a realității că nu poți schimba nimic prin puterile tale (parțial, Eminescu și-a depășit condiția prin creație, care, prin valoare îl duce-n Veșnicie). Este condiția, dar nu vocația eternă de a locui în timp și lacrimă!

Treptat – totul se întuneacă și se conturează „noaptea gândurilor”. Nimeni nu e clar, viață informă și fără busolă. Punctele cardinale intră în haos. Este suferința ființei mărginite pe care existența terestră o macină până când individual ajunge la luciditatea supremă (Dostoievski): că este singur și greșit.

Un nimic. Suferința anulează „tăria” de viață, voința de putere asupra terorii existenței, conviețuirii silite cu ceilalți, unde, nu-i așa? – este infernul. Dezmembrare și umilire a frumuseții ființei umane trăitoare în exercițiul păcatului. O pregătire a ei, printr-un ocol dureros, pentru Cer, pentru Eternitate. Pentru ieșirea din timp.

Toate luminile se sting, valorile se destramă, iar dezamăgirea este mărturisită într-un final: „Eu nu mai cred nimic și n-am tărie”. Cum spuneam, un om sfârșit. Dar care vrea să pună, cu tărie, sfârșitul ca pe un nou început sau, mai clar, prin revenirea la Început. Exact ca în lumea lui Nietzsche cu „eterna reîntoarcere a aceluiași”.

3. Mărturisirea – prin rugăciune ca fugă (salvare, mântuire) din fața existenței. Poetul cere întoarcerea la Vis, la tinerețe și credință. Ca-n basm, vrea tinerețe fără bătrânețe. Imposibilul. Un om mare cere fapte (Goethe – la început a fost fapta) pe măsura Puterii Mariei, ca „maică” ce poate tot pentru copilul ei: „Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința.”

4. Cercul se închide prin somația adresată Mariei de a reapărea în viața sa pentru a se abandona „pe veci” în adorarea ei.

Creștin smerit, Eminescu se anulează pe sine și cere milă și îndurare. Alungarea întunericului din gândirea sa, renașterea speranței. Aceasta are valoare ontologică deoarece susține viața. O face suportabilă. Întotdeauna speranța are o doză de minciună, de iluzie frumoasă, de maya, vâl care ecranează parțial adevărul, care nu te dezarmează prin goliciunea sa.

Eminescu se încadrează perfect în modelul lui Kierkegaard (1813-1855) al celor trei stadii ale omului: estetic, etic și religios, toate având ca bază – existența – și individul. Acest concept este centrul filosofiei sale, teolog ca formație, care a făcut carieră prin filosofia existențialistă din secolul XX (Heidegger, Sartre, Jaspers etc.).

La filosoful danez, amintit mai sus, contează nu individul abstract din idealismul german, cel puțin, ci, cel concret, care își proiectează existența ca alegere liberă. O existență dureroasă angoasată, plină de

disperare, care duce la Dumnezeu în cele din urmă (vezi lucrarea din 1854 „Stadii pe drumul vieții”).

Dar, drumul promis de poet în „Răsai asupra mea...” poate fi interpretat în cheie hegeliană celebră: teză – antiteză – sinteză, aceasta din urmă, rugăciunea care adună toată viața într-o ecuație – singura esențială la întâlnirea cu Infinitul divin. De la „în sine” spiritul se autocunoaște prin suferință și devine „pentru sine”. Numai un spirit exemplar, de factură homerică, poate solicita Divinității imposibilul și el este un om unic, care dorește reconstrucția omului, o nouă facere prin care să reintre în hiperrealitatea creativă a geniului. S-ar abandona credinței pentru reîntoarcerea în Marele Vis, într-un înnoit amplasament al Vieții și Speranței.

Căderea în timp presupune ex-sistență, ieșire în afară din eu, proiect, valori, ajutor divin ca să nu ajungi „străin de toți”, ca amprentă dureroasă a socialului pe o sensibilitate, căreia-i repugnă duhoarea cirezii. Dacă Eminescu ne-a lăsat „Odă – în metru antic –”, poezia „Răsai asupra mea ...” este o odă în metru creștin (spiritual și nu ca tehnică poetică – se înțelege). Una (Răsai asupra mea) o împlinește pe cealaltă sau, mai exact, sunt două fețe ale aceleiași disperări. Mesajul este identic: o rugă supremă – recursul la imposibil.

În „Odă – în metru antic –” sunt prezente: suferința – sintetizată în versul care te încremenește în alt regn: „nu credeam să-nvăț a muri vrodată”; tinerețea: „pururi tânăr”; visul ca proiect de viață: „De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet/ Ochii mei-nălțam visători”; consumul în iadul existenței terestre: „Suferință, tu, dureros de dulce/ Jalnic ard de viu/ Focul meu a-l stinge nu pot/ Pe al meu rug, mă topesc în flăcări”; întrebarea-rugă: „pot să mai reînvii luminos din el ca Pasărea Phoenix?”; ruga propriu-zisă care, la fel ca-n „Răsai asupra mea...”, sună a poruncă: „Ca să pot muri liniștit, pe mine/ Mie redă-mă!”

În „Odă...” “ intervin în mod negativ „ochii turburători” – femeia. Căzut în Sine, poetul este „străin de toți”, dar și de o iubire pe care n-a putut niciodată să o ridice de la carne,

la spirit. Ca bărbat trăitor în hiperrealitate – departe, deci, de echilibrul domestic al semenilor, Eminescu iubește în femeie ceea ce pune el în ea – conceptul de neatins, platonician vorbind, și nu păcatul. Când bagă de seamă că femeia ca atare (ochii turburători) nu este decât păcat și că nu poate pleca din el – e prea târziu. Cum ar spune poetul Nichita Stănescu – leoaică tânără, iubirea – l-a mușcat cu Răul ei, în urmă, prefăcut în versuri frumoase ca o femeie ideală.

Tot vulgul tinde, și, la acest nivel jos, poate avea iubire. Un om superior n-o poate avea: pentru că el pune în iubire ceea ce nu există în femeie. Eminescu n-a înțeles asta decât post-factum; ars ca Ikar de apropierea nefirească de Soare – i s-au topit aripile.

De fapt, asta de întâmplă cu Eminescu – cere aripi. Își vrea înapoi aripile: Tinerețea, Visul. Oare, el nu știe că așa ceva nu se cere? Imposibilul! Este ceva prometeic aici. Numai îngerii sunt făcuți cu aripi la vedere, străvezii

ca niște lacrimi de om. Nouă, oamenilor care nu avem acces direct la Cer, la ierarhie, deși ne cresc aripi aidoma, străvezii ca niște lacrimi de înger, cuviincioși trebuie să le purtăm pe sub piele în suflet sau în trupul sufletului – cuvintele.

De aceea, numai noi avem sufletul înaripat. În Marele Vis. Zeii – nu! Ei au aripi de-a dreptul, când vor și cum vor. N-au suflet ca să le poarte...

Nefiind afară, în răcoarea aurorei, aripile omului ard, se frâng în suflet, cu tot cu el și cad cenuși în noi înșine – pătându-ne cămașa inimii. Atunci, abia începi, dacă mai poți, să te rogi.

Voi ieși acum din viața lui Eminescu cu imensa rușine că n-am avut „tăria” să trăiesc și eu în Marele Vis – viața mea.

Cu toții să ieșim pe vârfuri din viața lui – săraci de el, ca și săraci de Maria. Și să tăcem în biserica inimilor noastre, smeriți, viața ce ne-a mai rămas.

Eminescu se roagă.

Doină – Aurel Bordenache

CAZUL EMINESCU.

SIMONA DUMITRACHE DE VORBĂ CU PAUL ARETZU

Se poate vorbi, cu adevărat, despre „cazul” Eminescu?

Orice artist, în momentul în care capătă notorietate, devine un „caz”, cu atât mai mult Eminescu, un poet uluitor și un om exemplar, necanonic în multe privințe. Funcționează (în mod firesc), în asemenea situații, reacții psihice de admirație și de aversiune, atât ale cititorilor, cât și ale necititorilor. Eminescu a avut o receptare atipică, deși se afla într-un orizont de așteptare temperamentală a românilor. El însuși s-a considerat un neînțeles, o victimă a conjuncturilor vremii, un nefericit. În timpul vieții, a fost eclipsat parțial de prestigiul generației pașoptiste, al cărei corifeu era, încă, Vasile Alecsandri, și a fost defăimat de unii dintre contemporani. Benefică i-a fost efervescența culturală a epocii, manifestată prin Societatea „Junimea”, prin tendința de afirmare a spiritului național în concertul european. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, psihologia colectivă a românilor avea, încă, trăsături romantice, utopice, înclinate spre reverie și reflexivitate. Datorită studiilor făcute în străinătate, mulți tineri au importat cultură europeană de foarte bună calitate. Eminescu a avut și norocul unui mentor autentic, de mare rafinament estetic și de discernământ valoric, un catalizator cultural. După moarte, poetul a avut parte de o recunoaștere aproape unanimă. În perioada următoare, a devenit un model, având numeroși imitatori. Admirație au arătat și poeții importanți din perioada interbelică, deși s-au manifestat ca personalități distincte, dar îndatorate spiritualității lui Eminescu. Perioada stalinistă, de după al Doilea Război Mondial, a fost una aberantă, subordonată ideologicului, situându-se în afara rațiunii culturale. Eminescu a fost, o vreme, interzis. A urmat o lungă etapă encomiastică, poetului atribuindu-i-se toate superlativalele, fiind, aproape, la întrecere cu dictatorul Nicolae Ceaușescu. Acest comportament s-a înscris într-o politică protocronistă, de supradimensionare a valorilor naționale. După 1989, ca o reacție de saturație, au apărut o serie de denigratori, nu cu mult diferiți de propagandiștii staliști. Nici aceștia nu foloseau criterii axiologice, manifestând intoleranță și

gregarism. „Cazul” Eminescu se situează între două atitudini extreme, o elogiare excesivă, lipsită adesea de conținut și devenită retorică și o contestare vehementă, pornită dintr-o atitudine de frustrare și de superficialitate.

A fost Eminescu altfel decât ceilalți scriitori?

Eminescu a fost și asemănător și diferit față de congeneri. El a absorbit trăirea romantică specifică epocii sale, înscriindu-se astfel într-un curent literar, dar, totodată, a depășit, lingvistic, estetic și filosofic, toate posibilitățile vremii sale. Energia sa poetică a dominat și domină și azi sensibilitatea națională. Dumnezeu a vrut să concentreze într-un singur om calități de gândire și de transfigurare nemaîntâlnite. Nu toată opera sa își păstrează prospețimea și actualitatea. Dar el trebuie gândit și înțeles ca un exponențial, ca un eminent, în care se întâlnesc axele definitorii ale unei întregi culturi. Eminescu trebuie considerat ca un fenomen poetic și respectat ca un reper necesar unei corecte orientări.

S-a folosit mereu sintagma de „poet național”. Este aceasta valabilă sau intră în categoria unor „complimente”?

Există obiceiul, și în alte literaturi, de a desemna un scriitor național. Uneori, acesta nu corespunde criteriului de popularitate. Cred că este vorba despre reprezentativitate, adică despre întrunirea celor mai importante caracteristici ale unui popor: limbă, spiritualitate, idei fundamentale, mod de gândire, absorbție culturală și, în același timp, deschiderea spre universalitate. S-a scris mult pe această temă. Există, însă, în momentul de față, o alienare a oamenilor față de culturalitate, tradiție, față de tot ce necesită un efort spiritual. Oamenii de azi se mulțumesc, în mare măsură, cu un hedonism al prezentului. Nimeni nu se mai uită în urmă la acumulările spirituale, toți se folosesc de ofertele civilizației, consumând imagini, desprinzându-se de experiența realului, primind de-a gata, confortabil, exercitând virtualitatea și iluzia. Aplicând fenomenul globalizării, atributul de poet național va dispărea. Dispar, de asemenea, rafinamentul stilistic, filosofia și simbolurile vernaculare.

În această viziune relativistă și devastatoare, ce valori își mai păstrează autoritatea?

Chiar dacă există confuzii axiologice, chiar dacă se manifestă tendințe contradictorii, chiar dacă mulți creatori sunt tentați să practice aspecte mizerabile, licențioase ale existenței, confundând fondul estetic cu expresia nerușinată, sfidătoare, adevăratele valori își păstrează investitura. O valoare incontestabilă, absolută este Dumnezeu. Omul aspiră, prin firea sa, la transcendență. Poezia este, și ea, o modalitate de a transfigura, adică de a transcende. În această privință, ea se aseamănă rugăciunii, care ține, de asemenea, de esența profundă (sacră) a omului. Mai există și alte valori care nu pot fi reformate, cum ar fi spiritul moral, spiritul justițiar, simțul estetic, înclinația spre armonie (muzicală, matematică, eidetică). Omul este constructor, având vocația arhitecturilor de orice fel. Constantă este chiar omenitatea oamenilor, care nu pot cădea din predestinarea lor (în ciuda războaielor, criminalității, moravurilor). Ceea ce uimește la Mihai Eminescu este faptul că, pe lângă performanțele lui unice, în domeniul poetic, a fost un om de o moralitate remarcabilă, cu sentimente patriotice și cu un cod al comportamentului foarte corect. Eminescu nu admitea niciun fel de compromis. De aceea, pare desprins dintr-un sinaxar. Asta nu înseamnă că a fost lipsit de sentimente, de trăiri, că nu a avut o existență firească sau că a fost infailibil. A fost un om obișnuit, devotat integral poeziei și legii morale, iar aceasta i-a creat o aură mitică.

Să înțelegem că Eminescu a fost un fel de supraom?

S-a spus despre el că a fost un geniu, dar conceptul este greu definibil și trezește resentimente. A avut, cu siguranță, o conștiință și o înțelegere mult mai cuprinzătoare decât ceilalți oameni. Nu cred în supraom, care pare ceva monstruos, rupt de realitate. Cred însă într-o acumulare ereditară și într-o posibilitate de asimilare a realității mai accentuată. Cred, de asemenea, în predispoziția temperamentală, așa-numita, atât de frumos, fire a omului. Eminescu a întrunit, paradoxal, un mod de gândire de tip autentic, cosmic, și altul modern, activ și pătrunzător. Poetul nu mai este înțeles, azi, și pentru că oamenii au uitat limba română adevărată, expresivă, bogată, cu etimologii

culturale, și se mulțumesc cu o limbă împeștrită, elementară, vulgară, simplistă, exclamativă. De aceea, și literatura, în tentația de a da satisfacție unor cititori leneși, ignari, folosește un limbaj formal, grosolan, gregar. Nu există literatură care să nu cunoască și să nu iubească spiritul limbii sale.

Este Eminescu o icoană, cum s-a spus, un justițiar (spiritual)? Cum trebuie perceput de omul de azi?

Oamenii de azi sunt, cu siguranță, altfel decât contemporanii lui Eminescu sau decât succesorii lui apropiați. Ei îl percep în alt mod pe marele poet, din perspectiva mentalității postmoderniste. Eminescu, însă, nu trebuie privit cu îngrâncenare, așa cum se întâmplă frecvent în lumea politică și în mass-media. Este un scriitor, iar, azi, scriitorii nu mai ocupă un loc central în viața publică, deși, pe alocuri, par a mai fi respectați. În general, tot ceea ce ține de intelectualitate, de cultură este minimalizat. În centrul atenției stă spectacolul politic, atât de bine surprins, odinioară, de I.L. Caragiale. Acesta acaparează, naște polemici, dezbină, dă satisfacții ușoare, produce partizanate comode și iluzorii. Culturalitatea, în schimb, cere efort, concentrare, ordonare, consecvență. Faptul că imaginea poetului a fost hipertrofiată, altădată, a făcut ca indiferența de azi să ni se pară nedreaptă. Eminescu este un scriitor, unul dintre cei mai importanți din literatura noastră și europeană, o valoare în sine care, prin natura sa, se împărtășește celorlalți. Îl putem folosi ca model moral și artistic, îl putem admira, îl putem contesta. Acesta este destinul oricărei personalități. Valoarea însă, mai ales în cazul de față, rămâne intactă, o entitate în sine. Despre ea se pot pronunța specialiștii, dintr-un punct de vedere riguros, și nespecialiștii, dintr-un punct de vedere arbitrar. Scriitorul dăinuiește prin natura artei sale. Eminescu va rămâne, din perspectivă istoric-literară, permanent în cultura noastră. Schimbarea gustului, a mentalității, a criteriilor axiologice nu-l vor afecta, pentru că opera lui este imuabilă. O spune chiar scriitorul, în alt context, într-un frumos poem: „Numai omu-i schimbător, pe pământ rătăcitor,/ Iar noi locului ne ținem, cum am fost așa rămânem”.

EMINESCU, UN POET „DE NETRADUS”?

Luminița MIȘU

În prefața antologiei, J. L. Courriol explică destinul ingrat al operei eminesciene în perimetru cultural francez: *Oricât ar părea de ciudat, publicul francez iubitor de poezie, nu numai că n-a prea auzit de Eminescu, dar nici n-avea cum să-i aprecieze geniul poetic, deoarece nu i s-a pus niciodată la dispoziție o versiune de referință în limba franceză.* Constatând o anumită surzenie selectivă a francezilor, autorul explică fenomenul, indicând, drept principală cauză, calitatea slabă a traducerilor.

Dacă traducătorii români ai lui Eminescu îl trădează pe acesta, ca urmare a subtilităților nesesizate ale limbii franceze, traducătorii francezi ajung și ei la același rezultat, nestăpânind detaliile și nuanțele limbii române. Actul traducerii din Eminescu, declarat de *netradus* de către Cioran, de pildă, impune numeroase constrângeri și precauții. *Poezia lui Eminescu se poate rezuma într-o pagină, ca sens. Ca muzicalitate, ca melodie este unică. Dar traducătorul trebuie s-o imite, mai exact s-o interpreteze, la fel ca un muzician care-l cântă pe Chopin, restituind, după partitură, dar și după urechea și sensibilitatea lui, textul/muzica lui Eminescu,* afirma profesorul Courriol.

Dintre poeziile care figurează în antologia bilingvă, am ales **Glossa**, nu doar pentru că este una dintre preferatele mele, ci și pentru că, versiunea în limba franceză mi se pare una reușită. Două motive subiective, desigur... Sunt însă, multe alte argumente în favoarea alegerii mele.

După cum se știe, **Glossa** lui Eminescu se încadrează între marile creații universale și ale literaturii române, având ca temă fundamentală timpul, iar ca motive: *fugit irreparabile tempus* (timpul fuge fără să se mai întoarcă), *fortuna labilis* (soarta schimbătoare) și *vanitas vanitatum* (deșertăciunea deșertăciunilor). Prin conținutul său, poezia are valoare filosofică, gnostică, constituindu-se într-un adevărat

cod de cunoaștere și de etică. Regăsim în textul poeziei condiția geniului, care, datorită concepțiilor sale superioare, este nevoit să se sustragă lumii înguste în care trăiește omul obișnuit. Deși Eminescu se autodefinește ca fiind un poet romantic, măiestria artistică a acestei creații constă tocmai în clasicitatea ei. Eminescu valorifică o serie de idei filosofice, transpuse în forme artistice desăvârșite.

Astfel, în strofa a doua recunoaștem codul de reguli și sfaturi de proveniență stoică. De aici, ideea că, pentru om, cel mai important lucru este să se cunoască pe sine însuși, fără a se lăsa purtat de valurile înșelătoare ale fericirii efemere. Iar pentru aceasta, drumul vieții trebuie luminat de rațiune, deziluziile putând fi evitate în acest fel, după cum se sugerează în strofa a treia.

În strofa a patra, lumea e prezentată ca o scenă de teatru, spre care înțeleptul privește ca un spectator. Acest motiv îl regăsim în filosofia antică hindusă, dar și în operele unor mari scriitori ai literaturii universale, precum Shakespeare sau Lope de Vega. Ideea lumii ca spectacol revine în strofele a șasea și a opta; într-un univers în care doar măștile se schimbă, poetul lansează îndemnurile: *Amăgit atât de-ades/ Nu spera și nu ai teamă.*

O idee schopenhauriană, cea a prezentului etern, este exprimată în strofa a cincea: *Viitorul și trecutul/ Sunt a filei două fețe.* Singura clipă sigură a existenței este prezentul, dat fiind că trecutul nu poate fi reconstituit, iar viitorul nu poate fi prevăzut.

G. Călinescu a numit **Glossa** o *capodoperă a satirei ideologice*. Satira se face simțită cu precădere în strofele a șaptea și a noua, ea fiind expresia indiferenței, a unui adânc dispreț: *Nu spera când vezi mișei / La izbândă făcând punte.*

Ultima strofă este o reiterare a celei dintâi; versurile sunt așezate într-o ordine inversă celei inițiale, în felul acesta, codul de

reguli și sfaturi etice devenind și mai evident.

Despre **Glossa**, traducătorul ei, Jean-Louis Courriol, afirmă: *acest admirabil text ar trebui să figureze în toate antologiile mondiale*

GLOSE

Le temps s'en va, le temps s'en vient,
Tout est nouveau, tout est ancien.
Ce qu'est le mal, ce qu'est le bien,
À toi de le savoir enfin;
N'ai plus d'espoir et n'aie plus peur,
Ce qui est vague, vague meurt;
À tout appel, à tout appât,
Reste insensible, reste froid.

De tout ce que nos yeux ont vu
Et nos oreilles entendu
Qui donc se souviendra jamais
Et voudra jamais se soucier ?
Retire-toi, seul dans ton coin,
Retrouve-toi, vers toi reviens
Tandis qu'avec tous ces bruits vains,
Le temps s'en va, le temps s'en vient,

Et que jamais ne s'infléchisse,
Froide balance, ton esprit,
Vers cet instant qui toujours fuit
Et porte le masque factice
Du bonheur qui, né de sa mort,
À peine un instant dure encore,
Puisque pour qui le connaît bien,
Tout est nouveau, tout est ancien.

Comme au théâtre, en spectateur
Imagine-toi ici-bas:
Aussi rusé que soit l'acteur
Tu jetteras son masque bas.
Qu'il crie ou pleure, laisse-le faire,
Reste en toi-même, dans ton coin,
Tu sauras vite, à leurs manières,
Ce qu'est le mal, ce qu'est le bien,

Font de la feuilles deux cotés
L'issue dans le début se lit
Pour qui les a déjà appris
Tout ce qui fut ou bien sera
Dans le présent est déjà là,
Mais combien tout cela est vain
À toi de le savoir enfin;

de poezie. Să sperăm că va veni o zi în care Eminescu va intra, prin întreaga sa operă, în patrimoniul cultural al întregii umanități.

Ce sont les mêmes procédés
Qui vivent toutes les choses nées
Et depuis de milliers d'années
Le monde est triste et il est gai.
Masques changeants, pièce inchangée,
Même refrain, autre chanteur,
Toi qui fut si souvent leurré
N'ai plus d'espoir et n'aie plus peur peur,

N'ai plus d'espoir lorsque tu vois
Les méchants flatter les puissants
Les niais auront barre sur toi
Même si tu es né coiffé
Mais n'aie pas peur, ils vont chercher,
Bientôt à s'entredéchirer,
Alors ne soit jamais des leurs
Ce qui est vague vague meurt,

Avec de doux chants de sirènes
Le monde tend filets dorés
Pour chasser les acteurs de scène
Il s'ingénie a te leurrer
Sans un regard faufile-toi
Et fait celui qui ne voit rien,
Qui reste sourd sur son chemin,
À tout appel, à tout appât

Quand ils te frappent, esquivé-toi,
Quand ils te huent, ne réponds pas
Ne cherche point à les changer
Car ce qu'ils valent, tu le sais.
Laisse-les dire ce qui leur plaît
Aime ce monde qui voudra,
Pour ne jamais t'y attacher,
Reste insensible, reste froid,

Reste insensible, reste froid,
À tout appel, à tout appât.
Ce qui est vague, vague meurt,
N'ai plus d'espoir et n'aie plus peur.
À toi de le savoir enfin,
Ce qu'est le mal, ce qu'est le bien,
Tout est nouveau, tout est ancien,
Le temps s'en va, le temps s'en vient.

GLOSSA

Vreme trece, vreme vine,
Toate-s vechi și nouă toate;
Ce e rău și ce e bine
Tu te-ntreabă și socoate;
Nu spera și nu ai teamă,
Ce e val ca valul trece;
De te-ndeamnă, de te cheamă,
Tu rămâi la toate rece.

Multe trec pe dinainte,
În auz ne sună multe,
Cine ține toate minte
Și ar sta să le asculte?...
Tu așază-te deoparte,
Regăsindu-te pe tine,
Când cu zgomote deșarte
Vreme trece, vreme vine.

Nici încline a ei limbă
Recea cumpăn-a gândirii
Înspre clipa ce se schimbă
Pentru masca fericirii,
Ce din moartea ei se naște
Și o clipă ține poate;
Pentru cine o cunoaște
Toate-s vechi și nouă toate.

Privitor ca la teatru
Tu în lume să te-nchipui:
Joace unul și pe patru,
Totuși, tu ghici-vei chipu-i,
Și de plânge, de se ceartă,
Tu în colț petreci în tine
Și-nțelegi din a lor artă
Ce e rău și ce e bine.

Viitorul și trecutul
Sunt a filei două fețe,
Vede-n capăt începutul
Cine știe să le-nvețe;
Tot ce-a fost ori o să fie
În prezent le-avem pe toate,
Dar de-a lor zădărnice
Te întreabă și socoate.

Căci acelorași mijloace
Se supun câte există,
Și de mii de ani încoace
Lumea-i veselă și tristă;
Alte măști, aceeași piesă,
Alte guri, aceeași gamă,
Amăgit atât de-adece
Nu spera și nu ai teamă.

Nu spera când vezi mișeii
La izbândă făcând punte,
Te-or întrece nătărăii,
De ai fi cu stea în frunte;
Teamă n-ai, căta-vor iarăși
Între dâșii să se plece,
Nu te prinde lor tovarăș:
Ce e val, ca valul trece.

Cu un cântec de sirenă,
Lumea-ntinde lucii mreje;
Ca să schimbe-actorii-n scenă,
Te momește în vârteje;
Tu pe-alături te strecoară,
Nu băga nici chiar de seamă,
Din cărarea ta afară
De te-ndeamnă, de te cheamă.

De te-ating, să ferii în laturi,
De hulesc, să taci din gură;
Ce mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dacă știi a lor măsură;
Zică toți ce vor să zică,
Treacă-n lume cine-o trece;
Ca să nu-ndrăgești nimică,
Tu rămâi la toate rece.

Tu rămâi la toate rece,
De te-ndeamnă, de te cheamă;
Ce e val, ca valul trece,
Nu spera și nu ai teamă;
Te întreabă și socoate
Ce e rău și ce e bine;
Toate-s vechi și nouă toate:
Vreme trece, vreme vine.

ODĂ (ÎN METRU ANTIC)

Ode (in ancient metre)

I didn't think I would ever learn to die;
Forever young, enwrapped in my cloak,
I was lifting my dreamy eyes toward
the star of
Solitude.

When suddenly you have arisen
in my pathway,
Suffering, you, painfully sweet...
I have drunk until the bottom the
voluptuousness of the Merciless death.

I am pathetically burning alive,
bleeding like Nessus.
Or like Hercules, poisoned by his coat;
I cannot extinguish my fire with all
Sea waters.

Inflamed by my own dream, I'm wailing,
On my own stake, I'm melting into flames...
Can I longer revive from it, bright like the
Phoenix Bird?

Let me disappear the exciting eyes
from my pathway,
Come again to my breast, sad carelessness;
So I can die in peace, return
Me to myself!

Odă (în metru antic)

Nu credeam să-nvăţ a muri vrodată;
Pururi tânăr, înfăşurat în manta-mi,
Ochii mei nălţam visători la steaua
Singurătăţii.

Când deodată tu răsărişi în cale-mi,
Suferinţă tu, dureros de dulce...
Pân-în fund băui voluptatea morţii
Ne'ndurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus.
Ori ca Hercul înveninat de haina-i;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări...
Pot să mai re'nviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix?

Piară-mi ochii turburători din cale,
Vino iar în sân, nepăsare tristă;
Ca să pot muri liniştit, pe mine
Mie redă-mă!

Traducere: Nicolae Zărnescu

C. VOINESCU

Fiindu-mi dat, în ultimii ani, să am drumuri mai dese și sejururi mai lungi la Viena, mi-am purtat pe îndelete pașii pe urmele românilor trecători cu rost istoric prin capitala habsburgilor, imperială și azi prin masivitatea clădirilor și diversitatea stilurilor arhitectonice în care sunt înveșmântate, ca însemn al puterii nu doar economice, ci și artistice. M-am preumblat printre statui, care mai de care mai semeță și mai semnificativă pentru un timp sau un curent artistic, am trecut pragul câtorva muzee, cele mai importante grupate în Museums Quartier, unul dintre cele mai mari zece arealuri de cultură din lume, al unor teatre, săli de concerte sau instituții de învățământ cu renume și tradiție europene.

Întortocheatul traseu al urmelor românești m-a dus de la Kahlenberg, unde o plăcuță le recunoaște ostașilor moldoveni ai domnitorului Gheorghe Duca contribuția la salvarea Vienei, în 1683, alături de Ian Sobieski, de sub asediul turcilor lui Kara Mustafa, până la intersecția dintre Arnsburggasse și Betty Roose Weg, mai sus de Schönbrunn, unde se află bustul lui Șerban Cantacuzino, așa-numita Moldauer Kapelle și copia crucii ridicate din porunca domnitorului creștin, aliat cu oastea, de nevoie, turcilor, dar cu sufletul și chiar cu fapta ascunsă, alături de vienezi. De la Colegiul Sfânta Barbara de pe Postgasse nr. 8, unde și-au desăvârșit formația intelectuală Gheorghe Șincai, Budai-Deleanu și alți fruntași transilvăneni ai Bisericii Române Unite cu Roma, la Ober-Döbling, unde A. I. Cuza se stabilise cu familia și, unde, la 1870, primește, din inițiativa lui Eminescu, un grup de studenți români, venit să-i prezinte omagiile. De la Academia Tereziană, din Favoritenstrasse 15, unde Titu Maiorescu absolvă, la 1856, ca șef de promoție, clasele gimnaziale, la Cimitirul Central din Viena, unde odihnesc ostașii

români căzuți în Primul Război Mondial, de la Meidlinger Kaserne, unde Slavici și-a satisfăcut stagiul militar, la Klosterneuburg, unde au fost invitați, la 1870, Carol I și Carmen Silva. De la Staatsoper, de pe Ring, pe a cărei scenă a cântat Traian Grozăvescu și cântă Angela Gheorghiu, iar Ioan Holender a fost director aproape două decenii, pe Buchleitengasse 42, unde a locuit Lucian Blaga (1932-37) și unde în primăvara anului trecut a fost așezată o placă memorială, de la Palatul Dietrichstein din Innererstadt, cu Capela și Parohia ortodoxă română luate în găzduire, în Simmeringer Hauptstrasse, pe unde intra, la 12 ianuarie 1601, Mihai Viteazul în Viena, și unde există acum, la nr. 161, Biserica Ortodoxă Română.

Cu un stipendiu lunar de aproape douăzeci de galbeni, din partea familiei, în toamna anului 1869, tânărul Eminescu coboară în Gara Franz Josef pentru a-și începe, la Facultatea de Filosofie a vechii Universități din Bäckerstrasse, azi sediul Academiei Austriece de Științe, studiile ce aveau să dureze, fără să fie finalizate, aproape trei ani, până în 1872,

când, cu o bursă din partea Junimii, pleacă la Berlin cu condiția să-și ia doctoratul în filosofie.

În capitala pajurii bicefale habsburgice, studiau tineri din Transilvania, Banat, Bucovina, cu care Eminescu leagă sau reînnoadă prietenii, regăsindu-i pe Ieronim Barițiu din Sibiu, pe teologul Petru Uilacan din Blaj, pe prietenul de la Cernăuți, Teodor Ștefanelli, pe moldovenii Chibici Revneanu, pe frații Samoil și Arcadie Isopescu, pe Iancu Cocinski. Se împrietenește, printre alții, cu Toader Nica din Brașov, Ioan Bechnitz din Sibiu, cu medicinistul Hosanu din Mureș și Neagoe din Blaj, cu Stamati din Moldova și cu sirianul Ioan Slavici, care făcea armata voluntar, cu termen redus, la Viena, fiind încartiruit în Meidlinger Kaserne, apoi nu departe de Universitate, unde după-masa executa ordine militare, iar dimineața urma cursurile Facultății de Filosofie și Drept.

Eminescu era înscris la aceeași facultate, doar ca auditor, din lipsa bacalaureatului, cu dreptul de a frecventa cursurile și de a i se consemna prezența, dar fără obligația de a se prezenta la examene. Urmărește prelegerile de filosofie ale unor profesori renumiți ai vremii, ale căror busturi pot fi identificate pe soclurile înșirate în curtea interioară a Universității: Robert Zimmerman, Karl Sigmund Barach, Theodor Vogt, de drept ale lui Rudolf Ihering și Heinrich Siegel, Eminescu propunându-și și susținerea examenelor după clarificarea situației școlare. Audiază, în paralel, prelegeri de filosofia dreptului, de economie, științe financiare, drept internațional, de limbi romanice și chiar de medicină. Îi aprofundează pe Platon, Spinoza și Fichte, este cunoscător al doctrinelor orientale, îi studiază pe Kant și Schopenhauer. Citise *Ramayana* și *Mahābhārata*, *Kālidāsa* și, probabil parțial, *Vedele*, vorbind cu competență de Buddha Sakya-Muni și de Nirvana. Slavici susține că acum tânărul Eminescu începuse traducerea *Rațiunii pure* de Kant. (Sărmanul Dionis, care datează din această vreme, presupune o asemenea lectură).

Mânat de mai vechea sa pasiune

pentru teatru, urmărește spectacolele de la Hofburgtheater, frecventează Opera și ascultă concertele de la Musikverein, colindă anticariatele și bibliotecile, citește neîntrerupt și profund, zăbovește în muzee și galerii de artă, însoțit deseori de pictorul Epaminonda Bucevski, de aceea, nu întâmplător, trei dintre eroii prozelor sale sunt pictori: Ioan din *Geniu pustiu*, Francesco și Ieronim din *Cezara*. Atracția pentru pictura Renașterii, pentru Rafael, de pildă, se regăsește în *Venere și Madonă*, din 1870: O, cum Rafael creat-a pe Madona Dumnezee, cu diadema de stele, cu surâsul blând vergin...

Pe Bäckerstraße, colț cu Doktor Ignaz-Seipel-Platz, se vede și azi vechea clădire cu influențe gotice a Universității, unde funcționează Academia de Științe a Austriei. Nu departe de Universitate era încartiruit cadetul Slavici, pe care Eminescu îl aștepta să termine programul militar pentru a merge împreună pe Wollzeile, la cafeneaua Troidl, să se întâlnească, într-o atmosferă boemă, cu studenții români, vreo două sute, reuniți în două societăți: Societatea studențească științifică-socială „România”, formată numai din studenți români și Societatea literară și științifică a românilor din Viena, un fel de club, deschis tuturor. Eminescu nu ezită să adere la ambele, plătind o parte din taxele de înscriere din puținii bani pe care îi avea, și militând pentru unificarea lor, ceea ce se și întâmplă în aprilie 1870, când ia naștere Societatea Academică Literară Socială „România Jună”, cu Slavici președinte și Eminescu bibliotecar, organizatoare, cu cei doi în frunte, a marii serbări de la Putna, din 15 august 1871, și a primului Congres al studenților români de pretutindeni.

Din perioada studenției la Viena datează și primele colaborări la *Convorbiri literare*, în 1870, cu *Venere și Madonă* (15 aprilie), *Epigonii* (15 august) și proza *Făt Frumos din lacrimă* (1/15 noiembrie), dar și o bogată corespondență cu Iacob Negruzzi. În anul următor i se publică *Mortua est* (1 martie), reținând atenția lui Titu Maiorescu. Nu departe de Wollzeile, există și azi, desigur, într-o nouă amenajare interioară,

pe Weihburggasse, lângă Franziskanerkirche, taverna mohorâtă, devenită restaurantul Ribs, unde Eminescu a gândit și dezvoltat prima variantă a poemului de mai târziu *Împărat și proletar*. Și tot la Viena a scris *Înger și demon*, a finalizat nuvela *Sărmanul Dionis* și a schițat *Geniu pustiu*.

Pe lângă prietenii nou legate, pe lângă reîntâlnirea mai vechilor prieteni, Eminescu a avut, la Viena, două întâlniri care i-au marcat, într-un fel sau altul, existența ulterioară: cu Iacob Negruzzi, în 1870. și cu Veronica Micle, în 1872. Însuși Negruzzi relatează în *Amintirile...* sale, scena de la cafeneaua Troidl, de pe Weillzeile: *Mă așezai la masă deoparte lângă fereastră, de unde, fără a fi băgat în seamă, puteam observa pe toți tinerii ce vorbeau între dâșii românește. Erau mulți adunați în ziua aceea, unii păreau mai inteligenți, alții mai puțin, dar mai toate figurile aveau expresiuni comune, încât îmi zisei că Eminescu nu poate să fie printre dâșii. Deodată se deschide ușa și văd intrând un tânăr slab, palid, cu ochii vii și visători totodată, cu părul negru, lung, ce i se cobora aproape până la umeri, cu un zâmbet blând și melancolic, cu fruntea înaltă și inteligentă, îmbrăcat în haine negre, vechi și cam roase. Cum l-am văzut, și fără un moment de îndoială m-am sculat de pe scaun, am mers spre dânsul, și întinzându-i mâna, i-am zis: Bună ziua, domnule Eminescu! Tânărul îmi dădu mâna și privindu-mă cu surprindere: – Nu vă cunosc, răspunse el cu un zâmbet blând. – Vedeți ce deosebire între noi, eu v-am cunoscut îndată. – Poate că nu sunteți din Viena? – Nu! – După vorbă sunteți din Moldova... poate din Iași? – Chiar de acolo. Poate sunteți domnul... Iacob Negruzzi? zise el cu sfială. – Chiar el! – Vedeți că v-am recunoscut!*

Părerile despre prima întâlnire a lui Eminescu cu Veronica Micle sunt împărțite, însă cert este că soția profesorului Ștefan Micle, rectorul Universității din Iași, a sosit la Viena în primăvara anului 1872, pentru un consult medical, cazându-se acolo unde și Eminescu a poposit o vreme, la pensiunea Lowenbach. Mai târziu, în 1879, Veronica îi scrie lui Mihai:

Cunoscându-te la Viena, modestia și mai ales darul de a povesti vesele întâmplări din viața marilor gânditori m-a făcut să-ți port respect. Șase luni, cât am stat în capitala austriacă, mi s-au părut șase zile. Îți aduci aminte când te-am cunoscut pentru întâia oară la doamna Lowenbach, gazda mea... Și Slavici își amintește: Aflasem încă de la alții că i-a fost recomandat unei doamne de la Iași ca însoțitor la vizitarea orașului.

Prima dintre gazdele sale, după sosirea la Viena, este în Porzelangasse 9, (Bezirke 9), o stradă mai îndepărtată de vechea Universitate, unde o plăcuță comemorativă, fixată în 1951 de Societatea austriaco-română, confirmă faptul. În cea mai mare parte a celor trei ani vienezi, Eminescu a locuit în Bezirke 3, dincolo de Parkring, Stadtpark și apa Vienei, identificarea clădirilor și a străduțelor nefind dificilă, pentru că sunt foarte apropiate una de alta: Radetzkistrasse, Dianagasse nr. 8 (împreună cu Samoil Isopescu și Iancu Cocinsky), Kollergasse nr. 3, unde Uniunea Scriitorilor din România a așezat, în 1965, o plăcuță pe care stă scris: „În această clădire a locuit din aprilie până în octombrie 1871 marele poet român Mihai Eminescu.” În 1871 locuiește o vreme în Bezirke 4 (Wieden), pe Schaumgasse, la nr. 5, ca în primăvara lui 1872 să revină în Landstrasse, pe Gärtnergasse nr. 3.

Eminescu se reîntoarce la Viena, în octombrie 1883, însoțit de prietenul său Chibici Revneanu, fiind internat la sanatoriul doctorului Oberstein din Ober-Döbling, cu susținerea financiară a membrilor *Junimii*. În decembrie, la București, la Editura SOCEC, apare primul volum de versuri al poetului: *Mihai Eminescu Poezii*, cu o prefață de Titu Maiorescu. La începutul anului următor, criticul de la *Junimea* îl vizitează la Ober-Döbling și îi înmânează personal volumul ce cuprindea, într-o prezentare grafică aparte, poeziile publicate între 1870 și 1873 și care consfințea, astfel, consacrarea definitivă ca poet a lui Mihai Eminescu.

LUCEAFĂR ȘI STELE ROTITOARE

Virgil DUMITRESCU

Opera eminesciană a fost epicentrul unor mari frământări de cuget care au compatibilizat, în genialitatea sa, cu poetul național. Titu Maiorescu, G. Ibrăileanu, G. Călinescu, Tudor Vianu, Constantin Noica, Mircea Eliade, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Eugen Simion, I. Negoitescu, George Munteanu, Matei Călinescu, Nicolae Manolescu, Marin Mincu și alții au analizat-o de la cosmogonie până la „vertebre”. Tudor Arghezi spunea că, „fiind foarte român, Eminescu e universal” (aviz defăimătorilor de neam și țară pozând într-un europenism exclusivist!).

Dovezi sunt nu puține: Alaine Guiller-mou, Gino Lupi, Amitha Bhose („Eminescu e singurul poet european care a făcut India nemuritoare în țara sa”), Rosa del Conte („Efectul la care aspiră acest artist rafinat este o vibrație muzicală de esență evocatoare, în stare să înlănțuie sufletul”).

În țara natală, opera eminesciană a stârnit, în ciuda unor minimalizări grotești, un val de epigoni ce nu sfârșește nici în ziua de azi. Departe de aceștia, pe lângă muzicieni vestiți, care i-au pus pe note versurile, poeți reprezentativi i-au închinat, ca o înlănțuire de monade, unele dintre cele mai frumoase creații. Unul dintre aceștia e Grigore Vieru, cel care afirma că, în timp ce unii au visat să ajungă în cosmos, el a visat să treacă Prutul. Până una-alta, Eminescu a trecut Prutul spre el. Grigore Vieru restabilește, în „Legământ”, dedicată poetului-nepereche, punțile care au lipsit o vreme fraților basarabeni. În modestele-mi peregrinări prin lumea de metafore cu chip de zeu, recitând la mânăstirea Căpřiana sau jurizând împreună în Slatina lui Minulescu, m-a impresionat frăgezimea ființei și m-a copleșit puterea versului cu care s-a îndreptat împotriva ocupanților.

Ciudată simetrie astrală în dreptul zilei de 15 ianuarie, pe care cultura română a ridicat-o la rang de simbol. În 1850, se naștea Mihai Eminescu. La 15 ianuarie 2009, Grigore Vieru participa, în orașul Cahul, la o aniversară Eminescu, electrizând cum îl știm. Noaptea, la 01:30, pe drumul de întoarcere, în dreptul localității Dânceni, a suferit un accident rutier, soldat cu plăgi sângerânde ale feței. În răni avea cioburi din sticla de la parbriz. A încetat din viață în ziua de 18 ianuarie, mulți închipuindu-și că l-a chemat la el Eminescu.

„Sunt iarbă, mai simplu nu pot”, așa sună epitaful de pe mormântul său de la Cimitirul central din Chișinău, unde l-au condus pe ultimul drum zeci de mii de compatrioți. „Nu voi sicriu bogat”, așa se preling de departe ultimele doleanțe de pământean binecuvântat cu har și dragoste de neam, și pentru că acestea trebuiau să poarte un nume, li s-a spus Eminescu.

Scrisoarea II – Aurel Bordenache

PERSONALITATEA ȘI DESTINUL GENIULUI: MIHAI EMINESCU

Nicolae ZĂRNEȘCU

Personalitatea

Cea mai realistă analiză psihologică a lui Eminescu i-o datorăm lui I. L. Caragiale, care, după moartea poetului a publicat trei scurte articole pe această temă: *În Nirvana*, *Ironie și Două note*. După părerea marelui dramaturg, trăsătura cea mai caracteristică a lui Eminescu era faptul că avea un temperament de o excesivă neegalitate, oscilând între atitudini introvertite și extravertite: *Așa l-am cunoscut atuncea, așa a rămas până în cele din urmă momente bune: vesel și trist; comunicativ și ursuz; blând și aspru; mulțumindu-se cu nimica și nemulțumit totdeauna de toate; aci de o abținere de pustnic, aci apoi lacom de plăcerile vieții; fugind de oameni și căutându-i; nepăsător ca un bătrân stoic și iritabil ca o fată nervoasă. Ciudată amestecătură! – fericită pentru artist, nefericită pentru om!*

În studiul *Eminescu și poeziile sale* (1889), Titu Maiorescu promovează imaginea unui visător rupt de realitate, caracteristica lui principală fiind „seninătatea abstractă”: *Ceea ce caracterizează mai întâi de toate personalitatea lui Eminescu este o așa covârșitoare inteligență, ajutată de o memorie căreia nimic din cele ce-și întâmpărise vreodată nu-i mai scăpa (nici chiar în perioadele bolnave declarate), încât lumea în care trăia el, după firea lui și fără nici o silă, era aproape exclusiv lumea ideilor generale ce și le însușise și le avea pururea la îndemână. În aceeași proporție tot ce era caz individual, întâmplare externă, convenție socială, avere sau neavere, rang sau nivelare obștească și chiar soarta externă a persoanei sale ca persoană îi era indiferentă.*

Dintr-o scrisoare adresată Veronicăi Micle, se poate deduce că viața lui Eminescu a fost o suprapunere de cicluri de diferite lungimi, formate din avânturi alimentate de

visuri și crize datorate impactului cu realitatea: *Tu trebuie să știi, Veronică, că pe cât te iubesc, tot așa – uneori – te urăsc; te urăsc fără cauză, fără cuvânt, numai pentru că-mi închipuiesc că râzi cu altul, pentru care râsul tău nu are prețul ce i-l dau eu și nebunesc la ideea că te-ar putea atinge altul, când trupul tău e al meu exclusiv și fără împărțire. Te urăsc uneori pentru că te știu stăpână pe toate farmecele cu care m-ai nebunit, te urăsc presupunând că ai putea dăruia din ceea ce e averea mea, singura mea avere. Fericit pe deplin nu aș fi cu tine, decât departe de lume, unde să n-am nici a te arăta nimănui și liniștit nu aș fi decât închizându-te într-o colivie, unde numai eu să am intrarea.*

Din punct de vedere astrologic, Mihai Eminescu este Capricorn cu ascendent Rac (s-a născut pe 15 ianuarie 1850, ora 16:05, la Ipotești).

Bărbatul Capricorn este genul de om care «tace și face», retras, timid, în a urmări scopurile și în a le atinge în cele din urmă. Rareori el se exteriorizează sentimental, prin efuziuni de tandrețe și prin pasiuni năvalnice, considerând că nu e nevoie, în general, de toate acestea și că faptele sale îl reprezintă mai bine. Din cauza reținerilor sale pe plan afectiv, el poate părea rece, cu o inimă de piatră, complet neimpresionabil. Acest lucru este adevărat, căci are nevoie să dea și să primească multă dragoste, în permanență de la cei pe care-i iubește și care-l iubesc, chiar dacă nu se manifestă ca atare. Când este romantic, are un fond sufletesc sensibil și e însetat de liniște, respect și armonie.

Bărbații născuți în zodia Capricornului sunt compatibili, din punct de vedere sentimental, cu persoane de sex feminin, născute în zodii de Pământ (Taur – Veronica Micle, Fecioară, Capricorn – Mite Kremnitz) și cu persoane născute în zodii de Apă (Rac,

Scorpion, Pești).

O persoană cu ascendent Rac prezintă o înălțime mică până la medie, cu o figură exprimând naivitate și un aspect de copil, cu o față rotundă. Are un temperament retras, fiind foarte sensibil și intuitiv. Îi place să viseze și să-și folosească mai mult imaginația decât să muncească. Are deseori mari talente artistice, muzica, teatrul și pictura fiind, alături de literatură, domeniile în care se simte foarte bine. Îi place să colecționeze diverse lucruri utile, sau mai ales inutile. Este pasionat de trecut, de istorie și de mistere. Se simte foarte legat de familia și de casa sa. Este un diplomat perfect și are o abilitate fantastică, putând să se adapteze la orice situație și să obțină ceea ce dorește.

Astrograma lui Mihai Eminescu, având 8 planete în emisfera sudică, indică dorința de a străluci în societate sau, cel puțin, de a se ridica deasupra condiției sale de bază (tip realizator), iar cele 8 planete în emisfera vestică indică faptul că persoana va primi mai mult în această existență și că va fi implicată în viața altuia (reprezintă o reîncarnare în care se «recoltează»).

Semnele interceptate Taur – Scorpion indică hipermaterialism, obsesia banilor, a mâncării sau a sexualității; egoism, angoasă. Se cunoaște că Mihai Eminescu a acuzat toată viața lipsa banilor, aflându-se în permanent conflict cu tatăl său, Gheorghe Eminovici, iar din relația sa cu Veronica Micle a făcut o pasiune dusă la extrem.

Astrele izolate Saturn (înțelepciunea, filosofia) și Neptun (imaginația, fantezia) indică faptul că aceste capacități sunt utilizate ori haotic, ori în mod genial (așa cum este cazul lui Eminescu). Opera sa poetică a fost influențată de filosofii antici, de la Heraclit la Platon, și de cei germani, ca Schopenhauer, Kant sau Hegel. La propunerea lui Titu Maiorescu, Eminescu a încercat chiar să-și ia doctoratul în filosofia lui Kant, dar nu a reușit să-și ducă la capăt proiectul.

Configurațiile astrale care susțin caracterizarea psihologică făcută de I.

L. Caragiale sunt următoarele: Soare în Capricorn – Spirit întortocheat; Luna în Vărsător – Independență. Nonconformism. Caracter capricios, extravagant. Versatilitate afectivă; Uranus în Berbec – Fire îndrăzneță, revoluționară. Independență. Caracter impulsiv, capricios. Instabilitate în profesie și acasă; Pluton în Berbec – Impetuositate. Ambiție neînfrânată. Fire impulsivă, vindictivă; Pluton în Casa 10 – Ambiție mare; Soare trigon cu Jupiter – lubește plăcerile și distracțiile; Soare careu cu Uranus – Obstacole și certuri. Reacții violente cu cei din jur. Încăpățânat, lipsit de tact, excentric, impulsiv și excesiv de independent. Dezamăgiri în toate direcțiile; Soare careu cu Pluton – Fire dictatorială, comportament nemilos, supus transformărilor; Luna conjuncție cu Mercur – Hipersensibilitate. Stare de nervozitate; Luna trigon cu Marte – Spirit polemic, combativitate. Curaj, ambiție, spirit întreprinzător, încredere în sine. Generozitate, fire hotărâtă; Marte careu cu Jupiter – Fire intransigentă, capricioasă violentă. Dogmatic, rebel, tinzând mereu să exagereze. Nu își canalizează bine energiile și este un mare risipitor, cheltuind pe lucruri inutile mari sume de bani; Uranus conjuncție cu Pluton – Fire necugetată, violentă și excitabilă, dominatoare; Soare opoziție cu Ascendentul – Ambiție excesivă; Venus opoziție cu Ascendentul – Abuz de plăceri; Uranus careu cu Ascendentul – Hipernervozitate, emotivitate, instabilitate, spirit neliniștit, crize brutale (spasme, contracții).

În sprijinul afirmațiilor lui Titu Maiorescu vin alte configurații ale hărții natale: Soare în Capricorn – Perseverență. Înțelepciune; Luna în Vărsător – Idei progresiste. Atracție pentru artele și științele moderne. Popularitate; Mercur în Vărsător – Spirit novator, inventiv, reformator; Marte în Gemeni – Minte ageră, ascuțită. Ingeniozitate. Darul replicii. Argumentare. Polemică. Critică agresivă (Vezi articolele virulente scrise în paginile ziarului *Timpu*); Jupiter în Fecioară – Fire organizată, precisă. Simț pentru valorile materiale și morale. Judecată bună; Neptun în Pești – Fire eterică, inspirată. Misticism. Mediumnitate; Soare trigon

cu Jupiter – Onoruri. (Pe data de 28 octombrie 1948 a fost ales, post-mortem, membru al Academiei Române.) *Funcție importantă.* (Pe 1 septembrie 1874 este numit director al Bibliotecii Centrale din Iași.); Luna conjuncție cu Mercur – *Inteligență. Memorie bună. Mari aptitudini pentru studiu. Teoretician excelent. Pasiuni și preocupări artistice, visare, poezie; Luna sextil cu Uranus – Imaginație puternică. Ambiție. Calități psihice. Romantism. Mulți prieteni. Personalitate strălucitoare și plină de energie, beneficiind de succese neașteptate. Atras de miraculos și necunoscut; Mercur trigon cu Marte – Forță mentală, dinamism, energie. Ingeniozitate, originalitate. Forță de exprimare, putere de convingere. Fire coordonată, armonioasă, care face totul cu ușurință. Inteligență practică, cu mari șanse de realizare; Marte sextil cu Uranus – Spirit original, practic. Minte ageră și vioaie, voință puternică. Ironie și critică distructivă. Înclinație spre cercetare și spre tot ce este nou. Fire științifică, originală, inventivă. Mare încredere în sine. Mare energie mentală și fizică; Casa 3 în Leu – Individualist, narcisist. Anturaj strălucitor; Casa 10 în Pești: Nu va urmări funcții sau onoruri, dar va juca un rol important la orice nivel. Talent artistic ce îl poate împinge spre arta aplicată (actor, dansator, iluzionist, fotograf, scriitor etc.); Casa 5 în Balanță – Capacități creatoare; Casa 9 în Vărsător – Justiție, filosofie, idealism; Neptun în Casa 9 – Misticism. Inspirație poetică. Intuiție. Atracție spre zări îndepărtate; Saturn în Casa 10 – Ambiții mari. Spirit de autodidact; Uranus în casa 10 – Invenții. Creații originale. Metode de avangardă.*

În ceea ce privește latura sentimentală a lui Mihai Eminescu, descoperim, de asemenea, câteva relații semnificative, care confirmă trăirile din rândurile scrisorii către Veronica Micle: Luna sextil cu Uranus – *Prietenii feminine; Casa 3 în Leu – Iubire ce răsare din anturaj, prin scrieri, premii literare; Venus în Capricorn – Iubiri statornice, dar nuanțate de melancolie. Teama de a iubi, derivată din misoginie. Egoism și suspiciune în dragoste; Saturn în Berbec –*

Luceafărul – Camil Ressu

Gelozie; Casa 5 în Balanță – Pasiunea amoroasă se divide între curiozitate insinuantă, plăcere și moralitate; Casa 7 în Capricorn – Dragoste durabilă, certă, capabilă să suporte multe. Trăiri afective. Viața emoțională intensă.

S-a vehiculat și se vehiculează teoria asasinării lui Mihai Eminescu, care ar fi fost „pedepsit” pentru articolele scrise în paginile ziarului *Timpul*. Există surse conform cărora Eminescu ar fi fost urmărit chiar de Casa de Austria. Se crede că cel care i-a grăbit moartea (psihică și fizică) a fost doctorul Șuțu – medicul ales de Titu Maiorescu pentru a-l „vindeca” pe poet – care i-ar fi aplicat un „tratament” cu mercur, în urma căruia poetul a murit intoxicat.

Diverse personalități, cum ar fi A. C. Cuza, Tudor Vianu, George Călinescu și A. D. Xenopol, s-au îndoit de boala acestuia, ultimul susținând că acesta nu a fost nebun. Theodor Codreanu afirmă că Eminescu avea conștiința sechestrării sale ilegale și că suporta condiția de deținut politic, iar A. C. Cuza susținea ideea că Eminescu a fost manevrat până la moarte, poetul

fiind, în realitate, un om pe deplin sănătos, un sfânt dezbrăcat de orice interes egoist [...] un geniu, din cele ce se nasc la câteva secole unul.

Dacă se iau în considerare configurațiile astrogramei, se poate deduce, în primul rând, că Mihai Eminescu a fost o persoană bolnăvicioasă: Soare opoziție cu Ascendentul – Sănătate deficitară; Venus opoziție cu Ascendentul – Sănătatea poate fi pusă în pericol de dereglarea simțurilor; Lilith în Casa 6 – Sănătate fragilă; Casa 10 în Pești – Întotdeauna lipsit de vitalitate și predispus la izolare voită sau silită; Casa 4 în Fecioară – Vitalitate scăzută. Sfârșitul vieții este bolnăvicios. De altfel, din cauza lipsei medicamentelor, toți frații și surorile se sting, ca și Mihai Eminescu, înainte de a atinge 40 de ani, Vasile, ultimul copil, murind chiar la un an și jumătate de la naștere. Părinții decedază, de asemenea, în mod prematur: Soare careu cu Pluton – Moartea prematură a tatălui; Luna în Casa 8 – Deces prematur al mamei.

În aceste condiții, nu mai miră pe nimeni faptul că poetul a suferit o depresie: Lilith în Casa 6 – Tendință depresivă, instabilitate psihică; Lilith în Capricorn – Depresie. Singurătate; Neptun în Casa 9 – Nevroză; Soare careu cu Uranus – Fluctuații ale concentrației de calciu și fosfor în sânge, ceea ce duce la tulburări nervoase și alte boli ciudate; Marte careu cu Jupiter – Pericol de obsesii și boli psihice; Neptun în Pești – Idei fixe, uneori de sinucidere; Casa 4 în Fecioară – Crize fizice și morale; Casa 6 în Săgetător – Crize morale; Casa 8 în Vărsător – Crize personale profunde; Casa 12 în Gemeni – Introvertit izolat și retras, neliniștit, impresionabil și fragil.

Conform părerii doctorului Ion Nica, în cartea *Eminescu, structura somato-psihică*, poetul suferea de *psihoză maniaco-depresivă*, opinie adoptată și de criticul Nicolae Manolescu. Depresia este stare sufletească de tristețe, asociată cu neliniște, de descurajare și deprimare, care poate chiar induce idei de sinucidere, dar nu este o stare de nebunie, așa cum se grăbesc să o catalogheze persoanele necunoscătoare sau răuvoitoare.

Teoria asasinării lui Mihai Eminescu

poate fi susținută prin următoarele relații astrologice: Pluton în Casa 10 – Dușmăanii ascunse; Casa 12 în Gemeni – Dușmăanii multiple în anturaj; Marte în Casa 12 – Dușmani ascunși și periculoși. Posibilitate de moarte violentă (crimă sau sinucidere).

Eminescu a fost diagnosticat, în mod eronat, cu sifilis, boală care se trata cu mercur, la vremea respectivă. Prin administrarea de lungă durată a „tratamentului“, starea de sănătate a poetului s-a agravat, ducând la sfârșitul său prematur. De altfel, în harta sa natală apare o singură relație care ar putea sugera faptul că Eminescu a suferit de boala în cauză: Venus în Casa 6 – Risc de boli venerice. Nu constituie însă nicio noutate faptul că bolile venerice erau frecvente, în vremea aceea, inclusiv la marii artiști.

Din cauza relațiilor încordate cu tatăl său (Soare careu cu Uranus: – Necazuri cu tatăl; Soare opoziție cu Ascendentul – Conflict cu tatăl), Eminescu a fost forțat să se descurce pe cont propriu, efectuând diverse activități, unele dintre acestea fiind mult sub nivelul său intelectual.

În 1864 a fost practicant la Tribunalul din Botoșani și copist la comitetul permanent județean, iar în 1865 a stat în gazdă la fostul său profesor, Aron Pumnul, ca îngrijitor al bibliotecii acestuia.

În 1867 a fost sufleur și copist de roluri în trupa lui Iorgu Caragiale, apoi secretar în formația lui Mihail Pascaly și, la recomandarea acestuia, sufleur și copist la Teatrul Național. În 1868 Mihail Pascaly îl reangajează ca sufleur și copist la Teatrul Național.

Abia în 1869 s-a împăcat cu familia, la sugestia fratelui său, Iorgu, iar tatăl său i-a promis o subvenție regulată, pentru a urma cursurile universitare de la Viena.

Ministrul Învățământului i-a trimis la Berlin suma de 100 galbeni, pentru depunerea doctoratului în filosofie, dar, din nefericire, Eminescu nu a putut să ducă la capăt acest proiect.

În 1875 a acceptat postul de corector și

redactor la ziarul *Curierul de Iași*, redactând mai multe rubrici, fără semnătură. La propunerea lui Titu Maiorescu, la 1 iulie 1875, Eminescu a fost numit în funcția de revizor școlar pentru districtele Iași și Vaslui.

În a doua jumătate a lunii octombrie 1877, a părăsit Iașii, venind în București, ca redactor, iar apoi redactor-șef (1880), la ziarul *Timpul*, unde a desfășurat o activitate publicistică excepțională, care însă i-a ruinat sănătatea.

Pe 24 septembrie 1884 a fost numit sub-bibilotecar al Bibliotecii Centrale din Iași.

În 1888, Camera Deputaților a votat o lege prin care statul acorda poetului o pensie viageră de 250 lei.

Iată cum este reflectată, de structurile astrologice, activitatea lui Eminescu: Punctul Fortunei în Casa 2 – *Persoana știe să facă bani din orice*; Casa 2 în Leu – *Frică de sărăcie*. Câștiguri datorate educației sau nivelului de învățământ. Pierderi neașteptate; Casa 8 în Vărsător – *Viață lipsită de fericire și succes, cu fluctuații continue, cu salturi de la sărăcie la bogăție și invers*. Va căuta prieteni în sferele influente cu scopul de a obține avantaje; Casa 10 în Pești – *Dorește să obțină o bună reputație și securitate materială*; Saturn în Casa 10 – *Posibilitatea de acces la funcții foarte înalte*. Succes important, urmat de eșec; Uranus în Casa 10 – *Instabilitate în profesie*. Schimbări bruște de carieră. Pierderi de situație. Eșecuri; Casa 12 în Gemeni – *Obstacole și căderi sociale*; Marte în Casa 12: *Activități desfășurate în secret sau în condiții de izolare*; Jupiter în Casa 4 – *Risipă în domeniul financiar*; Casa 11 în Berbec – *Mulți prieteni, frecventează cluburi (Junimea)*. Organizează proiecte, urmărește scopurile cotidiene.

Mihai Eminescu avea o karma de agresivitate, care s-a tradus prin agresivitate sau violență, utilizare defectuoasă a energiei, utilizare necorespunzătoare a planului material, probleme în familie, autoritate exagerată (intoleranță, duritate, răceală etc.) și s-a materializat prin certuri în sânul familiei (conflicte cu părinții), boli nervoase, agresiuni,

pierderi de serviciu etc.

Din cauza karmei de ignoranță, poetul și-a folosit în mod necorespunzător cunoștințele, într-un scop egocentric, sau a avut deficiențe de comunicare. Drept rezultat, a săvârșit erori având consecințe neplăcute, a avut dificultăți în a se face înțeles, dificultăți în a-și face receptate ideile, dificultăți în a-și face recunoscută știința, a fost înșelat și trădat, suferind de mai multe boli, printre care și cea de natură psihică.

Marte retrograd indică refularea unor dorințe fizice în precedentele vieți, refulare care a lăsat urme în viața poetului. Acesta a avut dificultăți în stăpânirea energiei fizice, căci acestea erau prea interiorizate și dificultăți în a acționa în plan material. Uneori acționa cu precipitare, pentru că nu mai putea să-și canalizeze energia în acțiuni pe termen lung și să ajungă la o anumită stăpânire de sine.

Jupiter retrograd simbolizează o karma legată de un ideal, care nu a putut fi exprimat în mod satisfăcător de către poet. Evoluția spirituală, idealurile și călătoriile (s-a reîntors în locurile unde a trăit altădată) au fost domenii foarte importante pentru Mihai Eminescu.

Una din misiunile poetului în această viață (Nodul Nord în Leu) a fost să-și dezvolte talentele creatoare, să învețe exprimarea de sine și să se întărească interior, pentru a-și concentra voința într-un scop precis.

Cealaltă misiune (Nodul Nord în casa 2) a fost să devină o mare personalitate și să obțină o reușită socială, să cultive discernământul și să distrugă vechile sale valori bazate pe putere, sex și bani, pentru a stabili altele mai solide și mai durabile, traversând astfel o renaștere.

Bibliografie:

- George Călinescu – *Viața lui Mihai Eminescu*
 Dr. Ion Nica – *Eminescu, structura somato-psihică*
 Acad. Dr. Victor Voicu – *Maladia lui Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor*
 Dan Ciupercă – *Astrologia în noua eră*
 Adrian Cotrobescu – *Astrologia practică*

IANUARIE

- 1 ianuarie 1794 - s-a născut, la Slatina, poetul **BARBU PARIS MUMULEANU** (m. 21. 05. 1836, București)
- 1 ianuarie 1938 - s-a născut, la Dobrețu, Olt, istoricul **GHEORGHE D. ISCRU**
- 1 ianuarie 2000 - a murit, la Roma, poeta **YVONNE ROSSIGNON** (n. 1912, Studina)
- 1 ianuarie 2003 - a murit, la București, ziaristul Dumitru Tinu (n. 21. 10. 1940, Coteana, Olt)
- 2 ianuarie 1907 - s-a născut la Negreni, Olt, pictorul **ION POPESCU NEGRENI** (m. 28. 10. 2001, București)
- 2 ianuarie 1962 - s-a născut, la Poboru, Olt, prozatorul și gazetarul **NICOLAE TIȚA** (m. 5. 01. 2016, Slatina)
- 4 ianuarie 1971 - a murit, la București, scriitorul, actorul și regizorul **ȘTEFAN BRABORESCU** (n. 31. 08. 1880, la Caracal)
- 5 ianuarie 2016 - a murit, la Slatina, prozatorul și gazetarul **NICOLAE TIȚA** (n. 2. 01. 1962, Poboru, Olt)
- 6 ianuarie 1940 - s-a născut, la Ciobârciu, Tighina, romancierul, poetul și eseistul **ION LAZU**
- 6 ianuarie 1881 - s-a născut, la București, poetul **ION MINULESCU** (m. 11. 04. 1944, București)
- 7 ianuarie 1976 - s-a născut, la Craiova, poetul **IONUȚ OCTAVIAN BOTAR**
- 8 ianuarie 1997 - a murit, la Slatina, prozatorul **MIRCEA ANDREESCU** (n. 29. 11. 1940, Radomirești)
- 9 ianuarie 1914 - s-a născut, la Optași, Olt, istoricul literar **ION DUMITRESCU** (m. 27. 06. 1976, București).
- 14 ianuarie 1941 - s-a născut, la Vădăstrița, Olt, poetul **ALEXANDRU TĂNASE**
- 14 ianuarie 1948 - a murit, la București, memorialistul **PAVEL ION** (n. 1885, Caracal)
- 15 ianuarie 1950 - s-a născut la Găneasa (Grădiște), Olt, poetul **ILIE BOBESCU** (m. 25 iunie 2007)
- 16 ianuarie 2016 - a murit, la București, actorul **THEODOR DANETTI** (n. 23 august 1926, Corabia)
- 18 ianuarie 1943 - s-a născut, la Slătioara, Olt, poetul și publicistul **DAN ROTARU**
- 21 ianuarie 1885 - s-a născut, la Turnu-Severin, poeta **ADA UMBRĂ**, pe numele adevărat **EUGENIA FL. IONESCU** (m. 8. 10. 1928)
- 23 ianuarie 1940 - s-a născut, la Corabia, actorul și regizorul **EMIL BOROGHINĂ**
- 24 ianuarie 1932 - s-a născut, la Timișoara, actorul **SILVIU STÂNCULESCU** (m. 23. 10. 1998, București)
- 24 ianuarie 1949 - s-a născut, la Slatina, istoricul **ALEXANDRU-CECILIU POPESCU**
- 24 ianuarie 1949 - a murit, la București, academicianul, economistul și omul politic **PETRE S. AURELIAN** (n. 13. 12. 1833, Slatina)
- 25 ianuarie 1961 - s-a născut, la Bobicești, Olt, pictorul **GEORGE PĂUNESCU**
- 26 ianuarie 2015 - a murit, la Drăgănești-Olt, pictorul, sculptorul, restauratorul, arheologul și muzeograful **TRAIAN ZORZOLIU** (n. 15. 12. 1936, Stoicânești)
- 27 ianuarie 2000 - a murit, la Slatina, poetul, prozatorul și eseistul **PAN. M. VIZIRESCU** (n. 16. 08. 1903, Branet, Olt)
- 28 ianuarie 1943 - s-a născut, la Vișina, Olt, prozatorul **PETRE PREOTEASA**
- 29 ianuarie 1928 - s-a născut, la Slatina, istoricul **MIHAIL BUTOI** (m. - ?)
- 30 ianuarie 1950 - s-a născut, la Optași, Olt, criticul și istoricul literar **NICOLAE OPREA**
- 31 ianuarie 2003 - a murit prozatorul, epigramistul și gazetarul **NICOLAE FULGA** (n. 28. 07. 1935, Albești-Poboru, Olt)

*NOTĂ: În cuprinsul calendarului figurează atât oamenii de cultură născuți în județul Olt cât și cei născuți în alte locuri din țară, dar care și-au desfășurat și/sau își desfășoară activitatea în această zonă sau au avut/au legături, într-un fel sau altul, cu aceasta.

Liliana HINOVEANU

Ca o sărbătoare și ca o durere

a venit către mine dragostea
vocea ei se cățara precum zmeura
înțepându-mi simțurile
amețindu-mă cu cohorte de fructe galbene
ascunse în patul de frunze
striviți de pietre
peștii cântători
se lipeau de trupul meu
cântecul lor ajungând în vertebre
trupul cel stâng și cel drept
se legănau unul pe celălalt
învățând descântecul
pașii uriași tatuau discret
dansul depărtării

Cântecul tău Persefona

despică auzul animalului rănit de săgețile înmuiate în stropii de otravă
așteptând să-l îmbăiezi în razele pe care preaplinul diurn
le trimite să cutureiere câmpuri de steaguri înnegrite
de zeii împietriți de durere
ascult depărtările
asimptote ale unei pierderi demult știute
mă amăgeam cu păduri de mesteceni
ce-mi îmbrăcau trupul în uitare de alb
în timp ce drumul înșira sinuoase opriri
închideam și deschideam uși
așteptând fulgerul să despartă știutul de neștiut
cântecul tău
dezmiardă secunde fecunde ale nopților și zilelor
disimulând un fel de pact al timpului cu el însuși
inorog încorsetat în chingile deznădejdiei
până când o altă arcă va găsi pământul promis

Cele trei dansatoare ale lui Picasso
 fac și acum piruete în perioada albastră
 decolorată de peștii roșii ai femeii cu numărul trei
 în timp ce tastele scriu povestea râului gelatinos
 ce se revarsă din ecranul calculatorului
 primul pas a rămas în aerul irespirabil
 aștepând bătaia prelungă a gongului la scena deschisă a aplauzelor neterminate
 masca și-a pus-o târziu
 cand apa se răspândise pe dalele reci ale unei nestăvilite dorințe ontologice de sinucidere
 în bizarul divorț al peștilor înapăiați de pereții rigizi ai acvariului uriaș
 lumina se răspândește inegal pe chipul
 din care vocile sparte tâșneau intermitent
 amestecând aerul cu sunete
 ce urcau și coborau în liftul cu ochii mari de sticlă
 amanetându-și traiectoria
 pe o cutie cu artificii expirate
 doar tu
 arc întors din coarnele cerbului rățacit în povestea cu zeii unicorni
 deveniai punctul roșu în care săgețile își căutau ținta

lubirile mele s-au sinucis azi-noapte

strangulate cu lațul subțire al trădării
 așteptând să treacă linia de sosire

eunuc la ușa trupului
 ascult cum se îmbracă melcii
 cu rănilor mele
 le ascund în cochiliile cenușii
 pregătindu-le pentru ospățul pantagruelic
 al femeii cu ochii de sticlă

când șuieratul șarpelui
 îmbie cu venin
 anotimpul pierdut
 păianjeni lunecători
 prind în plasele mișcătoare
 țipătul surd
 al zburătorului la trapez

TRĂIȚI BINE? LA „FIRST HAND” SAU LA „SECOND HAND”?

Ciprian CHIRVASIU

„La modul foarte general, călătoresc pentru că, mi se pare, călătoria este o formă a fricii de moarte. Nu pot să trăiesc fără să mă mișc. Pe timpul când nu mă mișc, sunt mort de-a binelea. Am superstiția că, dacă nu alerg în zig-zag, vânătorul mă va nimeri. Vânătorul care stă de-o eternitate în spatele meu. Cel care-mi fixează ceafa”, îmi declara într-un septembrie sângieru din 1989, Adrian Păunescu.

Cei care l-au cunoscut îndeaproape știu că dromomania sa era o voluptate pe care și-o refuza greu, era o formă de alint pe care și-o dăruia fără să stea prea mult pe gânduri. Era în stare să viseze zile în șir, de cutoamnă, la traseele estivale de anul următor, dar și să decidă, într-un sfert de secundă, să iasă la drumul mare, convocându-și, chiar târziu, după miezul nopții, prietenii pe care îi socotea „compatibili” cu traseul și care soseau la îmbarcare, ca la alarmă, cu ochii cârpiți și cu câteva bagaje improvizate. Într-una dintre aceste escapade, fulgerat de-o amintire homerică, a și scris, chiar de pe bancheta mașinii în mers, poezia „Drumul”, evident! un pre-text al unui vestit șlagăr, ce avea ca laitmotiv versurile „Țărnuț n-are niciun haz / Sedentar nu ești viteaz / Numai drumul e interesant”.

Eram tânăr, provocarea de a fi mereu „în priză” mă entuziasma, între altele și de asta mă simpatiza poetul, dar mai ales jurnalistul Adrian Păunescu, de altfel din cauza acestui neastâmpăr m-am și pomenit brusc, într-o seară târzie de noiembrie, smuls de lângă sobă, în papuci de casă, în pantaloni de trening și în tricou, pe un un viscol apocaliptic, fix în creierii munților, la Moeciu, cu destinația Sibiu.

Peste numai trei luni, întreaga Românie avea să pornească într-o astfel de călătorie

intempestivă. A primit atunci porecla de „tranziție” și, nici până astăzi, nimeni nu ne-a anunțat dacă ea s-a terminat sau nu.

Dar, fără îndoială, „îndrumările” se sfârșesc și ele cândva. Fie când ai atins „țărnuț fără haz” către care ai pornit, fie când „vânătorul din ceafă” apasă pe trăgaci.

Până la finalul natural însă, vine, de la sine!, un timp al așezărilor launtrice și al enunțării certitudinilor distilate. Când gladiatorii sunt aruncați în arenă doar ca să fie sfâșiați de lupii tineri ori de lei, sau sunt lăsați, din compasiune, la vetre. Un timp când ei decid că nu mai au ce să învețe, când nu mai luptă decât să demonstreze „un truc”, „o cheie” și când se transformă în „povestași”.

Iar, fiindcă am adus vorba despre un poet, voi îndrăzni să fac o remarcă.

Deși ultraconservatoare datorită limbii, prin efect de rezonanță, literatura oricărei nații este solidară cu frisoanele, chiar și cu cele de conjunctură, ale țării sale. Într-un fel sau altul, încearcă adică instinctiv să o ajute ca să treacă, fără prea multe echimoze sau fracturi, peste traumele de adaptare la contexte fortuite ori voluntare, peste „implementări” de principii, peste cedări imperative de suveranitate.

Dar dacă, la impact, civilizația care se dorește dominatoare este una retrogradă, vampirică, violentă și „încremenită în proiect”, cât poate să reziste astfel, literatura care urmează să fie „ocupată” rezistă și se manifestă, la rândul ei, agresiv-protectiv. Când, mult și constant, i se strivesc degetele în tocul ușii, ori cedează, ori se refugiază „underground” și continuă guerilla de-acolo.

Dacă, invers, civilizația-parteneră este sau una mai tânără și mai viguroasă, sau una

de tip „phoenix”, deci o supraviețuitoare care, în ciuda intemperiiilor istorice, a reușit să respire, să se adauge sieși, deci să evolueze și să se valideze din rădăcini, cu rădăcini cu tot, literatura țării-satelit se va vedea nevoită să treacă testul maturității naționale.

În acel moment, intervine vechea, dar la fel de actuala dispută dintre două atitudini: „sincronism” și „protocronism”.

Cum și în ce doze „trebuie” să preluăm de la celălalt, ca să intrăm și noi „în rândul lumii”? „Trebuie” sau nu? Cât putem asimila organic, fără să ne mutilăm pe noi înșine? Putem adăuga ceva, ori ne vom resemna în postura de „forever” reverențioși „ghiocei”? Ce ar trebui să păstrăm și de ce anume ar trebui să ne lepădăm? Din ce rațiuni? Poate fi limba unei națiuni un criteriu restrictiv al exprimării universale a binelui, frumosului și adevărului? Aceste întrebări, ca în iluzia adolescentin-homerică a lui Păunescu, nu vor înceta să se multiplice ca „drum interesant”. Și atât.

Astăzi, România mi se pare a se afla la o nouă „răscruce de vânturi”. Mai precis, între „vântul” emanat de fostul președinte al țării, cel cu felațiunea domestică și cuminte cuvenită „licuriciului mai mare”, și adierea vikingă a „interesului național”, exprimată de actualul președinte cu privire la chestiunea cotelor obligatorii de refugiați, în toiul șmecherei bătute pe loc a „grupului de la Vișgrad”, pe care Polonia a provocat-o chiuind și fluturând batista (la care, hop! și noi), dar în care însăși Polonia n-a intrat, aducându-ți aminte că e fată mare.

Nu cu multă vreme în urmă, la o lansare colectivă de cărți, am avut prilejul să constat că (nu cred că doar la reuniunea respectivă!) poezia română contemporană era somată să intre în siajul situației bășesciene. S-a citit în pub-ul din apropierea Pieței Romane poezie de toate felurile, de toate „calibrele”, de la texte „în spirit de haiku”, la poeme lungi sau la poezii în vers clasic. Deodată, un „leat”, pe care îl stimez, a dat, în alocuțiunea sa, o sentință fără drept de apel: să terminăm cu

dulcegăriile metaforice, în poezie trebuie să existe și un fir narativ, să scriem poezie în regim de „metaforă epică”, altfel poezia nu are nicio valoare! Probabil, după principiul rostit genial de Gheorghe Dinică, în filmul „Filantropica”: „Mâna-ntinsă, care nu spune o poveste, nu primește nimic!”.

Așadar, există o singură și infailibilă „rețetă”: ori scrieți ca-n Vestul civilizat, ca peste Atlantic, ori depuneți pixurile astea sălbătice! A fost sancționat pe loc și aspru (poate prea aspru) chiar de către un poet. Dar nici eu nu i-am priceput pe loc demersul. Eu pot să înțeleg preferința cuiva pentru literatura unui ținut, dar mă surprinde neplăcut radicalismul proletar cu care încearcă să o impună. Ca să nu mai punem la socoteală că plasarea lui vehementă, nuanțată și ne-critică într-o anume tendință îi diluează autoritatea meseriei. Dar, dacă mă gândesc că suntem congeneri, îmi zic că, la fel ca mine, a ajuns, după o viață deloc confortabilă în lumea literară, într-un punct de maximă presiune, de unde are dreptul deplin să-și expună răspicat concluziile și crezul.

Bunăoară, și eu am rămas captiv, de două decenii, în paradigma unei teorii despre scrierea poetică, fiindcă mi se pare a fi cea mai înaltă și mai lipsită de alteritate dintre cele pe care le-am întâlnit și le-am „verificat” până acum. Și fiindcă eu cred că „mi se potrivește”. Îi aparține lui Nichita Stănescu și mi-a fost transmisă de ucenicul său cel mai iubit, poetul și gazetarul Aurelian Titu Dumitrescu. Nichita mărturisește că a preluat-o direct de la Mihai Eminescu, care este autorul ei de drept, fiindcă a practicat-o fără să o enunțe vreodată. Se numește „teoria revelației”. Aceasta ridică „la fileu” niște noțiuni eterice și periculoase deopotrivă, care, până la Nichita, nu au fost niciodată exprimate în cultura universală, precum: ascultarea și eliberarea continuă a mesajului genetic, revelație și transă poetică, scrierea poeziei cu prețul trupului și al propriei biografii, raportarea necabotină a poetului față de adevărurile personale și față de adevărurile celorlalți („fiecare un altul”, formula sintetic

Nichita), ceea ce duce la o formă de acord impenetrabil numită „asemănarea prin neasemuire”.

Pentru Nichita, „(...) Revelația e acel salt instantaneu și lucid care pune în echilibru adevărul interior cu cel obiectiv. Ea nu are timp, nu are spațiu, ea e simultană cu începutul și sfârșitul timpului și simultană cu orice punct din univers. Ca ea să se producă, trebuie mai întâi și întâi să se înalțe pe îndelete eșafodul, să se lustruiască butucul, să vină călăul îmbrăcat în cagulă și, cu o singură lovitură de bardă, să reteze gâtul lung și inconștient al prostiei care ține legată steaua de alte stele”.

De fapt, revelațiile sunt acele versuri uriașe, unice și irepetabile, care enunță sensurile existenței, le sporește, le face inteligibile, palpabile.

Câteva exemple, mie la îndemână:

- *Nu credeam să învăț a muri vreodată*
- *Munții mei duhovnici au intrat în ceață*
- *Trecut-au anii, ca nouri lungi pe șesuri*
- *Timpul mort și-ntinde trupul și devine*

veșnicie

• *Nimic nu iubesc mai mult decât mortul acesta ce-mi întinde apa*

• *Tristețea mea aude nenăscuții câini / Pe nenăscuții oameni cum îi latră*

• *Iar timpul crește-n urma mea, mă-ntunec*

• *Anii se așază în noi, ca oamenii într-un sat nou*

• *Privește-ți mâinile și bucură-te, căci ele sunt absurde*

• *Ai observat / că îngenuncherea ta / seamănă păsării / cu picioarele aduse la piept / în timp ce zboară?*

Pornind de la această teorie a Maestrului său, Aurelian Titu Dumitrescu împarte poezia în două mari categorii: „poezia first-hand” și „poezia second-hand”.

„Poezia first-hand, explică el, este poezia în priză directă, poezia scrisă în transă. Nu numai sub inspirație. Inspirația este ceva fulgurant: te atinge de câteva ori într-o poezie. Un poet foarte bun are patru versuri inspirate într-un poem de 20. Poezia în transă însă are ceva în plus în afară de versurile alea. Ceea ce

Nichita numea <arc de amortizare>. Arcul de amortizare poate să aibă aceeași intensitate metafizică precum versul revelației. Sunt niște versuri care susțin revelația, curg în spiritul revelației și, deși nu sînt revelație, pot avea aceeași intensitate metafizică. Poezia în priză directă dă texte de intensitate metafizică maximă. Texte total inspirate și foarte concentrate. Inspirația tip Michelangelo, tip Da Vinci conferă aceeași intensitate a luminilor de diferite culori în aceleași tablouri. În fața unei asemenea lucrări, ai sentimentul genezei, deși teama nu se referă la asta. Presimți că se naște o lume. Ion Caraion spune colosal că poezia lui Eminescu este străbătută de o muzică placentară. Asta se vede la artiștii de transă! Este ceva placentar, ceva de geneză în întreaga desfășurare a unui tablou, a unei compoziții muzicale, a unui sonet. Asta este poezia cel mai greu de scris. Nu cunosc să fi rezistat, de-a lungul secolelor, decât poeziile scrise astfel. Cel mai mare poet de transă de la grecii antici încoace este William Shakespeare. În orice piesă a lui descoperim o transă continuă. De la începutul până la sfârșitul operei sale, Goethe are și el transă. Dar nu ca Shakespeare. La Goethe, se îmbină transa cu povestirea poeziei. Cu poezia second-hand, care înseamnă filosofarea ei. Poezia amestecată cu povestire de poezie sau cu gloze de poezie. Ceea ce Nichita Stănescu aduce cu totul nou este, probabil, o practică a Evului Mediu sau a șamanilor asiatici. Poezia cu inspirație foarte, foarte intensă în transă. Asta înseamnă o destrupare, o implicare într-un flux cosmic. Dumnezeu te binecuvântează cu instinctul de a te plasa în așa fel în puterea de concentrare încât să captezi energii care nu sunt din lumea asta. Tu n-ai energiile acelea pe care le transferi în text sau n-ai decât o mică parte din ele. Cea mai mare parte sunt captate printr-o forță extraordinară de concentrare, care deschide trupul. Trupul se face receptacol, transmite limbajul, energia se transformă în limbaj și devine text. Este poezia first-hand, în priză directă. Poezia care povestește cum te simțeai cînd erai inspirat,

de tipul: <Și atunci am luat mâna ei și mă gîndeam în vremea aceea, Doamne / Cât de vesele erau zilele mele și cum eu, bucuros de trup, nu îi făceam pe plac>, este o povestire. (...) Povestirea poeziei se face astfel. Fie se evocă ceva întâmplat cu mult timp înainte și se presupune că pe scenă s-au consumat marile energii și se repovestește cu duioșie, cu cabotinism, cu tandrețe autentică sau falsă acea stare de spirit. Tip romanță. Fie se iau două fragmente bune din text, scrise în priză directă, și se comentează la nesfârșit, se filosofează pe marginea lor. Goethe face asta foarte des, în „Faust”. La el, până și caracterizarea personajelor, cînd o face singur, este o filosofare pe tema personajelor. Deci, poezia second-hand asta presupune: amintirea plăcută sau dureroasă a unor vremuri trecute. De tipul versului-Francois Villon: <Unde sunt zăpezile de altădată?>. Se evocă ceva ce-a fost. Dar o trag și romanticii spre ei, bagă un colorant metafizic și o aduc spre elegie. Poeții vremurilor noastre își povestesc de fapt poezia. Ei nu își mai povestesc un fapt de viață, cum făceau odinioară, prin romanțe, unii autori, nu mai schimbă balada în elegie, cum făceau unii postsimboliști. Ci povestesc stările în care ei au trăit poezia cumva. Povestesc ce au făcut ei, atunci cînd au trăit poezia. Asta este poezia modernă second-hand. Maestrul meu a scris în priză directă, a avut acest dar de la Dumnezeu: să capteze atîtea energii cosmice și să le transforme în limbaj, echivalându-le cu energia trupului său într-un mod subtil, cumva sinucigaș, sacrificial, să zicem. Avînd aceleași sau însușiri native asemănătoare, ca discipol al lui Nichita Stănescu, mie asta îmi place mai mult. Practic aceeași poezie. Pentru că îmi expune ființa sau mă solicită mai mult, este și mai periculoasă, și mai potrivită cu firea mea. Poezia second-hand dă și ea performanță. Mie însă îmi place poezia în care trupul, deschis cumva într-un mod în care numai un medic ar putea, prin limbajul său să precizeze, captează energii cosmice, le echivalează într-o proporție suportabilă cu energiile inițiatice ale ființei și le

transformă în limbă. Dar inspirația este abisală și foarte îndelungată. De cînd există, poezia lumii se poate împărți în aceste două categorii”.

În privința „importului” de rețete poetice, și ATD este oarecum concesiv: „Este un imperativ să asimilăm cultură. Dar nu prin distrugerea specificului național, asta e toată problema, ci spre întărirea lui. Să asimilăm selectat, bine direcționat și spre întărire, iar nu <în loc de>. Cu cît vom asimila într-un timp mai scurt, dar nu prin sufocarea specificului național, cum foarte bine s-a exprimat Ibrăileanu, vom putea deveni o mare cultură. Acest popor are date native uriașe. Iată: în acest secol, am dat de cel puțin patru ori cu pumnul în masă. Am răsturnat punctele de vedere ale lumii asupra culturii. Prin Eugen Ionescu, care este considerat de către occidentali cel mai mare dramaturg după William Shakespeare. Prin Brîncuși, care este considerat cel mai mare sculptor de la Michelangelo, tot de către occidentali. Prin Cioran, care este considerat cel mai mare stilist de limbă franceză al ultimului secol și un mare gânditor. Prin Mircea Eliade. Cultura are infinite posibilități, este fabuloasă. Nu trebuie să zicem că toată poezia second-hand vine din import. Ce vorbești? Dar în România, în afară de Eminescu și, cu o intensitate metafizică mai scăzută, Macedonski, cine a scris poezie în priză directă? Nimeni, dom’le! (...) Suntem șocați de naivitățile naționalismului nostru, pe de o parte, de violența sincronizării, și de lipsa de tact a celor care ne sincronizează, pe de altă parte. Dar o personalitate pregnantă n-are de ce se teme. Pentru o bună înțelegere și acomodare, pentru un confort intelectual sporit, trebuie să depășim pragul etnic al criticii literare. Cine sunt criticii care, în opinia mea, l-au depășit? Titu Maiorescu, pentru că l-a elogiat pe Caragiale în măsura în care l-a elogiat și pe Eminescu. Ibrăileanu, care este armean, dar scrie ca și cel mai înțelept naționalist critic literar. El spune despre un autor uriaș că este universal în măsura în care este național. Are dreptate. Trebuie să asimilăm oricât de repede, dar nu în loc de spirit național!”.

Dar, în viziunea lui Nichita, talentul și adâncimea metafizică pe care le reclamă scrierea poeziei de revelație sunt necesare, dar nu suficiente. Mai e nevoie de un „ingredient” acut.

Obişnuia să-i repete lui ATD: „Cine scrie un vers bun poate să scrie un poem bun. Cine poate să scrie un poem bun poate să aibă o operă bună. Vezi dumneata? Între un vers bun și o operă bună e numai o chestiune de caracter”. Iar, ca să-l mențină continuu atent la diferența dintre valoare și non-valoare în poezie, obișnuia să parodieze una dintre puținele anecdote care au ca temă conferința de la Yalta. Când – se zvonea – Churchill și Roosevelt i-au propus lui Stalin să mai invite pe cineva la discuțiile care urmau să aibă loc: pe Papă. Stalin, după o clipă de reflecție, se încruntă, pune mâinile pe masă și îi întreabă: „Câte divizii are Papa?”. Adică, voia să-i comunice Nichita lui ATD: dacă vrei să afli cât de mare este un poet, înainte de orice, fă o listă cu versurile importante, colosale, pe care acesta le-a scris și judecă-l numai în raport cu ele!

Nu ai cum să împarți dreptatea, dacă nu iubești ceea ce judeci. Mă refer la acea iubire superioară, care nici nu se divide, nici nu se împrășteie, nici nu exclude: iubirea prin adăugare.

Nu e o răfuială, ci doar o tentativă caldă de punere la punct. Am și câteva motive.

Azi, pe lângă faptul că scrierea poeziei nu-i decât o îndelednicire păguboasă, s-a adăugat și acela că a fi poet înseamnă să-ți asumi o adevărată carență de prestigiu: poetul e acea formă de viață împletită, confuză, bețivă, în mizerie fiziologică, cu patru mâini și cinci picioare aflate în conflict permanent între ele, o paiață care se mișcă deviant în spațiul public, în afara unui business-plan pe termen scurt, mediu sau lung, deci care, una peste alta, face umbra degeaba.

La asta, se mai adaugă profunda criză de substanță și butaforia grotescă în care poezia noastră contemporană a fost îmbrâncită prin așa-zisele rețele de socializare. Care, între

alte, au căpătat deprinderea de a „servi”, cu precădere și impertinent-tabloidizant, „capacele biografice” ale autorilor, iar nu „platourile” somptuoase cu operele lor. Așa ne surprindem că turuim „cu expertiză” despre Eminescu, Labiș, Nichita, Păunescu, Mugur, Nora Iuga, Almosnino, Mazilescu, Popescu, Mureșan, Es. Pop sau Suciu, fără să fi citit măcar un rând din cărțile lor. „Toți ar vrea să scrie ca Eminescu, șoptea cu amărăciune Nichita, dar nimeni nu și-ar dori să trăiască nici măcar o zi din viața lui Eminescu!”. Dar asta e altă discuție.

Eu vreau doar să pun sub semnul exclamării mirate următoarea rugămintă: să nu ne grăbim să ne alungăm, cu pietre, din Cetate, poezii! Să-i citim cu bucurie și cu evlavie! S-ar putea ca, surprinzător!, chiar în poezie să ne găsim resursele identitare de care noi, în țara asta, aflată într-o scandaluoasă disoluție, avem nevoie acum! S-ar putea ca poezia să vă facă să reflectați dacă destinele voastre merită să fie negociate la „first-hand” sau la „second-hand”! Pentru că, la marea agenție de voiaj a mondialismului, pentru „second-hand” sunt disponibile doar „bou-vagoane” de linie, pentru „first-hand” se îngheșuie planeta să maseze cefeale călătorilor, după un somn odihnitor. Depinde doar de care parte a felațiunii, prezidențiale sau populare, ne situăm.

Să-l punem în balanță, de exemplu, pe Nichita, despre care tot am făcut vorbire, cu oricare dintre miile de maimuțoi de stepă care s-au perindat pe catwalk-urile politicii românești în ultimii 25 de ani! Simțiți diferențele imemorabile și incurabile de greutate specifică?

Dacă da, să avem milă, să-i luăm în seamă și să ne temem de poezi!

SILVINA VUČKOVIĆ

Constantin VOINESCU

S-a întâmplat, spre sfârșitul anului trecut, la Slatina, altceva decât lansarea de rutină a producției proprii de poezie, care, în treacăt fie spus, sporește la noi, într-un ritm invers proporțional cu nivelul de trai.

S-a întâmplat, spre bucuria tuturor, sper, lansarea tălmăcirii unui volum de versuri venind dinspre tărâmul latin al realismului magic, impus în literatura lumii de Gabriel García Márquez și de întreaga pleiadă de romancieri sud-americani, revoltați împotriva dictatorilor și dornici de emancipare.

Acolo, în Argentina lui Jorge Louis Borges și Julio Cortázar, trăiește, la Mar del Plata, orașul cunoscutului Festival Internațional de Film, Silvina Vučković, plămădită dintr-o încrucișare slavo-hispanică: în descendența paternă, rădăcinile ei sunt împlântate în țara lui Ivan Gundulić și Ivo Andrić, Croația, iar în cea maternă în Spania lui Juan Ramón Jiménez și Federico Garcia Lorca.

Am participat, așadar, la lansarea traducerii din limba lui Cervantes în limba lui Eminescu a volumului de versuri ale amintitei poete, intitulat *A iubi și a dăruie suflet*, care, chiar prin titlu, își dezvăluie intenția emoțional-ideatică.

Apariția tipografică i se datorează bine-cunoscutei, bine-făcătoarei și atât de utilei printre condeieri de tot soiul Edituri Hoffman, în condiții grafice pe care le poate invidia cu îndreptățire profesională orice urmaș cu ștaif al lui Gutenberg.

S-au încumetat, cu mult avânt lirico-lingvistic, la această transpunere dintr-o limbă într-alta a cuvântului străbătut de fiorul multiplelor sale conotații originare, atât tălmăciul Costel Drejoi, cât și poetul George Nina Elian. Și cred că la asta trebuie să ne

referim, mai mult decât la poezia Silvinei Vučković, altminteri demnă de toată atenția.

Dacă se poate traduce o proză, o povestire, un roman, spunea Arghezi, unde literatura se mărginește, aproape fizic, la tablouri, la personaje și la conture, dominată de mișcarea și succesiunea cinematică, poezia nu poate să fie tălmăcită, ea poate fi numai apropiată. Poezia aparține limbii mai mult decât proza, sufletului secret al limbii: jocul de irizări din interiorul ei face vocabularele neputincioase.

Nu am avut la îndemână nici manuscrisul și nici nu sunt cunoscător specializat al limbii poetei, așa că nu voi face aprecieri tehnice decât în măsura în care eu, ca cititor de poezie, sunt străbătut sau nu de iminentul fior liric.

OLTART a publicat și va continua să publice, bilingv, texte lirice, în traducerea unor tot mai remarcabili colaboratori. Silvinei Vučković, dar și spaniolilor Alejandro López Andrada și Fernando Valverde sau mexicanului Javier Gutiérrez Lozano, le-am publicat, în traducerea aceluiași Costel Drejoi, poeme primite cu interes de cititorii noștri, din ambele perspective: valoarea poetică intrinsecă și deslușirea emoțională a conotațiilor lirice ale cuvântului original.

Oricum însă, parcurgând cu ochii iubitorului de netăgăduită poezie volumul tradus de Costel Drejoi nu poți să nu remarci valențele ideatico-estetice ale poemelor, Silvinei Vučković, să nu remarci că tălmăcirea nu neutralizează fiorul liric printr-o sinonimizare prozaic-banală, dimpotrivă îl sporește printr-o încărcătură poetică de care traducătorul, oricine ar fi el, nu poate fi în stare decât dacă este și poet. Iar Costel Drejoi este, chiar dacă sub un alt nume: George Nina Elian.

De aceea spuneam că la apropierea, ca să-l reiau pe autorul *Florilor de mucigai*, poeziei Silvinei Vučković de limba română, au contribuit în egală măsură și Costel Drejoi și George Nina Elian, și tălmăciul și stihuitorul.

Dificultatea transpunerii unui text liric dintr-o limbă într-alta, fie ele latine amândouă, vine de la caracterul de comunicare implicită a poeziei, după cum remarcă, am văzut, și Arghezi. Fiind o comunicare explicită, în general, proza se lasă mai ușor tradusă, poezia însă nu, pentru că ea nu izvorăște din denotația cuvântului, ci din conotațiile multiple ale acestuia în asocieri surprinzătoare cu alți termeni, generând metafora fără de care poezia nu există.

De aceea, între cunoscutul adagiul italian *il traduttore e sempre un traditore* și cel francez *Les traductions sont comme les femmes: lorsqu'elles sont belles, elles ne sont pas fidèles et lorsqu'elles sont fidèles, elles ne sont pas belles*, optez pentru al doilea.

Să ne amintim, în acest context, că Paul Valéry era și mai categoric: *Versurile, atunci când sunt traduse, încetează a fi opera celui care le-a scris. Pentru că există o psihologie a cuvintelor. În fiecare limbă există o anume intonație, caracteristică sunetelor sale. Poeziile mele sunt traduse în mai multe limbi din lume, chiar și în chineză! Dar eu nu le mai recunosc. Rainer Maria Rilke le-a tradus în germană: pot spune că lucrarea lui este foarte bună. Dar asta este, subliniez, numai o nouă versiune a versurilor mele, astea nu mai sunt poeziile mele...*

Fără să-l contrazic categoric pe reprezentantul simbolismului francez tardiv și fără să avem în față textul spaniol original, ci doar transpunerea lui în registru liric românesc, vă rog să participați cu bunăvoință la un exercițiu de receptare lirică și să mărturisiți, fie și în gând, dacă percepeți vreo notă poetică falsă în versurile: *Poetul poartă la brâu – ca pe o sabie – o podgorie, / pânze de vânt ostenit, / petale de răs ofilit, / o dezmiardare nesfârșită, plină de dor, / patimă learcă de sudoare / și ținută în frâu cu băgare de seamă.*

Unul dintre traducătorii europeni contemporani, bulgarul Ognean Stamboliev, ziarist de formație, prin a cărui trudă au fost transpuși într-un alt registru lingvistic Blaga, Caragiale, Eliade, Cioran, Ionescu, Nichita, Vieru, Vișniec, Mircea Dinescu, recunoștea uriașa răspundere a demersului respectiv: *responsabilitatea este dublă: să rămâi fidel originalului și să prezinți o echivalentă demnă de acest original. Atunci când creezi opera ta proprie, cititorul nu știe care ți-a fost intenția inițială, prin ce dificultăți și schimbări ai trecut, și dacă ai spus exact ceea ce ai fi dorit să spui. Pe când, în cazul traducerii, pornești de la un început care este finalizat – originalul autorului – și trebuie să prezinți cititorului exact acel, râvnit de autor, început...*

Uneori poezia este receptată nu doar cu ochiul, ci și cu urechea, drept care tălmăciul trebuie să ducă spre altă limbă nu doar lexemul, ci și fonemul, muzica ascunsă a poeziei, așa zice. Citiți și încercați să vă potriviți receptorii sensibilității lirice pe lungimea de undă a emițătorului primar, Silvina Vučković: *Iar la sfârșit, / răbdător ca un bunic blajin, / brațul molatic al vieții, / să pieptene pletele lungi ale zilelor mohorâte. / La sfârșit, puterea / ce se naște-n răstimpurile de răgaz / să fie poemul.*

Oricum, eu însumi am mai multă încredere în condeiul traducătorului-poet decât în cel al traducătorului-traducător, pentru că, mai ales în primul caz, un vers anodin poate deveni unul bun, iar în al doilea caz, un vers bun poate deveni unul anodin.

Până la urmă însă, traducerile, ca și căsniile, ca să-i parafrăzăm pe francezi, nu sunt altceva decât o chestiune de încredere.

Sau cum zice Silvina Vučković însăși într-un poem dedicat „fratelui mai mare, Gabriel García Márquez: *Și, la urma urmelor, ancestrala noastră neînsemnătate/ e cea care încununează, care dă sens.*

Iată și două dintre poeziile Silvinei Vučković, în traducerea lui Costel Drejoi:

Această pasăre

Această pasăre are o aripă frântă.
 Știe să zboare, n-a uitat,
 firea ei n-a părăsit-o,
 la fel cum nici dorința
 și nici neastâmpărul.
 Poate vedea zborul,
 dar numai de jos, din țărână,
 se poate bucura de văzduhul
 ce-ncălzește lunecarea
 prietenilor ei,
 poate tânji,
 dar nu mai poate zbura.
 Are o aripă frântă
 și, mai mult decât atât, știe lucrul acesta.

Benjamin al păsărilor

Mainumbí
 fâlfâind din aripi prevestitor,
 răsfirându-ți, de cu zori, pe spate,
 ca nimeni altul,
 coama unduitoare,
 colorând
 angoasele
 cu vești bune.
 Pasăre colibri
 trezind la viață
 avânturi și suflute.
 Corole de dorințe ți se dăruie
 și sorbi
 din esența lor generoasă
 cosițe de mireasă cu vâl și mărgele
 prefăcute-n nectar,
 stropi de mătăsură oglindiți
 în mângâieri pentru prunci.
 Nebunie de penaj
 încremenit în zbor, în urmă-i
 plecând și tu, colibri,
 lăsând după tine
 un șuvoi de îngeri
 ce zboară cu aripile-ascunse
 între ale tale.

Ese

Ese pájaro tiene una ala rota
 sabe volar, no lo ha olvidado
 no ha dejado de ser
 su naturaleza
 ni su deseo
 ni su ansiedad,
 puede ver el vuelo
 desde el suelo,
 puede gozar el aire
 entibiando el planeo
 de sus amigos,
 puede anhelar
 pero no puede
 ya volar.
 Tiene una ala rota
 y además lo sabe.

Benjamín de las aves

Mainumbí
 aleteando, agorero,
 hacia atrás como ninguno
 despeinando, de día,
 su melena ondeada,
 tornasolando
 angustias contenidas
 con buenas nuevas.
 Colibrí
 animador de ánimos y ánimas
 corolas gánicas se entregan
 y libas
 de sus espíritus generosos
 colas de novia con tul y canutillos
 devenidas néctar,
 gotas de sedas espejadas
 en cariño de infantes,
 frenesí de plumaje
 suspendido y, tras eso,
 te has ido ya, picaflor,
 dejando olvidado
 un manantial de serafines
 que traían escondidas sus alas
 entre las tuyas.

NE/NOROCUL DE A FI *BISECT*

Maria IONICĂ

Am scris următoarele rânduri având în vedere luna apariției acestui număr al revistei, faptul că 2016 este un an bisect și, mai ales, persistența unor injuste ambiguități în ceea ce privește omagierea aniversării marelui scriitor Marin Sorescu, născut, conform informațiilor furnizate de membrii familiei, deduse din propriile-i mărturisiri și ezitări față de data până nu demult *oficială* a venirii sale pe lume, la 29 februarie 1936.

Într-o statistică din anul bisect, 2012, se menționa că peste 12 800 de români sunt aniversați în 29 februarie (proporția femeilor bărbați fiind aproape egală), la nivel planetar existând circa 4 milioane. Din start speciali, înțelegând de timpuriu că sunt aparte, *bisecții* sunt, se spune, răbdători, norocoși, foarte inteligenți și mai tineri decât cei de aceeași vârstă, fiindcă își numără aniversările o dată la patru ani. Teoretic, ei își sărbătoresc majoratul abia la 64 de ani (!), de aceea psihologii spun că au un ascendent moral asupra celorlalți (Într-un articol publicat cu ani în urmă, analizam caracteristicile zodiacale favorabile regăsite în personalitatea și activitatea scriitorului Marin Sorescu¹).

Oamenii de știință au calculat care sunt șansele ca un copil să se nască pe 29 februarie: una la 1.461, adică exact câte zile trec de la o aniversare la alta. În restul anilor, „bisecții” se împart în două tabere: unii aleg să petreacă pe 28 februarie, alții pe 1 martie (când, totuși, se acordă mai multă atenție mărtișoarelor) și nu puțini renunță, simțindu-se frustrați. O tânără afirma că nu este deloc plăcut să fii născut pe 29 februarie: „Când sunt întrebată cum urmează să-mi petrec ziua de naștere sau ce anume vreau cadou de ziua mea și sunt nevoită

să răspund, timp de trei ani la rând, că nu am o astfel de zi, mă apucă așa un soi de frustrare”². Chiar dacă reacțiile celor din jur, când află data nașterii, sunt dintre cele mai variate și mulți dintre cei care i-au cunoscut își amintesc tardiv să le spună „La mulți ani!” pentru un 29 februarie de mult trecut, „bisecții” își iau revanșa cu gluma lor favorită: „Ghici câți ani am?”.

Cei născuți în această zi rară (din „anul confuziei”) aleg când și dacă se aniversează, unii având șansa să se revanșeze de ziua numelui. Din punct de vedere legal, pentru a se stabili cu exactitate când o persoană devine majoră și poate să răspundă în fața legii, în unele țări este reglementat prin lege: fie 28 februarie, fie 1 martie.

Se știe că ziua de 29 februarie a fost adăugată în calendar de împăratul roman Iulius Cezar, în anul 45 î.Ch., pentru a repune în ordine anotimpurile naturale, care nu mai corespundeau cu cele calendaristice. De-a lungul timpului, peste 50 de personalități (scriitori, muzicieni, actori, pictori, regizori etc.) au venit în 29 februarie pe lumea la a cărei îmbogățire spirituală au contribuit. Dintre acestea:

- 1468: Papa Paul al III-lea (d. 1549)
- 1792: Gioacchino Rossini, compozitor italian (d. 1868)
- 1900: Jean Negulesco, regizor de film, pictor, grafician și scenograf american de origine română (d. 1993)
- 1900: Giorgios Seferis, scriitor grec, laureat Nobel (d. 1971)
- 1920: Michèle Morgan, actriță franceză
- 1920: Fyodor Abramov, romancier și critic literar rus (d. 1983)
- 1940: Bartolomeu I, patriarh ecumenic de

2 v. www.romaniatv.net

¹ Maria Ionică, *Marin Sorescu printre zodii*, în „Luceafărul”, nr. 6 / 2005, p. 23.

Constantinopol

Dintre români, cel mai ilustru bisect este, de departe, Marin Sorescu³, olteanul pe care unii amici îl suspectau că se eschivează pentru a nu face anual, ci doar din patru în patru ani, cinste! Chiar dacă multă vreme s-a crezut că data nașterii sale era 19 februarie, cercetările recente au stabilit că era, de fapt, 29 februarie din anul bisect 1936. Un prim imbold în aceste demersuri l-a constituit faptul că însuși scriitorul oscila, în documente oficiale (v. diploma de licență, cea de doctor în filologie ș.a.), între 18, 19, 28 februarie, neacordând astfel credibilitate vreuneia dintre zile. *Și nimeni nu va știi nimic precis despre tine/ Vei avea trei zile de naștere/ Și două de moarte*, se confesa, indirect, într-o poezie: *Vag*, din volumul *Astfel* (1973).

Așadar, în urma cercetărilor efectuate cu prilejul elaborării unei teze de doctorat consacrate vieții și activității lui Marin Sorescu, sprijinindu-ne pe argumente și documente preluate de la membrii familiei sale (și nu pot fi puse sub semnul întrebării amintiri și amănunte oferite de mama și de frații scriitorului), ajungeam la concluzia că părintele lui Iona și al atâtor altor valoroase opere literare a zărit lumină pe pământ în data de 29 februarie 1936, într-o familie de gospodari din localitatea doljeană Bulzești.

După o intensă și strălucită activitate creatoare pe tărâmul artei, autorul care fusese în două rânduri foarte aproape a aduce literaturii române mult râvnitul și meritul Premiului Nobel⁴ s-a stins pe 8 decembrie 1996, la numai 60 de ani. Trist a fost și că, după neașteptat de prematura trecere în neființă a celui care slujise cu har și reprezentase la modul excepțional literatura română în lume vreme de câteva bune decenii, a survenit o tăcere inexplicabilă asupra numelui său.

Din fericire, începând cu 2000, la

3 Ar fi timpul ca numele lui Marin Sorescu să dea un plus de strălucire listelor încropite de diverși amatori de curiozități.

4 v. Ion Jianu, *În 1982 și 1993 premiul Nobel trebuia să poarte un nume românesc: Marin Sorescu (convorbiri cu și despre Marin Sorescu)*, Editura EIKON, 2014.

inițiativa unor oameni de cultură, în frunte cu Eugen Simion – Președintele de atunci al Academiei Române, și cu sprijinul oficialităților locale, s-au desfășurat, anual, în Bănie, *Zilele Marin Sorescu*, mai întâi în preajma zilei de 19 februarie – data oficială a nașterii celui mai cunoscut și mai tradus scriitor oltean, apoi în a treia decadă a lui făurar⁵. Primele ediții au fost deosebit de grandioase, cu puzderie de acțiuni derulate pe parcursul a 3-2 zile, cu personalități de prim rang ale vieții publice (inclusiv Președinție) și somități din domeniul literar-artistic, românesc și nu numai.

Astfel, în februarie 2005, nașterea Vărului lui Shakespeare era aniversată în cadrul unui fastuos simpozion *Marin Sorescu*, azi găzduit de sala mare a Primăriei Craiova. Manifestarea a reunit oameni de cultură din Serbia, Italia, Suedia și, bineînțeles, România. Emil Constantinescu, fostul președinte al României, a participat la eveniment în calitate de invitat special⁶. În cuvântul de deschidere, primarul Craiovei aprecia că *Zilele Marin Sorescu* reprezintă o sărbătoare a orașului, iar opera soresciană este un adevărat cadou pentru viitorime. Despre Marin Sorescu au mai vorbit rapsodul Tudor Gheorghe, scriitorul Adam Puslojič din Serbia – poet și traducător al operei soresciene, poetul irlandez John Fairleigh, Adrian Păunescu, Dumitru Radu Popescu, actorul Mircea Albulescu, regizorul Mircea Cornișteanu ș.a. Între 25-27 februarie, manifestările artistice prilejuite de a V-a ediție debutau în sala mare a Teatrului Național craiovean cu un spectacol-recital *Iona*, susținut de actorul Ilie Gheorghe, laureat al Premiului Național „Marin Sorescu”, și lansări de carte despre autorul omagiat. A doua zi, după reprezentarea unei piese de teatru pentru

5 Cu toate că nu s-a oferit o motivație clară, apariția unor lucrări monografice și articole consacrate biografiei scriitorului va fi determinat deplasarea, tacită, a festivităților spre finele lui făurar.

6 Și Ion Iliescu, președintele de atunci al României, își anunțase participarea, dar a renunțat în ultimul moment. Din cauza unei gripe rebele nu a mai putut onora invitația adresată de primarul Craiovei.

copii, urmate de o expoziție consacrată operei soresciene, colocviul prezidat (la Biblioteca „Alexandru și Aristia Aman”) de Eugen Simion, președintele Academiei Române, avea alți invitați de seamă – Nicolae Manolescu, Mircea Dinescu, Fănuș Neagu, oaspeți din Serbia, Suedia, Italia și Irlanda, festivitatea încheindu-se cu decernarea Premiilor Naționale *Marin Sorescu* pe anul 2004, înmânate de primarul Antonie Solomon criticului literar Ovidiu Ghidirmic, poetului suedez Jon Milos, poetului sârb Radomir Andrić și poetului-traducător român din Serbia Ioan Flora. De la orele 17.00, studioul TVR Craiova transmitea emisiunea „Craiova Internațional – în direct”, cu tema „Marin Sorescu – Poet și dramaturg universal”, la 18.30 având loc un recital de poezie soresciană în sala mare a Teatrului craiovean, cu Mircea Albulescu, Ion Caramitru, Dorel Vișan, Adrian Pinte, Ilie Gheorghe și Tudor Gheorghe. Programul de duminică cuprindea o sesiune de comunicări la Institutul „C.S. Nicolaescu-Plopșor”, o expoziție în amfiteatrul Liceului de Artă „Marin Sorescu”, vizitarea casei memoriale „Marin Sorescu”, din comuna Bulzești, și se încheia tot în sala mare a Teatrului Național Craiova cu un recital susținut de Tudor Gheorghe.

Anual, aceste festivități transformau pentru câteva zile Bănia/Oltenia într-un prestigios centru cultural. Atmosfera sărbătorească persista în februarie 2008, când Primăria și Consiliul Local al municipiului Craiova organizau festivalul literar-artistic sub genericul *Zilele Marin Sorescu*. „Memoria prozatorului și poetului Marin Sorescu va dăinui de-a pururi în gândirea nu numai a oltenilor, ci și a tuturor românilor. Factorii decizionali ai Primăriei și Consiliului Local au hotărât ca acest festival să reprezinte un omagiu adus neuitatului scriitor doljean. Astfel, Bănia va deveni pentru a opta oară capitala culturală a României, iar cheltuielile destinate în acest scop nu au nicio valoare în fața numelui Marin Sorescu. În aceste zile, vom fi onorați de prezența unor somități ale literaturii, precum Eugen Simion, Alexandru Zub, Mihai Cimpoi,

Lucian Chișu, și actori de elită precum Mircea Albulescu, Virgil Ogășanu, Dorel Vișan, Ion Caramitru, Horațiu Mălăele, George Mihăiță, Ion Colan, Tudor Gheorghe și Ilie Gheorghe. Cu acest prilej, vineri, 29 februarie, Primăria municipiului Craiova organizează simpozionul *Marin Sorescu – fascinația forței cuvântului* și va avea loc decernarea unor premii pe anul 2007 acordate de Primărie, Consiliul Local Municipal și Academia Română”, a spus Antonie Solomon, edilul-șef al municipiului Craiova.

„Au fost ediții de anvergură, cu o participare numeroasă și selectă, invitați și participanți fiind personalități ale culturii românești din țară și Republica Moldova, precum academicienii Eugen Simion, Augustin Buzura, Nicolae Breban, D. R. Popescu și alte nume importante”, rememora Ion Jianu în „Gazeta de Sud”/26 august 2015, sub un titlu interogativ-acuzator: *De ce au fost blocate Zilele „Marin Sorescu” 2015?*, căci zilele și-au pierdut treptat, nu numai din durată, ci și din strălucire (unele voci afirmă că și criza economică și-ar fi spus cuvântul...).⁷ Iar dacă în 2014 asemenea activități festive au fost mutate spre mijlocul lunii august, odată cu sărbătoarea religioasă a Sfintei Maria, în august 2015, din cauza unor curențe de comunicare între instituția Primăriei Craiova și conducerea Fundației *Marin Sorescu*, au fost doar *Zilele Craiovei*, invitații fiind cântăreți pe gustul marelui public.

În general, mai sunt cazuri în care, din varii motive, apar pe actele de naștere, alte date decât cele reale. Păstrând proporțiile asocierii, eu însămi, născută la 8 septembrie – de Sf. Maria (căreia îi datorez și prenumele), am fost declarată și trecută în acte pe 23 septembrie. 7 *Festivități sărace la Zilele Marin Sorescu*, se scria despre manifestările din 27-29 februarie 2011, cu toate că, față de ceea ce urma să vină, seria evenimentelor nu era de neglijat: duminică - festivitate de premiere la o școală craioveană, vernisaj cu picturi ale autorului la Galeria de Artă, spectacol literar-muzical la Filarmonica Oltenia; luni - concurs de creație, colocviu, recital de poezie, simpozion, spectacol de teatru (*Matca*), vizită la casa memorială a scriitorului, lansare de carte, expoziții de desene și de artă plastică, spectacol extraordinar de poezie și omagiu muzical, toate acestea fiind dedicate singurului printre poeți.

Târziu am înțeles de ce: era 1954 („obsedantul deceniu”) – cote, buncii – unul chiabur, celălalt preot – săltați în toiul nopții, casă parțial naționalizată, confiscări, colectivizare silită, lipsuri ș.a.m.d. Cui îi mai ardea de un „boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită” – vorba lui Creangă, dovadă și înregistrarea tardivă la starea civilă.

Dar nu avem voie să aproximăm biografiile marilor personalități ale neamului, să le omagiem haotic, „după ureche”. Iar în plan literar să nu ne limităm doar la Mihai Eminescu, căci nu sunt mai mulți autori canonici decât sfinții din calendarul ortodox⁸. Pentru satisfacțiile intelectuale și estetice pe care ni le-au oferit, uneori cu prețul fericirii și sănătății lor, să ne învrednicim, cel puțin o dată pe an, a

8 Numai în luna ianuarie sunt pomeniți vreo 60!

mulțumi fiecăruia.

„Eu n-am cerut să fiu român. Am avut noroc”, mărturisea Marin Sorescu. Parafrazându-l, nu a cerut nici să fie proslăvit (deși i se cuvine cu prisosință), după cum nimeni nu și-a asumat suspendarea *Zilelor Marin Sorescu* – 2015. Poate inconsecvența a fost pricinuită și de ambiguitățile referitoare la data nașterii scriitorului. În ceea ce ne privește și în spiritul adevărului istoric, nu am sugerat altceva decât celebrarea sa la sfârșitul lunii februarie (ceea ce s-a și întâmplat de la un moment dat) și să sperăm că în 2016 – an bisect va fi reluată tradiția sărbătoririi zilei de naștere a autorului *Lilieciilor*, semn de binemeritată recunoștință din partea celor care au avut, au și vor avea norocul să se bucure de nepieritoarea sa operă.

Înger și Demon – Al. Poitevin Scheletty

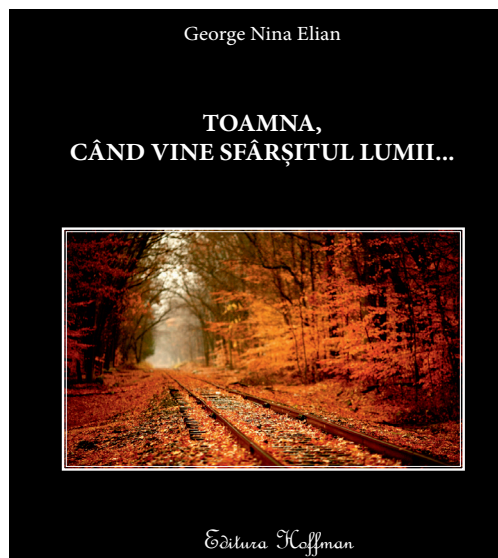
RÂNDURILE UNUI PRIETEN DE PESTE OLT

Felix SIMA

Renunțasem, de la o vreme, să mai scriu despre cărțile primite la redacțiile revistelor „Cultura vâlceană” și „Povestea vorbii”, cărți primite zilnic, aproape câte 20 – 30 de volume de versuri, proză, cărți ale cunoscuților, necunoscuților, anonimilor care încearcă să își facă un nume, ale numelor care încearcă să devină renume... Am renunțat la scris, într-un cuvânt, o perioadă. Nu vreau bani, nu vreau faimă; vreau, pur și simplu, să trăiesc. În mine. Cu mine însumi.

Dar, la îndemnul și invocația unui prieten, Teodor Firescu, primind „Lumina ca singurătate” și „Toamna, când vine sfârșitul lumii” de George Nina ELIAN, am scos de prin cotloanele bibliotecii cele două cărți subțiri ca două frunze în baterea de vânt, le-am frunzărit (fiindcă rădăcina cuvântului este comună) și m-am aplecat asupra lor cu aceeași dragoste cu care te apleci asupra oricărui text – în context – primit din Univers.

George Nina Elian nu vrea să deranjeze pe nimeni cu versurile sale. Dar, versurile nici nu deranjează. Ele exprimă. Îmbogățindu-ne. Trebuie să pui suflet de la tine, când le citești. Sufletul tău trebuie să se suprapună peste sufletul versurilor. Trebuie să te faci siamez cu versurile, pentru a le înțelege, pentru a le încălzi, pentru a le da „suflarea vieții”. Suntem începători în vers, întotdeauna, chiar dacă ne-am afla spre sfârșitul carierei. Versurile redau începuturile lumii, însă nu mai avem aceeași îndrăzneală a tinereții, ba, încă, unii dintre noi au mai și îmbătrânit... alții au plecat „să moară puțin” ... George Nina Elian se află la vârsta matură a lui Nichita Stănescu – pe care-l omagiază în poemul în proză „Semn – Amintirii lui Nichita Stănescu: „31/13... Două date simetrice alcătuind o sferă. Sfera. Perfecțiunea. Și, în mijloc, o axă pătrunzând-o ca un strigăt de uimire, dar, cel mai adesea, de groază. Axa – drumul spre lăuntrul sinelui într-

regăsirea identității, a eului original. Celui pornit pe acest drum, cu cât se apropie de punctul final, prea multe vocabule ale limbii îi devin din ce în ce mai puțin necesare. Un leș. De-ar mai fi trăit, probabil că spre vârsta de o sută de ani gândirea și vorbirea lui s-ar fi distilat într-o unică, diafană silabă cât albul dintre două cuvinte... Dar, dincolo de toate... „El începe cu sine și sfârșește cu sine...”

Am încercat să-l contactez pe autor, dar îmi răspunde, de fiecare dată, robotul: „Numărul format este blocat pentru apelurile de sosire”. Cine poate să-l contacteze pe autor? Autorul este de necontactat... Pe autor îl găsim numai în cărțile sale. El se încuie în ele și îl citim de acolo. Numai atâta cât ne permite. Numai atâta cât ne dă în scris.

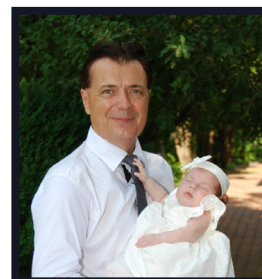
Pornind în lumea largă cu aceste cărți, autorul poate să își adâncească duhul sau poate să și-l ușureze... Adâncește-i, Doamne, sufletul Poetului și azi și mâine și poimâine și în vecii vecilor... Amin!... Fiindcă El și numai El are dreptate, fiindcă El a dictat-o... „frumos ca un ogor imprimăvărat”. Bătrân nu e nimeni – oricâtă vârstă ar avea. Bătrân e numai Timpul! Noi suntem, încă, tineri și începem „O călărire în zori”.

RUSALCELE

Nicolae TIȚA

Am aflat, în după-amiaza nefastei zile de 5 ianuarie, cu profundă tristețe, trecerea prematură în lumea celor dreapți, după o lungă suferință, a gazetarului și prozatorului NICOLAE TIȚA. Sâmbătă, 2 ianuarie, ziua în care, în urmă cu 54 de ani, s-a născut, la Poboru, (1962), i-am făcut, la telefon, cuvenita urare de mulți ani. Dumnezeu s-a împotrivit, chemându-l mult prea devreme la El. Fie-i țărâna ușoară și somnul cel veșnic, lin!

Redacția

Născut - 2 ianuarie 1962, Poboru, Olt – decedat 5 ianuarie 2016, Slatina
Publicist din 1995. Redactor-șef al săptămânalului *Anotimp Magazin*, 1995-2002.
Fondator, director al publicației *Santinela*, din 2002.
Blestemul, proză, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 1998
Cronici albastre, eseuri-cronici literare, Editura Anotimp, Slatina, 2000
Fisură în real, proză, Editura Alutus, Slatina, 2001
23 de premii literare naționale, la festivaluri-concursuri de profil, printre care: Marele Premiu „Dimitrie Bolintineanu”, 1996; Premiul „Marin Preda”, 1999; Premiul „Eusebiu Camilar”, 1999; Premiul „Pavel Dan”, 1999; Premiul I la concursul „Mihai Eminescu”, 1997...

Pe la Sfânta Mărie Mică, Zoican și-a sprijinit coatele de poarta Zoricăi. A stat așa, pierdut, fără niciun cuvânt, cu cuptorul soarelui în spinare, până-n asfințit. Zorica n-a ieșit. A ieșit tac-so, Firaru, cu un hârleț în mâini.

- Veniși, Zoicane?
- Venii.
- Au murit mulți la război?
- Doar cei care trebuiau să moară.
- Și tu?
- Eu mai am treabă. Socoteli de

încheiat...

Firaru n-a mai zis nimic. S-a prefăcut că are și el treabă. S-a sucit, s-a învârtit pe lângă grajd, a mai bătut un cui. Ochii, pe Zoican.

— Da', Zorica...?

Firaru bocănea în tindă. Tare. Să-l acopere pe Zoican. Îl furase afurisitul de cui, nu voia să intre. Lovea cu sete, cu pălăria alunecată pe spate. Zoican tăcea. Slab, cu hainele curgând pe el, parcă era o sperietoare. Obrajii, nerași, țepoși, cu fire albe în clăia cenușie. Îmbătrânise. Războiul îi mâncase tinerețile. Nu mai era Zoican cel de dinainte. Zoican acela rămăsese undeva, îngropat prin hoitul sfârtec al războiului. Zoican, cel din

poarta Zoricăi, era altcineva. Poate o fi având vreun frate geamăn. Sau poate era doar umbra lui. Ori amintirea lui.

Amintirile se năpustiseră asupra lui Zoican ca niște șerpi întărâtați.

Își amintea de zilele când îi purta sâmbetele Zoricăi. La început, s-a ferit de ea ca dracul de tămâie. Ceva din el îi spunea că de la ea i se va trage. A ocolit-o multă vreme, n-a vrut să se lege la cap. Până într-o noapte când s-a pomenit cu Zorica înaintea lui. Mergea liniștit pe drum, gândindu-se la tocmirea oamenilor pentru Rusalii. Mai era puțin până la dezlegarea Călușului și nu reușea să mai găsească doi călușari. Cei de anul trecut dăduseră bir cu fugiții, speriați de asprimea lui. Era aspru cu călușarii, îi ținea cu mână de fier, ca un vâtaf din vremurile de demult. Rar se învoiau flăcăii cu disciplina impusă de el. Fără băutură, fără femei și fără casă. Dormeau ca lilieci pe sub streșinile bisericilor, doi câte doi, pentru a nu fi luați de Rusalce. În zilele Rusaliilor, ielele umblau în cârduri peste lume căutând flăcăi frumoși să le sucească mințile. N-aveau voie să se despartă nouă ani, atâta era tocmeala, legea nescrisă a Călușului. Nouă ani trebuia să umble împreună ca niște frați jurați. Nouă ani n-aveau

voie să iubească, să se însoare, să se așeze la casa lor. Altfel, ielele îi luau din Căluș, îi poceau, îi damblageau. Unul, Langă, stegarul cetei de călușari, încălcase învoiala și băgase plugul în brazdă chiar în Lunea Rusaliilor. După amiază, s-a culcat în marginea ariei și a visat Rusalcele. Erau trei femei îmbrăcate toate în cămăși albe ca zăpada. S-au lăsat din zbor peste el și l-au târât în hora lor. Horă de foc, de lumină. O zi întreagă l-au învărtit, au scos untul din el, nu l-au lăsat să-și tragă sufletul până n-a răsărit luna. L-au găsit a doua zi, aproape mort, cu tălpile arse de focul ielelor. Iarba era și ea arsă, ca o roată, pe lângă el. L-au scos cu greutate din locul rău, nu era bine să calci pe iarba unde jucaseră ielele. Au aruncat un cârlig peste el, l-au agățat și l-au tras din cercul otrăvit. A zăcut toată vara, abia de Crăciun s-a mai înzdrăvenit un pic. Nu putea să umble. Îi luaseră ielele vlaga picioarelor. Îl ologiseră. Anul următor, de Rusalii, au jucat Călușul peste el, i-au scuipat apă amestecată cu pelin și usturoi în gură. De trei ori l-au călcat toți călușarii. De trei ori pe zi, trei zile încheiate. A treia zi, Langă s-a ridicat sprijinit de vătaf. Îi auzea și acum spaima lui Langă, scăpată în șoaptă la urechea lui:

— Bă, Zoicane, nu credeam c-o să mai merg vreodată. Îi mulțumesc bunului Dumnezeu că mi-a dat zile. M-am lecuit ...

De lecuit s-a lecuit Langă, dar nu doar de vătămătură, ci și de Căluș. N-a mai vrut în ruptul capului să mai intre în frăția Călușului. I-a strâns mâna, bărbătește, și l-a lăsat în plata Domnului. A găsit repede un înlocuitor pentru Langă, dar îi mai trebuiau doi.

Și Zorica asta, of, Doamne, cine-o fi făcut-o, așa, fără de cusur? Parcă e rusalcă, nu alta, l-a smintit de tot, cu greu se mai poate gândi la Căluș. Să fie vreuna din rusalce?

Zorica lumina la trei pași de el, ca o lună plină. Se opri înaintea lui și nu-l lăsa să treacă. Clopoțelii stelelor îi șopoteau în urechi. Toți clopoțelii cerului se puseseră pe clinchetit în capul lui. I se umflase capul de atâta muzică. Luna clopoțea și ea, mai tare și mai gros, parcă era clopotul cel mare al bisericii din deal. Se luaseră la întrecere clopotele în capul lui. Toate sudorile pământului îl năpădiseră. Era leorcă, ud flească, din cap până-n picioare. Picioarele nu-l mai ascultau. Degeaba se străduise să le urnească, nu le mai simțea, erau butuci. Vântul clincheta

și el cristalin printre stele. Se albise noaptea de atâta lumină. Înnebunise cerul! Parcă era ziuă, nu noapte. Noaptea Rusaliilor. Veniseră mai devreme rusaliile. Nu mai avuseseră răbdare, se plictisiseră, ieșiseră la vânătoare de păcătoși. Cei care călcaseră strâmb de-a lungul anului, stăteau cu inima arici, cu sufletul la gură. Ei erau primii căutați de iele. Pentru a se feri de ochii ielelor, își umpleau buzunarele cu pelin și usturoi. Trei căței de usturoi în pungă sau la brâu, țin ielele departe. Și leușteanul e la fel de bun, cu el se protejează casele, se leagă în chită pe la geamuri. Chivuța se scăpase spre una, Sorița lu' Polonic:

— Fă, Sorișo, mâncați-aș bogdaprostele, să nu mă mișc io d-acilea dacă nu le-am auzit io pă Albele astea dă iele, trecând în zbor peste coșmeleața mea, boscorodind pre limba lor zânească, da' se făcea că io înțelegeam, fă, tot înțelegeam, și ele zăceau cam așa:

*„Dacă n-ar fi Avrămeasă,
Mușețel și Împărăteasă,
Odolean și Leuștean,
Usturoi de samulastră,
Toată lumea ar fi a noastră...”*

Ăsta era un fel de cântec-descântec al rusalcelor, cu toate buruienile care aveau puteri asupra lor și pe care oamenii le știau din moși-strămoși. Doar așa scăpau de furia de neoprit a ielelor. Altfel, ar fi fost numai lume pocită, la cheremul rusalcelor dezlănțuite în rele. Erau rele Frumoasele, dar numai cu cine merita. În rest, dacă erai bun la suflet și curat la trup, ielele te iertau, chiar dacă te furau în hora lor. Pe unii flăcăi, ielele îi răpeau și-i duceau în poienițele pădurilor. Acolo, îi amețeau cu zbenguiala lor, îi trăgeau după ele în joaca lor nebună până cădeau lați de oboseală. Îi învățau jocuri și cântece noi, de-o frumusețe nepământeană. Apoi, le luau mințile, nu-și mai aminteau nimic a doua zi din ce-au văzut. Mintea le era goală, sufla vântul prin tigva lor. Nici n-ai fi zis că au jucat cu ielele. Îi trădau, însă, picioarele arse. Doar hora ielelor lăsa astfel de urme. Mai târziu, când nici nu se așteptau, crâmpie de dansuri și de cântece noi le apăreau de nicăieri în cap. Așa se nășteau cântecele și dansurile frumoase. Poate Călușul e dansul ielelor. Niciun alt dans nu se aseamănă cu Călușul, nu stă cu el la aceeași masă. Niciun alt dans nu are atâta putere vindecătoare asupra oamenilor. Niciun cântec nu e atât de viu, de

aprig, nu curge peste inimi cu atâta vlagă. Numai ielele puteau născoci asemenea minunăție. Era darul și blestemul lor pentru oameni.

Zorica, sigur, era blestemul lui. Nu se îndoia nicio clipă că o să-l facă să sufere cum n-a mai suferit cineva pe pământ. Îi vedea flăcările din ochii de catran. Îi vedea mersul ușor, legănat, pașii îi pluteau într-o chemare a cărnii nemaîntâlnită. Vânturase multe fâțe până la Zorica. La toate le-a înfrânt cerbicia din prima. Nu i s-au împotrivit, s-au lăsat lujeri moi în brațele lui mirosind a patimă și joc. A gustat fără opreliști din dulceața trupului lor abia îmbobocit, i s-au dăruit cu totul. Zorica, însă, l-a respins mereu. Îi lunecau ochii ca șerpui pe mâinile lui vâjnoase, îl îmbia din gene, se apleca spre el cu pieptul mic și tare, îl zăpăcea cu îndărătnicia ei trufașă. Nu i se mai întâmplase să-i opună cineva rezistență. Și asta-l scotea din minți. Ar fi putut oricând să-i frângă mândria, s-o tăvălească prin căpițele de fân, să-i soarbă copilăria cărnii tari ca piatra. N-a vrut însă s-o ia cu forța, nu-i sta în obicei. O voia supusă, îmblânzită, să-i cadă singură în așternut, de bună voie.

Zorica, iarbă rea, nu-i ceda, însă. Îi tot încurca drumurile, se trezea cu ea unde nici nu te-ai fi gândit. Acum, de Sân-Toader, Zorica îi aținea din nou calea, strălucind de frumusețe. Îi flutura rochia pe trup ca un steag de Căluș. Să fie om? Să fie zână? Rusalcă pierdută de cârdul suratorilor?

Din cer, clopoțelii nopții plouau peste ei cântece îngerești. Zburau ielele printre nori, aveau chef de joacă, se aruncau spre pământ cu viteza gândului, iar se repezeau în înalturi, noaptea ardea în fulgere tăcute. În afară de săptămâna Rusaliilor, rusalcele mai aveau voie de la Dumnezeu să umble printre oameni doar de Sân-Toader, după Sfânta Înviere. Fântânile nopții dăduseră peste marginile cerului, se scurgeau în valuri negre peste pământul adormit, peste carnea lor încinsă. Ochii le străluceau în bezna deasă ca niște candelă bătute de vânt.

A simțit-o pe Zorica lipită de el, i-a simțit brațele calde cum îl încolăcesc, i-a simțit inima cum se zbate speriată pe pieptul lui. Aripile genelor pâlpâiau îmbătător, fluturi speriați, pe obrazul lui. Apoi, lumină. Multă lumină. O mare de lumină s-a prăvălit din înălțimi peste ei. Înotau în baia de lumină. O vedea pe Zorica dând din mâini disperată. S-a repezit spre ea. Nu s-a putut

urni. Era un sloi de gheață. De lumină. Era lumină. Ieșea lumina din el ca dintr-o fântână fără fund. Râuri de lumină îi curgeau din gură. De câte ori deschidea gura să o strige pe Zorica, lumina țâșnea din el ca un izvor. Urla din toți răunchii și nu se auzea nimic. Lumina era mută. Oarbă. Rece. Un frig de moarte îi intrase în sânge. Nu mai avea sânge în el. Doar lumină. Multă lumină. Belșug de lumină. Filoane întregi de vână groasă de lumină. Zorica împietrise în zidul de lumină. Îl aștepta s-o scoată din ghearele luminii. S-a opintit să ajungă la ea, s-o elibereze din lanțul de lumină. Sub el, lumină. Deasupra lui, lumină. În jurul lui, lumină. Zbură prin lumina rece ca un fulg de zăpadă. Jos, Zorica, statuie de lumină. Sus, clopoțelii de lumină ningeau peste ei cântece albe, de lumină. Totul era lumină. Și gândurile îi erau din lumină. Le auzea cum bat din aripi pe lângă fruntea de lumină. Le auzea cum cântă. Cânta și el. Și clopoțelii. Și Zorica. Și noaptea de lumină. Și lumina. Cântecele era lumină. Lumina era cântec. El era cântec. Zorica era cântec. Zorica dispăruse. Noaptea dispăruse. El dispăruse. Zidul de lumină se topise. Deasupra, soarele. Focul din iele. Sub el, iarba arsă. Zorica, leșinată, adormită. Nu s-a putut mișca. Degeaba s-a chinuit să se târască la ea, s-o trezească, s-o tragă din somnul nefiresc. Era greu, stană de piatră. S-a culcat și el, cu ochii pe Zorica. După o zi, două, trei zile, o săptămână, s-a trezit. Cu ochii arși. Cu picioarele înnegrite, pârjolite. Cu inima scrum. Fără Zorica.

Tot războiul a purtat-o în suflet. Chipul ei l-a ținut în viață, gândul la ea, dorința de a mai ajunge, o dată, în fața ei, să-i vadă chipul luminos. Treceau gloanțele pe lângă el, schije, de parcă nici nu l-ar fi văzut. Vrajă de-a Zoricăi. Rusalcă. Asta era. Din noaptea aceea, de Rusalii, a simțit că merge pe un drum greșit. Zorica parcă nu mai era om, nu mai avea inimă, suflet. Doar frumusețe. Multă frumusețe. O frumusețe rece, parcă din alte lumi. Apăruse, după multe zile, mergând ca somnambula, pe mijlocul uliței, cu rochia în zdrențe, plină de lumină. Nu s-a mai uitat la el, nu i-a mai vorbit. Cu nimeni n-a mai vorbit. S-a închis în casă, și acolo a rămas. Apoi, pe el l-a furat războiul, l-a învățejit, l-a scuturat din toate încheieturile sufletului.

Acum, sprijină poarta Zoricăi. Trebuie să iasă până la urmă. Să-și încheie socotelile. S-o întrebe. Trebuie s-o întrebe. Are atâtea întrebări...

Cristian ALEXANDRESCU

dănțuind
 prin plăpândeale viscole
 ale
 ninsorii
 cu dinți
 de var
 te strecuri
 împiedicat
 precum
 un repetent
 la cursurile de dans
 latin american
 indian dobrogean
 pe lângă
 alți repetenți
 împiedicați
 și grăbiți
 spre
 nu se știe unde

umbre perverse
 preumblă
 chicotind
 prin ganguri
 umbrele
 încep
 a se deschide
 întâmpinând
 o ninsoare
 cu dinți
 de var
 orașul tâlhar
 se agață
 de hainele trecătorilor
 încercând a-i țintui
 de străzi de trotuare
 de cârciumi ciudate
 ca
 într-un joc de șah
 aiurit
 în care nici o piesă
 nu mai poate
 lovi
 altă piesă

5 ore
 și 14 minute
 molii obeze
 târâsc
 un zbor uleios
 către stâlpul
 cu fire
 căzute
 la pământul din stele
 oprindu-și
 sleitul avânt
 când
 temperatele șoapte
 de flutur sărac
 bat
 la poarta auzului tău
 dereglat
 moartea
 a fost declarată
 oficial
 văduvă

bunicul meu
 lăsat zălog
 la o petrecere
 cu câini
 i-a îmblânzit
 și-mi face semn
 că ei ar vrea
 doar două pâini
 ori o sonată-n
 mi minor
 lătrată prafului
 de drum
 ar asculta
 și-n ochii lor
 tot ce-am vorbit
 s-ar face scrum
 știi doamne
 c-am strivit vioara
 sămânță n-am
 de grâu în mâini
 m-aș duce eu
 să fiu zălog

la o petrecere
 cu câini de
 a rămas
 întreprinderea
 aceea
 subtilă
 cu multe
 țevi
 și motoare
 și specialiști
 și rafturi
 și doasare
 și uși
 cu mănere
 revoltătoare
 unde
 mai există
 aleargă
 prosperă
 tânguie
 și diferă
 întreprinderea
 aceea
 subtilă
 care
 ținea în viață
 iubirea

pește ferăstrău
 locuiește
 strâmtorat
 într
 -o mare
 de lemn
 de brad
 proaspăt
 îmbrățișată
 de un
 fulger
 plecat
 derbedeu
 de acasă

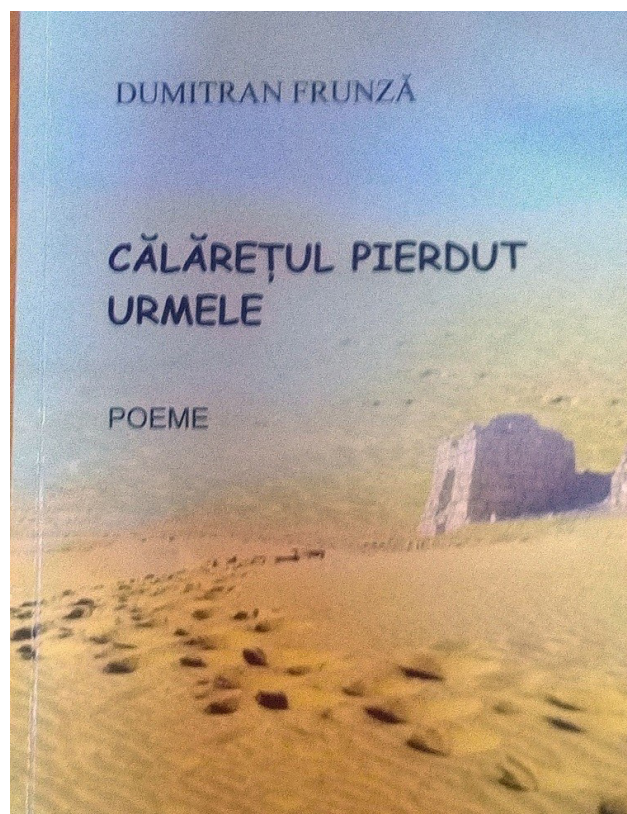
URMELE CĂLĂREȚULUI PIERDUT

Ion GEORGESCU

O permanentă neliniște creatoare îl caracterizează pe cunoscutul om de cultură Dumitran Frunză, scriitor care a îmbogățit literatura contemporană cu alese cărți de poezie și proză, ziarist legat mai cu seamă de revista „Albina”, fondată de Spiru Haret, căreia, ca redactor, i-a dat o valoare națională incontestabilă. Autorul poemelor, care impune cititorului participarea la mesajele lirice de o mare profunzime filosofică de natură istorică, rămâne prin neliniștea gânditoare și productivă acel Aethicus Histricus, eroul cărții sale „Neliniștea țărmlui”, exploratorul străromân, încercat navigator din secolul al IV-lea al cetății Histria. Neliniștea cunoașterii îl poartă pe navigator până în Groenlanda și aceeași neliniște de natură scriitoricească a rodit, într-o paletă largă, multe poeme strânse în paisprezece cărți.

Obiectele din jur l-au inspirat și a rezultat „Viața în lucruri”; o anumită armonie între piesele lirice s-a finalizat în „Echilibru”; stările sufletești s-au dinamizat în „Mișcarea sentimentelor”; flăcările au fost urmărite regal în „Umbra focului”; Craiul munților a căpătat viață în „Avram Iancu”; îmbrăcămintea a împrumutat-o de la înaripate și a reieșit „Înveșmântat în păsări”; a venit un timp al insomniilor cu „Vremea nesomnului”; apoi inspirația s-a proiectat în „Clopotul frigului”; iar complicațiile existențiale au dat „Viața în labirint”, totul între 1966 și 2003, pentru că 2012 a însemnat o altă victorie literară lirică cu „Neliniștea țărmlui” și „Vama de la miezul nopții”.

Discursul liric al lui Dumitran Frunză nu se epuizează încă. Editura „E 9 Nouă” a scos în a doua parte a lui 2015, sub o copertă simbolică, cartea de poeme „Călărețul pierdut. Urmele”. Poetul coborât din răzeșii Bucovinei a purtat în traista destinului său tăria și înțelepciunea desprinse din istoria dusă călare în războaiele pământului sacru. „Călărețul pierdut” este

metafora ce l-a frământat ani și ani până la izbutirea cărții de astăzi. Zice poemul ce dă numele buchetului poetic al lucrării: „Fără cal călărețul e o umbră neclară,/ derutat orizontul, un stol migrator,/ curmătorea cu pinteni și dinți de rubin,/ pierduți luptătorii pe arsele fulgere.// Ofrandă astrală pentru călărețul absent,/ firele ierbii i-au resorbit rumegușul,/ trup destrămat pe racla armurilor,/ apele tulburi cu pești mohorâți. Și poemul își dezvoltă trupul de catrene prin „contrafortul cu galbene oase”, cu „lânci și săgeți, mănunchiuri uscate”, „scheletice sigle, cenușile luptelor.”

Situat aproape de finalul volumului, din motive de organizare stilistică, poemul „Călărețul pierdut”, lucrat în vers alb, este urmat imediat de „Urmele”, construit clasic din trei catrene și adăugându-se numelui întreg al cărții și reprezentat plastic pe coperta inițială prin șirul

de urme ale călătorului pierdut în imensitatea galbenă a deșertului. Ideatic și structural, „Urmele” face trup comun cu „Călărețul pierdut”: „Călărețul de șarjă căzut, o risipă,/ un tropot sarcastic, pe varul nestins,/ șargul aleargă prin vidul din clipă,/ calul clepsidră, nisipul prelins.// Potcoavele scapără, călărețul răpus,/ haosul fierbe, mai mic, într-un număr,/ vântul decade umezit, în apus,/ lance întoarsă trudnic pe umăr.// Călărețul căzut, nefastă-i câmpia,/ șargul o flacăra stinsă, nocturnale,/ teatrul de luptă conține pustia,/ îngerul morții, cenușile, urnele...” Adevărată bijuterie lirică, „Urmele” are o adâncime filosofică care incită la decodarea fiecărei imagini lucrute cu artă, cu migală. Este o istorie care a lăsat semne, urme, o istorie pe care poetul o concentrează în metafore adunate pentru a transmite mesajul eroic al luptelor trecute, reconstituite din imagini fulgurante, dar și o viziune simbolică asupra destinului omenesc.

Întreaga carte e alcătuită din pătrare ale timpului scurs în clepsidră: *Primul pătrar*, *Pătrarul zăpezilor*, *Al treilea pătrar*, *Cel din urmă pătrar*, plus o *Trapeză de plumb*. Titlurile poemelor incită încă din prima vedere a Cuprinsului lucrării. Printre ele: „Raza Polarei”, „Cumpăna cerului”, „Nesomnul Pământului”, „Pasărea urgiei”, „Noaptea fugarilor”, „Ochiul deșertului”, „Bătrâni pe coline”, „Mulțimea mulțimilor”, „Colina”, „Laguna”, „Popasuri pe stânci”, „Pustia după Matei”, „Noaptea istoriei”.

Încă din primul poem: „Dinspre Centaur”, caii sunt prezenți pe dealuri, înfățișați geometric prin „triunghiuri scalenice” precum în tabloul cubist al lui Picasso, în care Guernica e sfărâmată de bombe, dar întregul poem e dominat de măreția Centaurului: „Spre ziuă, Centaurul bea apă din Olturi,/ cu-argint ursitoarele dezmiardă coconul...” În „Rostiri la chindie” suntem între elementele unui adevărat pastel ce poartă personalitatea ortodoxă a poetului: „În amurg liliacul, o singurătate neclară,/ liturghie pe clopote,/ sub pacea pridvoarelor,/ oamenii stau rânduși pe laviți,/ ca mucenicii într-o veche icoană”. În adâncul său creator, Dumitran Frunză e totodată un artist plastician care ia cuvântul în calitatea lui materială, precum vopseaua din tub și, punându-l într-un poem, precum pictorul

într-un tablou culoarea, îl transformă în spirit. Fondul pastoral al pastelului îi conferă originalitate: „Turmele dorm pe cenușa din fluier,/ la cântatul cocoșilor/ apun logostelele,/ ugerul caprelor anunță deschiderea,/ fătatu-i pe capete, se fac dezlegările.”

Istoria străbună este pentru autor o nobilă obsesie și o găsim zbuciumată și împodobită de urme și locuri: „fiul lui Radu, Basarab în pomelnice/ și al Doamnei Calinichia”, „datina Posadei eroice”, „Cătănuță Nebunul ascute cuțitele”, „mirajul Bizanțului agonice țărâm”, „Padișahul smolit, cu trăsnet în glas”, „Histria Pontica ascunde tezaure”, „doamnei sale Mara-Marina,/ înrudită cu Sigmund”. Histria e o prezență de suflet în opera poetică a lui Dumitran Frunză, ajunsă la apogeu în „Neliniștea țărmlui”: „În Histria Lynos cântă-n crepuscul/ pe solzuri de sare trecerea.../ În Histria Lynos/ stârnește un flaut/ lângă un ban urgisit,/ trecerea.” („Banchet funerar”) În armonie necesară cu eroii și faptele lor stau pământurile, geografia țării, locuri zugrăvite în imagini vii, pline de lumină: „Arcul ceresc o minune,/ nervul luminii tresare.../ Ducat de păduri și surpări,/ lunatic aflux împlinit,/ magnetice pietre pe maluri...” („Focul în lucruri”) „Roza Polarei în valuri/ de Nistru, lunatice Prutul,/ verde Siretul, Lotrul îngust,/ Călmățuiul cu galben...// Solzoasă e Dunărea-n Deltă,/ albe colinele vântului/ pe Marea cea Mare/ învoltele păsări.” („Roza Polarei”) „Înaltele piscuri electrizează văzduhul,/ Caraimanul și Vârful cu Dor.” („Făpturi vătămate”) „Pietrele Doamnelor zidesc o structură,/ un turn al ideilor,/ un scâncet de gheață” („La moartea păstorului”). Surprinde varietatea figurilor de stil în combinații ce dau originalitate: „Cerbul Carpaților aleargă prin lacrimi,/ scheletice focuri pe miriști apun” („Pustiuri pustii”); „Când toamna se clatină/ pe crengi muzicale,/ din șipote/ sar/ enigme de platină.” („Noaptea fugarilor”); „Ochiul Câmpiei Române/ în lanul lucernei,/ spic de mohor,/ dimineăta,/ dumbrăvi cu puțin cimbrisor.” („Ochiul deșertului”)

Alte răscolitoare tablouri cu ape marine, cu țărmluri și cetăți de altădată amintesc de același temerar Aethicus Histricus, călărețul pierdut

și neliniștit, reînviat prin ceața vremurilor: „La Euxinos pânzele, vraștea țărmlui,/ cutreieră smocuri albastre de vânt.../ cetățile mării din calcar apar,/ atenți la creneluri, veghează străjerii.” („Anemone marine”) Adeseori, ca în poemul „Mulțimea mulțimilor”, poetul simte nevoia răscolirii critice a prezentului încrâncenat în jocul contemporan al lăcomiei umane, al dezastrului politic, al cruzimii sângeroase și se dezlănțuie în imagini apocaliptice: „Mileniul al treilea o formă cu versanți în derivă,/ serii de timp prezent, viitor,/ viitorul cu întrebări fabuloase,/ vremuri când proștii devin ticăloși,/ vindicativi, cârcotași, agresivi.../ Noua Ordine o gramatică a urii,/ Che Guevarra un mit care varsă,/ căsătoriile „gay” o descreștere a lumii,/ moartea albă un crivăț prin sânge,/ violatorii cu cianuri în oase.../ Nimic despre violul spațial al sistemelor,/ despre modelul Universului ultim.../ nimic despre nobila cale a cuvintelor,/ despre fraza suavă a culorilor.”

După truda magică a creației, Dumitran Frunză își lasă opera în seama criticii literare. Romul Munteanu arată caracterul reflexiv al

poemelor sale care reconstituie un anume duh al pământului și dau relevanță unui model uman. Radu Cârnel observă că personalitatea lui Dumitran Frunză transferată în poezie impune prin fermitatea gândirii și exprimării și prin sobrietatea gestului liric. Florentin Popescu remarcă un anume nonconformism care îi dă de fapt și timbrul particular al poemelor ce refuză o direcție tematică anume. Marcel Crihană e de părere că lirica poetului se înscrie în direcția unei poetici ale cărei mecanisme și mișcări nu sunt deloc ușor de urmărit.

La vârsta când gândirea și creația au ajuns la cota nobleței, Dumitran Frunză, poetul, prozatorul și jurnalistul dă a cincisprezecea carte. Nimic surprinzător asupra calității artistice a lucrării „Călărețul pierdut. Urme”. Cu fiecare poem al volumului, cititorul va fi convins că „aleasa zăbavă” are pentru el un câștig valoros prin emoția artistică provocată de îmbinarea dintre imagini și idei ale reflecției filosofice lirice, de mesajul purtat prin umanismul istoric ridicat prin har la nivelul întregii sale opere.

Făt-Frumos din Tei – Camil Ressu

DE LA REMINISCENȚĂ PĂGÂNĂ LA TRADIȚIE CREȘTINĂ

Claudia Florentina BALAȘ

Paralel cu calendarul oficial, recunoscut de stat și biserică, a supraviețuit până în prezent și un calendar neoficial, transmis din generație în generație prin canale folclorice, denumit de către specialiști Calendar popular. Denumirea de Calendar popular exprimă o realitate etnografică românească autentică, fiind o creație anonimă, colectivă și orală. Ca instrument perfecționat de măsurare a timpului, în viața satului tradițional Calendarul popular indica perioadele favorabile începerii activităților economice, delimita zilele lucrătoare de cele nelucrătoare, preciza rangul sărbătorilor.

În fiecare an, la 30 noiembrie, este prăznuit Sfântul Andrei, patronul spiritual al României, cel care i-a creștinat pe români. Sfântul Apostol Andrei s-a născut la Betsaida, orașel pe malul lacului Ghenizaret, ca fiu al lui Iona, din Galileia și fratele mai mic al Sfântului Apostol Simion – Petru, primul dintre ucenicii Domnului Hristos. Înainte de a fi Apostol al Domnului, Sfântul Andrei a fost ucenic al Sfântului Ioan Botezătorul, martor la evenimente cruciale din istoria creștinismului, de la botezul lui Iisus în apa Iordanului la alegerea celorlalți apostoli. Când l-a auzit pe dascălul său Ioan zicând „Iată Mielul lui Dumnezeu. Cel ce ridică păcatul lumii”, (arătând către Iisus) Sfântul Andrei l-a lăsat pe Ioan și l-a urmat pe Hristos, spunându-i fratelui său Petru: „Am găsit pe Mesia, care se tâlcuiește Hristos”. Și, astfel, l-a tras și pe Petru spre dragostea lui Hristos. De aceea, Sfântului Andrei i se mai spune și „Apostolul cel dintâi chemat al Domnului”.

După Înălțarea Domnului la cer și după Cinzecime, Apostolii au tras la sorți și au mers în toată lumea, pentru propovăduire. Atunci, Sfântului Andrei i-a revenit misiunea de a merge în Bitinia, Bizantinia, Tracia și Macedonia, cu ținuturile din jurul Mării Negre, până la Dunăre și Scitia Minor (Dobrogea noastră) și până în

Crimeea. Până la sfârșitul secolului I d. Hr., Sfântul Apostol Andrei „Cel dintâi chemat la apostolie” a ajuns în misiunea sa creștină să predice Evanghelia lui Hristos în Dacia Minor – Dobrogea de astăzi. În țara noastră sunt numeroase dovezile care ne vorbesc despre propovăduirea creștinismului de către Sfântul Andrei: icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, pictată de Sfântul Apostol Luca, adusă de Sfântul Andrei și descoperită în biserica mănăstirii Nămăiești, locuința pioasă în peștera din Valea Casimcei, o altă de la Basarabi-Murfatlar, fântâna Sfântului Apostol Andrei de la mănăstirea Derwent. Sfântul Apostol Andrei a avut un sfârșit de mucenic, fiind răstignit la Patras, lângă Corint, cu capul în jos, pe o cruce în formă de X căreia i s-a spus „Crucea Sfântului Andrei”.

La români, sărbătoarea Sfântului Andrei are o importanță mai mare decât la alte popoare, deoarece aceasta s-a suprapus Anului Nou Dacic. În tradiția populară, sărbătoarea Sfântului Andrei mai este cunoscută și sub numele de Sântandrei. Aceasta din urmă este o mare divinitate geto-dacă peste care creștinii au suprapus pe Sfântul Apostol Andrei, ceea ce demonstrează respectul de care s-a bucurat Apostolul Andrei de vreme ce ziua lui de celebrare a înlocuit o importantă divinitate precreștină, personificare a lupului.

Noaptea de Sântandrei (29/30 noiembrie) și ciclul de înnoire a timpului corespund ca dată calendaristică, cu Dionisiacele Câmpenești ale tracilor și Saturnaliile romanilor. Noaptea Sfântului Andrei este o noapte de spaimă, când ordinea cosmică este practic răsturnată ajungându-se la starea simbolică de haos, iar lumea celor vii se întrepătrunde cu cea a spiritelor. Spiritele morților ies din morminte și se întâlnesc cu strigoii vii, între ei având loc adevărate dueluri sângeroase. Strigoii morți sunt acele spirite ale morților care nu au ajuns

În Lumea de dincolo din diferite motive: au fost strigoi în viață, au fost oameni obișnuiți, dar la înmormântare nu au fost respectate toate riturile și ritualurile. De aceea se întorc printre cei vii, în special printre rudele apropiate, provocându-le mari suferințe: aduc moartea, boli, molime în animale, grindină. Strigoii vii sunt spirite ale oamenilor care își părăsesc trupurile noaptea, mai ales la Sântandrei. Numai o parte dintre oameni devin strigoi în viață: copiii născuți cu „coadă” (o vertebră în plus), cu tichie, cei rezultați dintr-o legătură incestuoasă, al treilea copil din flori, născut de o femeie etc... Cea mai intensă activitate a strigoilor vii este Noaptea Strigoilor (29/30 noiembrie), când părăsesc în somn corpul, se întrupează în animale (lup, câine, pisică, porc, berbec, găină, broască) încălecă pe melițe, cozi de mătură, coase etc. și merg în locuri numai de ei știute: hotare, răscruci, poieni din păduri, case părăsite, unde se întâlnesc cu strigoii morți. Redevin oameni și se luptă între ei până ce unul iese învingător, devenindu-le conducător timp de un an. Înainte de primul cântat al cocoșilor strigoii vii se întrupează din nou în animale și pornesc spre case. Atunci când strigoii morți nu au cu cine să se războiască se duc la casele oamenilor și încearcă să sugă sângele celor pe care îi întâlnesc. Oamenii își luau anumite măsuri de protecție împotriva acestor spirite malefice. Pentru a nu se putea apropia de case, oamenii mâncau usturoi, se ungeau cu usturoi pisat pe tot corpul sau numai pe frunte, în spate, în piept și pe la încheieturi. Se ungeau și ferestrele, ușile, hornul, făcându-se semnul crucii. De asemenea gospodarii piteau melițele, coasele, secerile pentru a nu fi furate de strigoi.

Atmosfera devine mult mai apăsătoare în această noapte și zi de Sântandrei, datorită zilei lupului, fixată de tradiție pe data de 30 noiembrie. Se spune ca Sfântul Andrei împarte lupilor prada pentru iarna care vine. Potrivit tradiției populare, în noaptea de Sfântul Andrei, cunoscută în unele zone ca „Noaptea Lupului”, lupul capătă atribute demonice. Dacii venerau lupul, îl aveau ca simbol pe steagul lor de luptă, sărbătorindu-l în ajun și în ziua de Sfântul Andrei. Se spune că dacă în această noapte vitele mugesc este semn că vin lupii. Pentru a le feri de lupi,

gospodarii obișnuiau să lipească pe cornul drept al vitelor o cruce din ceară. De asemenea, exista superstiția că în această noapte lupul își poate întoarce capul, devine mai sprinten. Pentru a se feri de lupi, femeile, înainte de Sfântul Andrei cu câteva zile, nu mai torceau, „ca să nu toarcă lupii în casă”, iar de Sfântul Andrei nu măturau, nu scoteau gunoiul afară din casă, nu se curățau grajdurile și nici nu se pieptănau (pieptenele reprezintă în basme pădurea, adică locul unde se află lupii) pentru a nu aduce lupul în apropierea gospodăriei.

Putem spune că practicile de prevenire și de apărare împotriva pericolelor ce le-ar fi adus strigoii și lupii sunt practici de apărare pasivă: alimente rituale, ungerea cu usturoi, ascunderea coaselor, melițelor.

Acum prisosesc practicile magice de aflare a ursitei, dar era un timp favorabil și pentru observații astronomice și meteorologice. Fetele ajunse la vârsta căsătoriei își pun sub pernă grâu sau busuioc pentru a-și visa ursitul. Una din practicile divinatorii este „Colacul de Andrei”, o modalitate prin care fetele vor să afle dacă au noroc în căsătorie. Fiecare fată își prepară un colac și, când acesta s-a răcit, înfige în el un grăunte de usturoi și dacă răsare este semn că fata va fi pețită și va avea noroc în căsnicie.

În Oltenia, fetele ghiceau ursitul cu ajutorul parilor de la gard. Noaptea, pe întuneric, ating un par, de la care numără în continuare până la cel de-al nouălea, pe care leagă o sfoară sau un fir de lână roșie. A doua zi merg să vadă cum le va fi ursitul. Dacă parul este neted și drept, se vor căsători cu un bărbat tânăr și frumos; dacă parul este scurt și noduros viitorul soț va fi bătrân, iar dacă are coaja groasă va fi bogat.

Tot în Oltenia, copiii tăiau rămurele de pomi roditori (meri, peri, vișini, pruni, etc.) și le puneau în apă, la căldură, pentru a înmuguri până la Sfântul Vasile, când își confecționau din ele sorcove.

Și astăzi se mai păstrează obiceiul de a semăna în noaptea de Sântandrei grâu într-o oală de pământ, pentru a interpreta rodnicia ogoarelor în noul an, în funcție de felul cum încolțește grâul. În prezent, doar la sate și

chiar și aici tot mai rar se mai pot întâlni aceste obiceiuri.

Ziua de 6 decembrie reprezintă și începutul sărbătorilor de iarnă, care vor dura până la Bobotează, pe 6 ianuarie. Moș Nicolae este o personificare la vârsta senectuții a timpului îmbătrânit, care a preluat din calendarul creștin numele și data de celebrare a Sfântului Nicolae – 6 decembrie.

Sfântul Nicolae este un personaj real, care a trăit la sfârșitul secolului al III-lea și începutul secolului al IV-lea d. Hr., în timpul împăraților Dioclețian și Maximilian. El s-a născut în cetatea Patra din localitatea Myra – Lichia, în prezent o regiune din Turcia. S-a remarcat prin bunătate și prin credință profundă. Datorită meritelor sale, la 30 de ani, a ajuns Episcop de Myra, oraș-port la Marea Mediterană. Provenea dintr-o familie înstărită și după moartea părinților, el a împărțit toată averea familiei celor nevoiași. A ctitorit mănăstirea Sionului de lângă Myra. În calitate de episcop a participat la primul Sinod Ecumenic de la Niceea din anul 325. Sinodul a condamnat teoria lansată de Arian, conform căreia Iisus Hristos nu este fiul lui Dumnezeu, ci doar un om cu puteri supranaturale. Arianismul era calificat drept erezie, iar Nicolae a protestat cu vehemență împotriva acestei teorii. Îngrijorat fiind de ruptura care se putea produce în cadrul bisericii, viitorul sfânt i-a dat ereticului o palmă în cadrul sinodului. De la palma Sfântului Nicolae a rămas obiceiul ca în seara de 5 spre 6 decembrie celor neascultători să li se dăruiască o nuielușă, în semn de avertisment. Faptele pe care le-a făcut Sfântul Nicolae în timpul vieții au dat naștere la povești care au alimentat mitul lui Moș Nicolae. O astfel de legendă spune că Sfântul Nicolae a ajutat trei fete sărace să se căsătorească. Pentru că erau sărace, nu se puteau căsători. Tatăl lor, supărat, voia să le vândă. Atunci Episcopul Nicolae s-a hotărât să le ajute. Când fata cea mare era la vârsta căsătoriei, a aruncat în casă, noaptea, un săculeț cu galbeni. La fel a procedat și în cazul celei mijlocii. Când a venit rândul mezinei, Episcopul Nicolae s-a urcat pe acoperiș și a aruncat punga cu galbeni pe coșul sobei; aceasta a căzut într-o șosetă pusă la uscat. Din această legendă s-a născut obiceiul de a pune

șosete la gura sobei, pentru ca Moș Nicolae să le umple cu daruri. Cei trei săculeți cu galbeni au devenit simbolul Sfântului Nicolae, sub forma a trei bile de aur.

O altă legendă spune că după o călătorie pe care a făcut-o în Țara Sfântă, încercând să meargă pe urmele lui Iisus, Nicolae s-a întors în țara lui pe mare. O furtună teribilă s-a abătut pe mare și corabia era gata să se rupă. Nicolae s-a rugat la Dumnezeu, iar marinarii au rămas surprinși de oprirea neașteptată a furtunii. De atunci, Sfântul Nicolae a devenit patronul marinarilor și al călătorilor. De asemenea, Sfântul Nicolae este patronul copiilor și școlărilor. Legenda spune că trei studenți teologi care călătoreau spre Atena, unde doreau să studieze, au înnoptat la un han și au fost atacați de proprietarul acestuia, jefuiți, omorâți, iar rămășițele lor ascunse. Nicolae, care a înnoptat la același han, a visat despre crimă și l-a obligat pe hangiu să dezvăluie locul unde i-a îngropat pe studenți. S-a rugat atât de mult la Dumnezeu încât cei trei tineri au înviat.

Sfântul Nicolae este astăzi considerat ocrotitorul văduvelor, orfanilor și fetelor sărace aflate la vremea căsătoriei este stăpânul apelor și salvează de la înec corăbierii, apără soldații în timp de război, motiv pentru care este invocat în timpul luptelor. În Panteonul românesc, fiecare ocupație mai importantă își avea un „sfânt” protector: păstorii pe Sângeorz, agricultorii pe Maica Precesta, marinarii pe Sânnicoară. Românii folosesc pentru Sfântul Nicolae și termenul de Sânnicoară, ce reproduce un vechi nume propriu grecesc, Nikolaos, folosit în Grecia antică. Nikolaos derivă din cuvintele grecești *nike* – victorie, biruință, și *Jaos* – popor și se traduce prin „om ce face parte dintr-un popor victorios”. Termenul de Sânnicoară este o posibilă derivație din „Sanctus Nicolaus”. Conform tradiției bisericii creștine, adevăratul Moș Crăciun este Moș Nicolae. În tradițiile românești, Sânnicoară sau Moș Nicolae are atribuții străine de statutul său ierarhic. Ziua de 6 decembrie încheie ciclul de sărbători și practici magice dedicate în special lupilor și spiritelor morților – strigoilor, început la mijlocul lunii noiembrie și încheiat la începutul lunii decembrie. Obiceiurile, actele rituale și practicile magice efectuate la aceste

sărbători formează un scenariu al morții și renașterii timpului calendaristic specific unui străvechi început de an autohton, probabil Anul Nou dacic. Lumea, care părea că merge spre prăbușire, este salvată în fiecare an de Moș Nicolae, personaj mitologic imaginat ca un bătrân cu barbă albă, călare pe un cal alb, a cărui atribuție principală era vegherea porții cerului dinspre apus, pe unde încerca soarele să se strecoare spre ținuturile de miazănoapte, lăsând lumea fără lumină și căldură. Sărbătoarea din această zi prefigura victoria binelui asupra răului, a luminii asupra întinericului. O zicală spune că „*La Sfântul Nicolae se întoarce noaptea la ziuă cu cât se sucește puia-n găoace*”. Aceleași simboluri optimiste apar și în tradiția care susține că în noaptea de Anul Nou, cerurile se deschid de trei ori, iar Sfântul Nicolae poate fi văzut stând la dreapta lui Dumnezeu.

Se spune că în seara de Moș Nicolae fetele de măritat fac vrăji pentru a-și fermeca iubiți sau pentru a afla cu cine se vor căsători. Cine a uitat să pună boabe de grâu la încolțit pentru fiecare membru al familiei o poate face în această seară, pentru a afla dacă în viitorul an va avea parte de succese și prosperitate.

Tot în această seară se mai pot pune crenguțe de pomi fructiferi în apă pentru a înflori până la Anul Nou, acest test prevestind și rodirea de anul viitor. Crenguțele și grâul încolțit se pun pe masa de Crăciun și Anul Nou, pentru ca viitorul să fie înfloritor și îmbelșugat. După spusele bătrânilor, iarna începe la Sfântul Nicolae, când Moșul trebuie să-și scuture barba, adică trebuie să ningă neapărat. Când se întâmplă să nu ningă, se zice că a întinerit Sfântul Nicolae. Dacă Moș Nicolae vine pe un cal alb, atunci iarna va fi scurtă, iar dacă vine pe un cal negru, iarna va fi lungă și geroasă.

Sfântul Nicolae este cântat și în colindele românești. Se cântă, în plină iarnă despre florile dalbe, flori de măr. Dacă ne întrebăm de ce măr, trebuie să știm că bătrânii noștri cunoșteau că nuielușa trebuia să fie una de măr, iar dacă aceasta, pusă în apă, va înflori până la Nașterea Domnului, înseamnă că Sfântul Nicolae a mijlocit pentru iertarea celui căruia i-a dat crenguța cu flori dalbe. În prezent, nu mai regăsim decât

cadourile, an de an tot mai meticuloase ambalate. Nuielușa a dispărut demult din ghetuțele celor mici. Dar poate că nu este încă târziu să le amintim cel puțin, fie și tangențial, de tradiția și de simbolistica oferirii nuielușii.

Oricât de diferite ar părea vechile culturi ale lumii, acestea aveau în comun speranța de regenerare anuală sau sezonieră a universului înconjurător. Generația de sfinți care apare la sfârșitul anului în calendar – Moș Ajun, Crăciun – indică îmbătrânirea timpului și apropierea sfârșitului de an. La popoarele preistorice schimbarea anului, uneori chiar a anotimpurilor presupunea sacrificii umane. Cu timpul, aceste sacrificii sângeroase au fost înlocuite cu sacrificiul animalelor, arborilor sau plantelor cultivate.

Prin ce filieră – greacă, romană sau orientală – a ajuns porcul să fie sacrificat ritual în preajma sărbătorii de Crăciun, în spațiul etnic românesc, este mai puțin important. Semnificativ este faptul că urme extrem de vechi ale acestui ritual sunt păstrate încă și azi de români. Tăierea porcului amintește de jertfele aduse în antichitate zeităților care apăreau și dispăreau, se nășteau și mureau în perioadele de înnoire a timpului calendaristic.

Sacrificarea porcului avea loc într-o anumită zi, la Ignat (20 decembrie) și într-un anumit moment al zilei, de obicei în zori sau dimineața. Ignat este se pare o divinitate solară care a preluat numele și data de celebrare a Sfântului Ignatie Teofanul (20 decembrie) din calendarul ortodox, sinonim cu Ignatul Porcilor.

Înjunghierea porcului intra în obligațiile bărbatului, acesta fiind fie un membru al familiei ori un vecin priceput. Imediat după tăiere, membrilor familiei li se făcea câte un semn pe frunte cu sânge de la porc, obicei cunoscut în județul Olt sub denumirea de „îmbărbirat” pentru ca aceștia să fie sănătoși precum porcul. Înainte de pârlirea porcului, femeile se îngrijeau să smulgă fire din părul acestuia, din care se confecționau bidinele. Dacă porcul era negru, femeile opreau din părul acestuia pentru a afuma copiii care plângeau noaptea. Se credea că după afumarea cu păr provenit de la un porc negru, copiii vor dormi și vor mânca și ei asemeni porcului. Dacă animalul sacrificat a fost blând

și mîncăcios, un smoc de păr era smuls și pus la cotețul porcilor pentru a fi păstrat norocul în gospodărie.

După pîrlirea la foc de paie, porcul era spălat cu apă caldă și acoperit cu o pînză albă. În acest moment copiii erau așezați pe spatele porcului pentru a fi și ei la fel de grași. Pe spatele porcului se făcea semnul crucii, se puneau sare și se tîmăia apoi era tăiat capul care trebuia adus primul în casă.

Anumite preparate din animalul sacrificat erau păstrate și mîncate sacramental în anumite zile consemnate în calendarul popular pentru a asigura fertilitatea ogoarelor și podgoriilor. Se spune că la tăiatul porcului nu trebuia să asiste nicio persoană „miloasă din fire” deoarece se presupunea că porcul moare cu mare greutate și carnea unui astfel de porc nu mai este bună. Femeile respectau cu strictețe ziua de Ignat și nu lucrau pentru a nu se opări cu apă clocotită.

În ziua de 25 decembrie, toți creștinii celebrează Crăciunul, nașterea lui Iisus Hristos. Răspîndirea creștinismului nu s-a realizat în forma sa pură, el a vehiculat numeroase practici precreștine pe care le poartă cu el. Fără creștinism, multe credințe și superstiții nu ar fi ajuns la noi.

În credințele populare ale românilor, Crăciunul era imaginat ca o simplă persoană profană, un om bătrîn, un moș cu barba albă, fratele mai mic sau vecinul lui Moș Ajun. Sub influența creștinismului, Crăciunul apare și ca o figură apocrifă: mai bătrîn decât toți apostolii, născut înainte de toți oamenii sau soțul femeii care a ajutat pe Fecioara Maria să îl nască pe pruncul Iisus.

În ajunul Crăciunului oamenii țineau post negru, fără mîncare și apă pînă seara pentru a fi ferite ogoarele, dar și pomii fructiferi de atacul insectelor.

Începînd cu miezul nopții de Ajun, în satele din sudul județului, cete de colindători (copii și flăcăi) merg la fiecare casă și rostesc urări de prosperitate. Ele se referă în special la belșug și sănătate: „Bună dimineața la Moș Ajun! / Că-i mai bun-a lui Crăciun/ Porci unturoși,/ Oile lînoase,/ Vacile lăptoase,/ Oameni sănătoși/ Pui mulți și boboci mulți!”. Urarea era însoțită de

acte mimice. Din curtea fiecărui gospodar erau adunate paie și crengi ce se puneau la gura sobei și pe care se așeza unul dintre urători pentru ca găinile (cloștile) să stea pe ouă.

În satele din nordul județului colindă toți locuitorii satului. Colindătorii primesc și astăzi daruri (nuci, mere, covrigi) și bani. În trecut, urarea era rostită și de gospodarii înșiși. Cu o creangă de măr dulce se scormonea în foc, rostindu-se același text. Dimineața, funinginea scuturată de pe coș, amestecată cu cenușă, se pune la rădăcina pomilor care erau amenințați cu toporul: „Faci poame sau te tai?”.

La poporul român, ciclul sărbătorilor de Anul Nou este cel mai important ciclu sărbătorec popular tradițional, care se desfășoară pe durata a 12 zile, de la 24 decembrie (Ajunul Crăciunului) pînă la 7 ianuarie (Sf. Ion). Deprinderea de a saluta cu mare bucurie venirea Anului Nou, de a-l întîmpina cu urări, daruri, petreceri, cîntece și jocuri este străveche și cunoscută tuturor popoarelor europene. Caracterul esențial al sărbătorii este bucuria și încrederea cu care omul întîmpină trecerea de la anul vechi la anul nou, începutul unei noi perioade de vegetație, al unei noi etape în viața lui și a semenilor săi, a colectivității în care trăiește.

În județul Olt, repertoriul obiceiurilor de Anul Nou cuprinde, în forma lui tradițională, colindele de copii (în satele din sudul județului), colindele la care participă tot satul (în nordul județului), urările de belșug și recoltă bogată cu Plugușorul, urările cu sorcova, Vasilca, „încurarea” cailor, pîzitul fîntînilor sau pîzitul apelor, colindele lăutărești de Sfîntul Vasile și de Sfîntul Ion și, ca suprapuneri bisericești târzii din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, cîntecele de stea, colindele religioase și Vicleimul.

Spre deosebire de zeii Panteonului grec și roman, care prin relațiile incestuoase și nesfârșitele lor uzurpări și înșelăciuni intraseră încă din antichitate într-un proces firesc de dezintegrare, zeii Panteonului românesc continuă să-și mai facă apariția în peisajul spiritual contemporan.

Ei au zile de celebrare în calendarul popular, când li se jertfesc animale (porcul de Crăciun, mielul la Sîngiorz), sunt respectați

și, uneori, mai temuți ca sfinții creștini, sunt invocați pentru alungarea secetei (Muma Ploii, Paparuda), pentru aflarea ursitei (Sântandrei), pentru căsătoria fetelor (Sânnicoară) și pentru rezolvarea altor probleme presante. Puterea și frumusețea zeilor sunt exprimate, prin substituție, de măștile lor zoomorfe (Capra, Cerbul etc.) sau fitomorfe (Drăgaica sau Sânziana, Paparuda) și de membrii anturajelor lor divine (cetele de feciori, fete sau copii), prin recuzita caracteristică, prin gesturi și dansuri rituale în timpul unor spectaculoase ceremonii calendaristice.

La marile sărbători populare, în special de Anul Nou, când moare și renaște simbolic zeul adorat (și împreună cu acesta timpul și mediul înconjurător), i se poate auzi și glasul divin, imitat de instrumente preistorice sacre: buhaiul, surla, toba, etc.

În marile mitologii ale lumii, spiritul nemuritor al grâului și al viței de vie – în general al vegetației – era reprezentat de un animal (taur, porc, țap, cal), care, prin înfățișarea și comportamentul său sugera calități și daruri divine: fertilitate, virilitate, bogăție, sănătate, frumusețe. În raport cu orologiile cosmice (echinocșii, solstiții, faze lunare), și terestre (bioritmurile plantelor alimentare, ciclul de reproducere al animalelor) se sacrificau în locul zeilor vegetației (Dionysos, Demeter, Adonis, Attis, Osiris) anumite animale. După milenii de evoluție a credințelor religioase descoperim cu uimire că porcul, tăiat de tot românul la Crăciun, era, până nu de mult, marca unui enigmatic zeu, Siva sau Vasilca, cu care se colinda la Anul Nou, iar carnea lui sacră se păstra și pentru ceremoniile agrare de peste an, când se celebrau practicile semnificative ale ciclului vegetal: semănatul, încolțitul și recoltatul grâului.

Cultul acestui zeu „întârziat” al omenirii, adorat în preistorie chiar și de popoarele care astăzi îl detestă este ilustrat în satele județului Olt printr-un obicei cunoscut sub numele de „Vasilca”.

Vasilca este un obicei structurat după modelul colindelor cetelor de feciori din Transilvania și practicat în Oltenia în ziua sau în noaptea Anului Nou. Cunoscuta mască a

colindătorilor de Crăciun (Capra, Turca, Cerbul) îmbrăcată și jucată de un fecior, este înlocuită cu capul porcului jertfit la Ignat. Ceremonialul acestui obicei cuprinde mai multe secvențe semnificative: expunerea divinității (capul porcului) gătit cu inele, cercei, brățări, mărgel, flori și uneori și o basma în fața ferestrei sau în casa colindată; colinda cântată care narează viața Vasilcăi în Raiul din pădurile de fag și de stejar; coborârea în vale pentru a bea apă; moartea violentă și incinerarea corpului, judecarea Vasilcăi de un juriu în care apar Bătrânul Crăciun și Maica Precista, urarea „La mulți ani!” și primirea darului.

Vasilca se numea de fapt Siva, dar prin contopirea cu Vasile (ziua când are loc ceremonialul) a rezultat Vasilca, acest zeu Siva al Panteonului românesc, sacrificat prin substituie la solstițiul de iarnă, este identificat cu marele zeu indian Shiva, care, în panteonul hinduist, poartă grija Universului, întruchipare a eternei energii cosmice.

În panteonul carpatic, substitutul zeului este capul porcului jertfit la Ignat. În colindul cântat în Oltenia la fereastra gazdei colindate este descrisă coborârea din munte a bătrânului Siva, simbol al anului vechi, moartea lui violentă și apoi somnul liniștit în leagănul de mătase al pruncului Siva.

Pentru români este semnificativ faptul că urme extrem de vechi ale ritualului sunt păstrate la cea mai însemnată sărbătoare tradițională, Anul Nou. Ritualul tăierii porcului amintește de jertfele aduse în antichitate zeităților care apăreau și dispăreau, se nășteau și mureau în perioadele de înnoire a timpului calendaristic.

Dacă multe din obiceiurile noastre au suferit mutații aceasta demonstrează că ele încă supraviețuiesc și nu puteau supraviețui dacă nu se adaptau la concretețea cotidianului. Ceea ce a dispărut sau a fost adaptat din coregrafia obiceiurilor de odinioară trebuie însă amintit, chiar și tangențial sau în subsidiar, atunci când vorbim de obiceiurile și tradițiile populare.

CARTEA RECULEGERII. AURELIAN TITU DUMITRESCU ÎNTR-O CONVORBIRE CU TEO SANDU

Maria CALCIU

A fost să fie să mă nasc undeva, la câmpie, acolo unde umbra lunii e prelungă și ușoară, undeva lângă locul unde se născuse mai înainte Titu; eu, copil fiind, aveam să îl cunosc, fără ca el să mă cunoască, de pe vremea când i se spunea *Poetul*, de pe vremea când era un fel de vedetă a orașului, dar și model al lui Nicu Stancu, cel mai cunoscut frizer din Slatina.

Aveam să îl revăd după circa 30 de ani, la Slatina, când reveneam amândoi, pe drumuri diferite, dar la același eveniment, Festivalul de poezie, „Ion Minulescu”, organizat de Biblioteca Județeană Olt, eu fiind invitată acolo pentru a lansa, în cadrul festivalului, două volume. De atunci, Titu m-a asumat ca autor.

Pe Teo l-am întâlnit la București, în urmă cu circa patru ani, la Centrul Cultural al M.A.I., la prima ședință a cenaclului ce a primit chiar atunci numele lui Nichita. Și am rămas uimită să văd și să aud că din dragoste de poezie venise de la Piatra-Neamț un poet, care, în viața de zi cu zi, era ofițer criminalist. Ne-am reîntâlnit de atunci de mai multe ori, mi-a făcut plăcere să îi citesc volumele și să îl recomand unor critici de valoare.

Numele pe care îl purtăm fiecare are o semnificație anume, o oglindă anume, un sens, un scop, o încărcătură de destin. Numai că nouă, fiecăruia, ne este greu să ne vedem rădăcinile în oglinda numelui și puțini sunt cei cărora le este dat să își audă oglinda numelui.

Titu este cel căruia i s-a dat acest „dat”. Cineva i-a dezlegat, în auzul tuturor, semnificația numelui și a spus: *Vi-l arăt astăzi mândru de el și bogat de mine. Așa l-a numit Nichita*. Era ca și când două oglinzi lichide s-ar fi deșertat într-un timp fără timp, una în alta, fără ca una să o fi golit pe cealaltă.

Cartea aceasta a reculegerii este o carte document: O întâlnire de destin a unui poet al muntelui, de acolo unde stelele sunt mai aproape de frunte, cu un poet al câmpiei, de acolo unde stelele, fiind mai departe de frunte, dar aproape de gânduri, nu sunt pentru privitorul lor certitudini, ci aspirații, „păsări care se roagă cu picioarele aduse la piept în timp ce zboară” (A.T.D).

Cartea reculegerii este o carte document: o întâlnire de destin a unui poet, pentru care stelele fiind atât de aproape încât par a fi certitudini, își dorește cu durere să le atingă cu ochii celui bogat de Nichita, pentru a vedea cum arată de departe umbra zborului, stelele păsări ori necuvintele.

Este cartea întâlnirii poetului care, recurgând la regula anchetei pentru a înțelege rostul tăcerii lui Nichita, și-l dorește vorbind pe Titu, pe cel asumat de Nichita, și descoperă la final că a vorbit cu cel ce se născuse pentru a nu muri Nichita; căci el, Titu, tăcând și răbdându-și atât propria-i unicitate și valoare, cât și genialitatea lui Nichita în fața multora care și-i doreau, poate, pe ambii comuni, se născuse știind deja rostul și rodul tăcerii ce vorbește prin timp.

Geniul lui Nichita se pleca în fața geniului lui Eminescu, îl simțea, se dorea umplut de el, iar Titu îi privea pe amândoi de aproape, atunci când Nichita tăcea. Și unde s-ar fi putut duce Titu când Nichita plecând a început să vorbească mult prea tare, asemenea unei guri de viscol? În brațele celui căruia i se dădea voie să tacă, în brațele lui Eminescu. Iată ce răspuns dă Titu la întrebarea lui Teo:

— *La valoarea lui (a lui Nichita n.n.) de ce era copleșit de Eminescu? La valoarea-i conștientă!*

— *Valoarea nu e un fel de a te da mare! Valoarea-i un fel de trăire simultană a tuturor valorilor în care crezi. Când crezi în valoarea ta, mai crezi și în valoarea a 10-20 sau 50 de alți oameni pe care-i iubești și pe care-i adori și pe care-i consumi în metabolismul tău artistic. Și cum să nu fii copleșit de Eminescu, dacă Nichita a învățat atât de mult de la Eminescu, dacă toți învățăm în poem atât de mult de la Eminescu? Eu, după Nichita, unde era să fug? Tot în brațele lui Eminescu am fugit. Și, atras cu atenția spre versurile fundamentale ale lui Eminescu, de către Nichita, le-am reținut, am făcut din ele motto-uri la mai multe volume de versuri ale mele și când am simțit că pot să mă ating și eu cât de cât de poala lui Eminescu, am scris „Puntea suspinelor și închisoarea”, poem în spiritul eminescian, cu recuzita eminesciană, care m-a făcut glorios până și în ochii lui Paul Aretzu, care este foarte exigent. Și, din când în când, mai fug lângă Nichita ca să-l întreb dacă este bine ce fac. Și mi-a spus că e bine ce fac scriind despre Eminescu.*

Și respectând regula anchetei, după o întrebare cu un asemenea conținut, Teo Sandu

revine imediat cu o întrebare, la care îi este greu oricui să răspundă, numai lui Titu, nu:

— *Ce nu poate uita Aurelian Titu Dumitrescu?*

Și iată răspunsul: — *Știi care e chinul unui om responsabil? Că nu poate uita nimic! Ar vrea să uite unele momente jenante din viața lui, dar nu le poate uita, și atunci creează compensații, creează momente de glorie, creează momente de apogeu a gândirii, creează momente de suavitate a senzualității, pe care și le însușește prin durată lor în timp, chiar rară, dacă cuvintele pe care acestea le-au adus cu ele și le memorează ca stări mute în creierul lui și în sufletul lui. Le rememorează ca stări mute care-i dau putere! Și el se întoarce în acele pustiuri plutitoare în conștiință, care-i dau putere.*

Tot încercând să traducă tăcerea lui Titu prin cuvântul lui Nichita și invers, Teo Sandu îi adesează lui Titu întrebarea, al cărei răspuns trebuie asumat de fiecare poet, de fiecare creator, ca o datorie, nu doar învățat pe de rost:

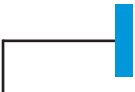
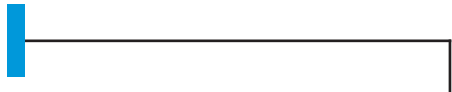
Întrebare: *Petre Țuțea spunea genial „concretul imperfect, raportat la ideal, provoacă deziluzie”. Un poet genial ce deziluzii poate avea raportându-se la ceea ce a scris sau scrie astăzi?*

Și iată răspunsul: *Am avut șansa să am maeștri mari încă de la debut și nu am făcut prea multe greșeli cu opera mea. Ioanid Romanescu, care m-a publicat în „Convorbiri Literare”, marele poet moldovean, îmi spunea „Titule, ferește-te să bagi cărămizi în raniță, că tu le cari după aia”!*

Conchid afirmând că acest volum ce poate fi considerat un dialog ca pretext al unui discurs autobiografic devine, drept urmare a jocului dintre tăceri și cuvinte, dintre întrebări inspirate și răspunsuri neașteptate, uneori necuvinte, o viziune personală a poetului Aurelian Titu Dumitrescu asupra întâmplărilor demne de ținut minte din Poezia ultimilor 40 de ani.

Iar, la final, poetul Teo Sandu a devenit mai bogat de Titu cel atât de bogat, prea bogat de Nichita ...

POVEȘTI CU FIRE DE AUR

Silviu GORJAN

*Nu-i totuna să înțelegi lucrurile
și să-i cunoști pe oameni.*

În Spania, tapiseriile sunt parte integrantă a Patrimoniului Național; Coroana regală s-a înconjurat de ele, cum în alte locuri alții n-au făcut-o; au fost un semn de distincție, un simbol al eleganței și al confortului, care trebuia să odihnească privirea, invitând-o în același timp la reverii despre oameni și timpuri apuse.

Regii catolici, Isabella de Castilia și Ferdinand de Aragon, oameni puternici, cu frica lui Dumnezeu, dar și cu gust pentru lucrurile frumoase, nu au socotit tapiseriile ca pe niște obiecte de decor, ci ca pe ocazii fericite în care spiritul își savurează libertățile prin eleganța artei. Colecționând tapiserii, și-au împodobit cu ele palatele și castelele. În zilele cu după-amiezi triste, din Castilia, sau în serile albastre, cu torțe pâlpâind pe sub arcade, poveștile biblice sau faptele eroice rosteau, cu străluciri de fir de aur, înțelesuri pe care unii n-au vrut sau n-au putut să le înțeleagă. Când vreun castel ardea, primul scrum era acela al tapiseriilor, pe sub cerul înecat în fum, rareori se mai putea salva o poveste atârnată de vreun zid, în vremea pedepselor exemplare, deopotrivă cu stăpânii, trebuiau să moară și încântările de care avuseseră parte. Mai târziu, când timpurile s-au mai așezat și oamenii mai puneau deoparte spada și orgoliul puterii, lucrurile frumoase aveau vreme să-și spună istoriile în liniște. Regi luminați precum Carol I și Filip al IV-lea au adunat, ca și predecesorii lor catolici, sute de tapiserii. Primul rege din dinastia de Bourbon, Filip al V-lea, fondează chiar, la Madrid, o adevărată fabrică de tapiserii.

Flanda îl fascina pe monarh cu tapiseriile ei și Madridul nu trebuia să rămână mai prejos. De problemele tehnice ale fabricii

s-a ocupat familia Vandergoten, adusă special din nord, cât despre artiști, Spania nu ducea lipsă. Oameni cu simțul valorii în ale artei și conștienți de bogăția încă neordonată și necunoscută, au inaugurat la Palatul Regal, în 1968, o expoziție permanentă de tapiserii. Aici, mătasea, lâna și firul de argint ori de aur înlocuiesc cuvântul și transformă meșteșugul în artă; simple narațiuni sau povestiri în serie, refac destinul unor oameni și istoria unei lumi; ele nu înlocuiesc tablourile, cum s-ar crede, ci prin puterea de sinteză, prin ordonarea spațiului după criterii care să pună în evidență gestul sau atitudinea definitorie, prin paleta coloristică a materialului, fără prea multe tonuri, ele se apropiau de relatarea tranșantă a adevărilor de care au avut parte miturile. Poate și de aceea, vechi popoare și-au povestit miturile în țesături care împodobeau sălile palatelor aurite; să ne imaginăm numai cum arăta Palatul din Cnossos pe vremea Cretei în floare.

Din Brabantul veacului al XV-lea se păstrează seria *Triumful Maicii Domnului*; firele de aur sunt atât de numeroase încât straiile personajului strălucesc ca o frântură de cer trist la începuturile toamnei; lâna și-a pierdut culorile vii în care a gândit artistul țesător și, în umbrele care au cuprins-o, mai pâlpâie puzderia de stele îndepărtate. Lumea mereu visătoare i-a găsit un nume pe măsură: *Veșmintele de aur*. Totul stă sub semnul proporțiilor bine stilizate; chipurile trăiesc prin expresie, iar decorurile sunt susținute de simboluri; lirismul este golit de divagații, încât emoția era la ea acasă, înrundindu-se cu trăirea sentimentului religios.

Poezia este sacră, sacralitatea era poezia, iar povestirea le cuprindea pe toate

acestea căpătând, prin solemnitate, contur de epopee. Această serie de tapiserie a fost adusă în Spania de Donna Ioana, cea cu gândurile rătăcite, fiica lui Fernando de Aragon și a Isabellei de Castilia.

Tot din secolul al XV-lea se păstrează, în formă de icoană de altar, și tapiseria care înfățișează *Nașterea lui Iisus*; desenul, marcat în aparență de primitivism, reușește să comunice fiorul sacru al momentului, fapt care demonstrează încă o dată încărcătura metaforică a reprezentărilor artistice, într-o vreme când încă miracolul făcea parte din cotidian.

Alte două tapiserii din 1509, *Împlinirea profeției nașterii Fiului Domnului și Prezentarea lui Iisus în Templu* se încheagă în seria *Episoade din viața Sfintei Fecioare*. Cartoanele le-a realizat Jan Van Room, pictorul Margaretei de Habsburg; din peisajul limpede și ordonat al Flandrei, geometria desenului a ieșit clară, liniile sunt viguroase, apte să esențializeze solemnitatea momentelor. Coloritul temperat și strălucirea firelor de aur imprimă ansamblurilor o blândețe lirică.

Când, în Brabant, Renașterea a ajuns să-și trăiască apogeul, desenele tapiseriilor, deși inspirate din miturile biblice, au coborât printre oameni, devenind mai lirice în culori, încercând astfel să imite viața.

Trei tapiserii care povestesc istoria lui David și a Bathsebei abandonează în mare parte firul de aur, lăsând loc culorilor limpezi din mătăsuri și din lână; chipurile sunt din Brabant, vestimentația este a epocii, atitudinile sacre sunt înlocuite cu cele cotidiene, iar din mituri se mai păstrează doar simbolurile; perspectiva desenului n-a părăsit definitiv timpul copilăriei ei, timid, încearcă să-și anunțe prezența. Este o lume dominată de rafinament, trăiește liniștit, iar bucuriile adevărate ale vieții sunt aceleași dintotdeauna: lectura, muzica, conversațiile, reculegerea și libertatea, înconjurată de natură. Fastul luminii și al culorilor se deșiră în falduri bogate, o adevărată risipă, o prețiozitate a mătăsurlor și a bijuteriilor.

Alte patru tapiserii formează seria *Povestea Sfântului Ioan Botezătorul*, după

desenele lui Bernard van Orley, fondatorul școlii romaniste în Țările de Jos; Renașterea italiană își trimisese influențele până în Flandra și Olanda, însă notele specifice ale acestor locuri o îmbrăcaseră în straie potrivite și o învățaseră gândurile lor; lirismul însoritei Italiei se temperase în lumina de cristal pândită de cețurile venite dinspre marea care aștepta mereu frământată și amenințătoare. Au rămas încă în prim plan patimile pentru detalii, pentru că și aici, la fel ca în Italia, inspirația coborâse din panteonul ideilor în proximitatea vieții cotidiene pentru a se înveșmânta în concret.

Tot lui Orley îi sunt atribuite și desenele pentru seria *Patimile lui Hristos*. Desenul are aici un lirism dramatic; liniile încărcate de un tremur permanent, uneori convulsiv, permit culorilor să serbeze triumful lor în tapiserii. Acestea nu înlocuiesc pictura, așa cum s-a spus uneori. Tapiseriile sunt pentru un palat ceea ce sunt vitraliile pentru o catedrală. Dacă vitraliul filtrează lumina, stârnind nostalgia Paradisului, tapiseriile coboară istoriile pe pământ, stârnind mândria pentru faptele celor care, în esență, n-au fost și ei decât niște oameni. Exemplele păstrate alături conferă un punct de reper în toate câte sunt de petrecut. Deși Orley și-a desprins personajele din Biblie, înfățișarea lor este aceea a cunoscuților săi din Flandra veacurilor al XVI-lea și al XVII-lea. Îngerii, simboluri divine, veghează scenei Patimilor lui Iisus, ale Rugii în Grădină, ale Căderii pe drumul Calvarului, ale Crucificării și ale Coborârii de pe cruce. Totul s-a petrecut printre muritori, iar istoriile ca atare vor trece în simboluri care să susțină o lume superioară în rosturile și în rânduirea ei. Desenul își asumă aici funcțiile narațiunii; perspectiva câștigă drepturile ei, pe care pictura le consacrase deja de multă vreme, peisajul devine parte componentă a stărilor de spirit; prim umanizarea sa, artistul mai face un pas către cunoașterea lumii în care trăiește și a felului în care aceasta îl integrează în nesfârșitele ei metamorfoze.

Aceste tapiserii au fost trimise de Carol I din Flandra, soției sale, Isabella. Darurile aveau atunci simbolul credinței; ele nu doreau să convingă, ci să dovedească nu o simplă acoladă

din traiectul unei vieți, ci dominanta aptă de exemplaritate morală și creștinească.

Odată cu acestea, regele a mai trimis și *Ultima cină*, o adevărată galerie de personaje în atitudini, care exprimă teama, frica, neîncrederea și demnitatea; Rege sau om de rând, tot un suflet este în fiecare; departe sau aproape, puternic sau slab, aceleași însemne pretutindeni. Un dar trimis de rege la curtea Spaniei dovedea că, oriunde, oamenii sunt aceiași și valorile se ordonează mereu sub același chip și mereu pe aceeași scară.

Una dintre cele mai frumoase tapiserii din întreaga colecție este *Rusaliile*; țesută cu fire de aur și argint, într-un colorit fermecător, este un elogiu adus primăverii și verii; florile, fructele și frunzele, de o încântătoare naturalețe, într-un triumf de lumină, dovedesc faptul că meșteșugul tapiseriilor își trăia veacul de aur. Bordurile tapiseriilor concentrau o deosebită forță de sinteză; motive antice, gotice sau renascentiste se ordonau în forme care îmbinau simbolurile cu eleganța și visul cu vigoarea.

Carol I, iubitor de putere, dar și de lucruri frumoase, adunase tapiserii cu migala celui care știe să dea lucrurilor de preț importanța pe care trebuie s-o aibă. *Adorația Regilor Magi* trebuie să fi fost la loc de cinste; după desenul unui discipol al lui Orley, fără să fi fost depărtat prea mult de influențele maeștrilor italieni, tapiseria este frumoasă ca un madrigal. Buchetele de flori, fructe și păsări, într-un colorit viu peste care lumina transparentă își trăiește puterile, încheagă un imn adus puterii divine. Natura, eternă în devenirile ei, își dovedește virtuțile sacre; în admirația lui pentru aceasta, omul devine parte a sacrului; din trăire și pasiune, sacrul devine concret, se furișează din sfera transcedenței în lumea materială; omul, conștientizând această trecere, și-o asumă ca pe un dar trimis de dincolo de sine pentru a-i statornici mândria că este om; este mândria de a trăi pe pământ, deopotrivă cu veșnicia naturii; orice din natură poate deveni obiect al contemplației, pentru că poartă însemnele sacrului.

La loc de cinste se află tapiseriile lucrate

la Santa Barbara, după cartoanele lui Goya. Artistul nu își lasă imaginația fără frâu, dar coloritul său este magistral. Sunt scene din viața de zi cu zi, din care fastul este absent; ceea ce le ridică la demnitatea unui adevărat spectacol este viziunea artistului. Goya nu inventează, ci interpretează și din aceasta se naște tensiunea și emoția lirică; din această forță a interpretării s-a detașat ritmul surprizei Barocului pe care artistul l-a păstrat în sânge, inconfundabil pentru un geniu și definitiv pentru un popor. Firele de aur și argint au dispărut, lumea avea destule străluciri în gânduri și în gesturi și acestea puteau să înlocuiască aurul și argintul; lâna și mătasea sunt suficiente pentru ca viața oamenilor simpli să dezvăluie sensuri niciodată îndeajuns cunoscute. Culoarea este supremă; acolo unde ea devine suverană, un artist învață să nu moară. *Frumoasa și bărbății învăluiți în mantale* este o tapiserie organizată în trei nuclee epice, din care izvorăște un lirism misterios; pe un fundal cu pomi, scăldați de o lumină argintie, conversează, se ascund chipuri; o tânără dezinvoltă, senină, vorbește cu un bărbat ce poartă o mantie roșie; un altul, mai departe, pândește sau ascultă; în misterul luminii se simte o întâmplare. Acordurile galante sau capricioase din tablourile lui Watteau sunt departe; aici poezia are un suport dramatic; ceva pasional, ascuns, așa cum, mai târziu, se vor ivi pe lume drame și pasiuni din cântecele lui Federico García Lorca.

În liniștea după-amiezii de vară, clopotele Catedralei Almudena răsună îndepărtat pe valea Manzanaresului. Madridul, scăldat într-o lumină galbenă, se pregătește de spectacolul înserării. Afară, grilajul de la Curtea Armurierilor desenează, pe caldarâm, săgeți înnegrite de umbre...

FEBRUARIE

- 1 februarie 1902 – s-a născut, la Slatina, compozitorul **THEODOR GEORGESCU** (m. 20. 08. 1985, Slatina)
- 1 februarie 1952 – s-a născut, la Balș, publicistul și epigramistul **VALENTIN SMARAND POPESCU**
- 2 februarie 1955 – s-a născut, la Berzovia, Caraș-Severin, prozatorul, poetul, artistul fotograf și actorul **VISI (ZEFIR BERZOVIS) GHENCEA** (m. 23. 12. 2009, București)
- 5 februarie 1948 – s-a născut, la Slatina, poetul și publicistul **NICOLAE DOROBANȚU**
- 5 februarie 1953 – s-a născut, la Sâmburești, Olt, poetul și publicistul **GEORGE VAIMAN** (m. 18. 12. 2015, Slatina)
- 7 februarie 1891 – s-a născut, la Caracal, pictorul **GHEORGHE TEODORESCU-ROMANAȚI** (m. 20. 04. 1980, București)
- 7 februarie 1982 – a murit, la București, romancierul și dramaturgul **MIHAIL DRUMEȘ**, pe numele adevărat Mihail V. Dumitrescu (n. 26. 11. 1901, Ohrid, Macedonia)
- 7 februarie 1984 – a murit, la București, compozitorul **RADU ȘERBAN** (n. 1. 12. 1927, Caracal)
- 9 februarie 1949 – s-a născut, la Dobrețu, Olt, pictorul, sculptorul și desenatorul **NICOLAE TRUȚĂ** (m. 16. 08. 2010, Slatina)
- 13 februarie 1967 – s-a născut, la Sprâncenata, Olt, poeta **LIUȚA SCARLAT**
- 14 februarie 1937 – s-a născut la Șovarna, Mehedinți, poetul, prozatorul, epigramistul și publicistul **NICOLAE ROGOBETE**
- 14 februarie 1954 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, Olt, prozatorul și eseistul **MARIAN-VICTOR BUCIU**
14. 02. 1931 – s-a născut, la Caracal, gazetarul și comentatorul sportiv **MIRCEA TUDORAN**
- 14 februarie 1981 – a murit, la București, istoricul **VASILE MACIU** (n. 30. 12. 1904, Caracal)
- 15 februarie 1948 – s-a născut, la Potcoava, criticul, istoricul literar și omul de radio **CONSTANTIN DUMITRACHE** (m. 21. 11. 2001, Craiova)
- 15 februarie 1956 – s-a născut, la Caracal, poetul, eseistul și publicistul **AURELIAN TITU DUMITRESCU**
- 17 februarie 1956 s-a născut, la Făgețel-Olt, poetul **PETRUȚ PÂRVESCU**
- 18 februarie 1975 – a murit, la Caracal, publicistul și editorul **REMUS FLORICEL SCARLAT** (n. 16. 08. 1913)
- 20 februarie 1889 – s-a născut, la Slătioara, Olt, **GRIGORE (NIFON) CRIVEANU**, primul mitropolit al Olteniei (m. 14. 06. 1970, București)
- 20 februarie 1967 – s-a născut, la Amărăștii de Jos, Dolj, poeta și prozatoarea **MARIDOR**, pe numele adevărat **MARIANA DIDU**
23. 02. 1873 – s-a născut, la Caracal, poetul, dramaturgul și traducătorul **HARALAMB G. LECCA** (m. 9. 03. 1920, la București)
23. 02. 1892 – s-a născut, la Caracal, poetul, prozatorul, epigramistul și traducătorul **TUDOR MĂINESCU** (m. 15. 03. 1977, la București)
- 25 februarie 1889 – s-a născut, la Slatina, sculptorul **THEODOR BURCĂ** (m. 1950, București)
- 25 februarie 1943 – s-a născut, la Ponoarele, Mehedinți, scriitorul **DAN EUGEN DUMITRESCU**
- 25 februarie 1953 – s-a născut, la Osica de Sus, Olt, poetul, publicistul și editorul **MARIAN DRĂGHICI**
- 27 februarie 1852 – s-a născut, la Slatina, **MARIN ANDREIAN**, fondatorul primei biblioteci publice din oraș (m. - ?)
- 27 februarie 1967 – s-a născut, la Cârlogani, Olt, poetul **SILVIU VIOREL PĂCALĂ**

*NOTĂ: În cuprinsul calendarului figurează atât oamenii de cultură născuți în județul Olt cât și cei născuți în alte locuri din țară, dar care și-au desfășurat și/sau își desfășoară activitatea în această zonă sau au avut/au legături, într-un fel sau altul, cu aceasta.

Vasian MIRCESCU

*Căci oricine se înalță pe sine, se va smeri,
Iar cel ce se smerește pe sine, se va înălța.
Luca, 14,11*

*„Totul este impur în suflet în
afară de sufletul însuși,,
A.Tibon*

SONETUL BLÂNDEȚII

Să nu știrbești nimic din ceea ce ți-e veșnic
Când urâciunea sufletul ți-l paște
Luptă trudind spre clipa-ți cea de pace
Reluând a ta blândețe și fi-vei mai puternic

Ci lasă urâciunea și mergi înspre lumină
Chiar dacă sufletu-ți de negură-i cuprins
Din zbuciumul vieții cu-o treaptă te-ai desprins
Urmând nemijlocit chemarea cea divină

Din noaptea-ntunecoasă în care cazi plâpând
Tânjind spre zorii zilei spre roua dimineții
Îți vei scălda privirea-n luceferi și curând

Obol vei da din rouă spălând umbra tristeții
și-n liniștea clepsidrei te vei urca mizând
Prin raza cea de taină spre veșnicia vieții

*„Desconsideră-te zilnic câte puțin,
Ca-n golul rămas în tine să intre
DUMNEZEU...”*

STRICATA ZIDIRE

Suntem doar leșuri trecătoare pe pământ
și ne purtăm amarnic păcatele prin ele
Din tainica zidire nimic nu mai e sfânt
Nimic nu mai aspiră înspre stele

și cât de sistematic din suflete golim
Harul Divin ce mai persistă încă
și golul cel rămas cu patimi îl plinim
Ca simpli trecători spre ghena cea adâncă
Ne sărăcim noi duhul dar nu spre fericire

Ca-n golul cel din sine să intre DUMNEZEU
Îl umplem cu păcare dar mai cu osebite
Îi dăm pe zi ce trece grea tentă de ateu

Zidirea am stricat-o, pe cea dintâi si-a doua
Am profanat Adamul si ce e și mai rău
L-am răstignit pe DOMNUL cu mari și multe
patimi
Mereu tot defăimînd Prea-Sfânt numele său

Ridică-ne o, DOAMNE cu voia Ta cea Sfântă
Suntem zidiri căzute, scoate-ne din noroi
Lumină readuce în suflete de stâncă
La turma Ta cea mare adu pierdute oi

RUGĂ 3

Presară-o lacrimă de nea
Pe vechea mea făptură nouă
N-am cum să vin în fața Ta
Că-n viața mea e nor și plouă

și nici nu știu dacă mai simt
Ce se petrece-acum cu noi
Presară-o rază de argint
Pe mersul nostru din noroi

Nu ne lăsa să huzurim
Pe sfânta țărână-a brazdei tale
Din viața Ta să odrăslim
și să-ți aducem osanale

Am tot lăsat în urma mea
Din tot ce-Ai spus și învățat
Presară-o lacrimă de nea
S-aștearnă drumul cel curat

și urcă-mă încet spre vis
Ca fumul alb dintr-un fuior
și mă primește-n Paradis
Tu, Doamne, Tatăl meu de dor...

RUGĂ 5...

Din sfântul Tău izvor cu apă vie
 Ce curge-ncet spre lume dă-mi și mie
 Din marea Ta milostivire, Tată
 Acceptă să mai gust și eu odată
 Pogoară bunătate învăluind cu har
 Pe robul Tău sărac din nesfârșit amar
 Sparge cătușele cu care sunt legat
 În temnița închisă de-amarnicul păcat

Adună-mă din oarba-mi risipire
 Cu-o aripă de înger dă-mi de știre
 Ca prin lumina sfântă solidul să mă-nvețe
 S-asculț mereu umil cereștile povețe

Din lumea împietrită în care zac stingher
 Scoate-mă Doamne ridică-mă-nspre cer
 Oprește-te o clipă din veacul necuprins
 Și spre a mea rugă apleacă-te-ntradins

C-așa smerit și-nvăluit cu toate cele
 Să mă înalț în zboru-mi către stele
 Și la sfârșit de zbor făr'de cuvinte
 Să aplanez supus spre dreapta Ta, Părinte...

și-am să tânjesc mereu din răul cel spre bine
 Când viața-i ca un fum și se prelinge ca o boare
 Sorbind plăpând din roua zilei care vine
 Pe când chiar și iubirea cea din mine moare

Uscându-se din mine copacul plin de flori
 Roi de petale va cerne pe un întins covor
 În suflet cuibărint mii de flori
 Pe când și florile cele din glastre mor

Dinspre albastre zări va coborî aieve
 Lumina cea de seară prin ramul desfrunzit
 Sfidând savoarea dulce pulsațiilor din seve
 Prin amintiri fugare din treacătul venit

Vibrând încet spre ne-ncercate rugăminți
 De dincolo și dincoace de-ntuneric
 Când pleoapele-mi vor fremăta fierbinți
 Mă voi trezi alene ca dintr-un vis feeric...

... EXIL ? ...

„... originea si destinația Divină a omului...”

Mircea Eliade

*„... timpul nu face decât să desfășoare această
 instabilitate constitutivă.*

B. Tătaru-Cazaban

*prefață la Sf. Augustin „Despre îngeri și
 oameni”*

... Neantul a mușcat din mine
 Tensionând conjunctural
 Tendințele-ntre rău și bine
 Din legământul ancestral

Îmi este atât de schimbător
 Al meu caracter ființial
 Pe-acest pământ rătăcitor
 În lupta-mi spre auroral

Sunt creatură-ntr-un exil
 Cu-amarnice căderi și mici suișuri
 Dar simplul Eul meu umil
 Se-ncearcă-nspre celeste povârnișuri

Nu sunt creat printr-un hazard
 Ci-a mea tendință permisivă
 Mă urcă-ncet spre stări ce ard
 Prin convertirea-mi succesivă

și-n lupta-aceasta de Sisif,
 Vizând savoarea siderală,
 Mă rog să fiu pe catastif
 Pentru-mplinirea cea finală...

STARE DE RĂZBOI ȘI TEROARE ÎN BASARABIA, BUCOVINA DE NORD ȘI ȚINUTUL HERȚA ÎN PERIOADA AGRESIUNII SOVIETICE ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI 28 Iunie - 3 Iulie 1940

Doru DINA

La 28 iunie 1940 (după notele ultimative din 26 și 27/28 iunie), trupele sovietice, formate din contingente tinere, au trecut Nistrul prin punctele Iarova, Cosăuți, Vasîlcău, Sănătăuca, Vadul Rașcu și Rezina. Înaintarea acestora în teritoriul cedat s-a făcut după un plan foarte bine conceput: sovieticii au acționat permanent în direcția dezagregării și dezarmării trupelor române; unitățile militare mecanizate au depășit sistematic coloanele române, le-au oprit în momentul traversării localităților, au barat ieșirile din aceste localități și au cerut soldaților basarabeni să părăsească trupele române. Prin astfel de acțiuni sovieticii au dezarmat Regimentul 30 artilerie, un divizion din Regimentul 25 artilerie (Div. 15 inf.) și trupe ale diviziilor 12 și 21 infanterie.

Numeroși militari români au fost arestați și închiși la Horecea și Chișinău sau trimiși în lagărele din Ismail, Ungheni-Târg, Cerepcăuți și Cetatea Albă.

Tratamentul aplicat ofițerilor, gradaților și soldaților a fost inuman. Militarii au fost deposedați de tot ce aveau asupra lor, au fost închiși în celule fără paturi, fiind obligați să doarmă pe ciment, au fost înghesuiți câte 16 într-o celulă, de multe ori împreună cu delincvenți. Din cauza lipsei de spațiu în multe celule se dormea pe rând.

Unii dintre militarii care au refuzat să se predea la somațiile sovieticilor au fost executați. Într-o astfel de situație au ajuns cinci soldați găsiți morți pe șoseaua Sadagura-Cernăuți, doi ofițeri împușcați în pădurea Cobeni și patru jandarmi uciși în localitatea Bărbătești (județul Storojineț), deoarece refuzaseră să predea armele.

Agresivitatea permanentă a trupelor sovietice a determinat unele unități militare române să se evacueze prin luptă. Astfel au procedat regimentele 6 roșiori și 32 infanterie și compania de cercetare din Regimentul 7 vânători care au luptat cu o unitate militară sovietică în localitatea Pecistea din județul Orhei.

Acțiunile agresive ale trupelor sovietice nu puteau fi justificate decât în stare de război cu România. O subliniază clar documentul intitulat „Notă de actele săvârșite de ruși cu prilejul evacuării Basarabiei, care nu ar fi fost justificate decât în stare de război cu ei”. Din păcate, o atitudine la fel de agresivă față de trupele române și locuitorii care doreau să se refugieze în Regat a avut și o parte din populația minoritară. Cei care au instigat pe minoritari împotriva trupelor române provocând dezarmarea și jefuirea grupelor izolate și a trenurilor regimentare au fost militarii sovietici și organizațiile comuniste. Prin propaganda desfășurată și cu ajutorul periodicului comunist „Libertatea”, organizațiile comuniste au contribuit la crearea unei atmosfere ostile românilor, speculându-se resentimentele vechi ale diverselor medii sociale, populația fiind pregătită psihologic pentru invazie. Totodată, la orașe și sate au fost înființate bande care aveau misiunea de a împiedica evacuarea. Asemenea grupuri de șoc au apărut la Ismail, Cetatea Albă, Cahul, Tighina, Orhei, Chilia Nouă și Bălți. Cele mai puternice și cele mai numeroase grupuri au fost cele care au activat în Cahul și Tighina compuse, primul din 18, iar cel de-al doilea din 27 de membri. În mediul rural au fost înființate bande în 88 de comune.

La Temeleuți (județul Lăpușna), banda a fost compusă din populația localității și sovieticii sosiți, la Bulgărica (județul Ismail), din locuitori și parașutiști ruși, iar în Anadol (județul Ismail), din locuitori și bulgari. În sfârșit, la Cazaclia, Curciu, Cairaclia (județul Cahul) și la Duhnovoci (județul Lăpușna) bandele au fost constituite din întreaga populație a localității, respectiv din români, ruși, bulgari, găgăuzi, albanezi, țigani, turci și ucrainieni. În 24 de comune au fost create bande compuse din câte un grup de locuitori, iar în alte 28 de comune – bande care aveau în componență mai multe grupuri de locuitori.

Acțiunile violente, de jaf și devastare au fost declanșate imediat după anunțarea ultimatumului sovietic și înainte de pătrunderea Armatei Roșii în teritoriile cedate. Bande de tineri înarmați și elemente comuniste, indiferent de origine, au trecut la jefuirea averilor care aparțineau cetățenilor care doreau să se refugieze în România. Au avut loc „chiar încăierări” pentru împărțirea obiectelor furate. De remarcat faptul că populația de origine română a avut o slabă participare la aceste evenimente. În schimb, s-au implicat în astfel de acțiuni basarabeni „plătiți și îmbătați”, deținuți politici eliberați din închisori, certați cu legea, „transformați peste noapte în comuniști revoluționari”.

Jafurile și devastările au fost însoțite de numeroase execuții. Au fost împușcați cu predilecție funcționari, polițiști și slujitori ai altarului. Uneori execuțiile au luat aspectul unor sinistre vânători de oameni în care tot ce putea constitui un element reprezentativ românesc „stimula activitatea sângeroasă a tinerilor teroriști”. Toți refugiații din Basarabia au declarat, după sosirea în Regat, că au avut de întâmpinat foarte mari greutăți din pricina comuniștilor locali, care i-au torturat, i-au bătut, le-au devalizat bagajele, le-au împiedicat transporturile, le-au luat animalele și le-au distrus vehiculele.

Dintre multiplele fapte săvârșite de minoritari și comuniști în localitățile basarabene și nord-bucovinene se remarcă următoarele:

- la Soroca, populația minoritară a

atacat convoaiele de căruțe și camioanele în care se aflau lucrurile familiilor militarilor și funcționarilor; a fost atacat și reținut camionul în care se afla tezaurul administrației financiare, „sechestrându-se” suma de 157.000 lei; din informațiile transmise de cei care au reușit să părăsească orașul rezultă că administratorul financiar Ion Gheorghe, avocatul Stănescu, căpitanul Georgescu de la Cercul de recrutare, subofițerul Enea și comisarul ajutor Murafa Gabriel au fost degradați, iar preoții au fost opriți a se evacua; pentru a nu fi prins de comuniști căpitanul Buruiană s-a spânzurat;

- în localitatea Bălți, sub protecția blindatelor sovietice, o parte a populației minoritare a dezarmat patrurile și posturile românești însărcinate cu menținerea ordinei; a fost oprită plecarea trenurilor de evacuare și au fost jefuite trenurile regimentare, iar bande înarmate au atacat cu focuri de revolver populația care dorea să părăsească localitatea; crucile bisericilor au fost rupte, în locul lor fiind arborat drapelul roșu; în gara Bălți minoritarii au cerut concursul trupelor sovietice pentru a dezarma ofițerii și soldații români;

- la Cetatea Albă, comuniștii au oprit un tren și au încercat să dezarmeze un divizion de artilerie; au fost uciși Crișan Folescu, protopopul județului, preotul Petru Siniță și șeful gării și ajutorul acestuia; tot în această localitate minoritarii au dat foc primăriei;

- în localitatea Ceadâr, o parte a populației minoritare a ajutat trupele sovietice să dezarmeze și să dezechipeze un detașament de lucru al Regimentului 35 infanterie; notarul Mincu Nicolae, preceptorul Selerenco și primarul Caimacanu au fost jefuiți „de tot ce aveau asupra lor”, iar primăria a fost incendiată;

- în localitatea Ismail s-au produs mari dezordini; populația minoritară a atacat și devastat magazinele și a deschis focul asupra „marinei fluviale”; locotenentul Alexandrescu și plutonierul Jianu au fost uciși, iar catedrala orașului a fost devastată;

- La Bolgrad parașutiștii sovietici, ajutați de populația minoritară și de funcționarii C.F.R., au sechestrat numeroase trenuri cu materiale;

- în localitatea Reni, după ce au arborat

drapelele roșii, minoritarii s-au „dedat” la acte de dezordine și au ucis câteva persoane simpatizante ale regimului românesc; în comunele învecinate cu localitatea Reni, populația minoritară a atacat unitățile militare române în retragere;

- comuniștii din Tighina au dezarmat și dezbrăcat câțiva jandarmi, s-au echipat în uniforme ale acestora și i-au obligat pe cei ce doreau să se refugieze în România să rămână în localitate; colonelul Adamovici a fost împușcat;

- în comuna Româncăuți, din județul Tighina, preotul satului a fost ucis de comuniști;

- la Chilia Nouă, minoritarii au arestat mai mulți gardieni și polițiști, iar comuniștii au devastat bisericile și au împiedicat populația să se refugieze în România;

- în localitatea Gura Humorului au fost sechestrare autovehiculele, iar la Herța, înainte de intrarea trupelor sovietice, bandele au ucis patru ofițeri români;

- în localitatea Volintiri din județul Cetatea Albă, manifestanții simpatizanți ai sovieticilor au terorizat populația și au împușcat mai multe persoane;

- la Vâlcov, populația minoritară a devastat hotelul turistic, iar la Bugaz, șeful de post a fost opărit cu apă fiartă;

- în comunele Veisel, Băneasa, Burguci și Isoghin, populația minoritară a atacat unitățile militare române, a dezarmat jandarmi și a împușcat militari;

- la Românești, s-a încercat oprirea garniturilor de tren, iar la Rădăuți, populația ostilă a atacat depozitul de muniții; minoritarii din Bucovina de Nord au atacat trenurile de evacuare, iar pe drumul spre Huși au dezarmat și dezechipat mai mulți ostași români;

- între Bolgrad și Etulia, circa 500 de bulgari au înconjurat un tren militar românesc cu scopul de a-l împiedica să se retragă; deși grav rănit de focul declanșat de bulgari, mecanicul a reușit să treacă trenul peste Prut; în același loc a fost atacat un tren militar care avea și refugiați; se pare că atacul a fost executat de militari sovietici „îmbrăcați în hainele populației locale”; alte acțiuni ostile ale minorităților s-au desfășurat în stația Drochia;

- la Chișinău, populația filo-sovietică a barat străzile spre gară, împiedicând plecarea familiilor militarilor și funcționarilor; comisarii Pascal Nicolae, Mateescu Constantin și Severin Stol au fost executați; din declarațiile date de refugiații sosiți la București la 30 iunie, rezultă că au fost împușcați și funcționari; evacuarea orașului s-a făcut în condiții foarte grele; într-un articol intitulat „Tragedia evacuării Basarabiei” ziaristul Elefterie Negel a descris astfel acest eveniment: „Joi, la 6 dimineața, mă găseam la comandamentul Corpului 3 armată. Se anunțase de cu noapte că trupele sovietice vor intra în capitala Basarabiei la ora 10, în aceeași zi. Timp atât de scurt pentru o evacuare totală a elementului românesc. La ora 7 s-a anunțat oficial: „Trupele sovietice vor intra la ora 2”. În oraș nu se mai putea găsi cu ușurință niciun fel de mijloc de transport la gară, la o depărtare de 4 km de centrul orașului. Coloana de refugiați, fiecare cu câte o legătură în mână, mame purtând copii în brațe și târând pe alții, ochii împăienjeniți de lacrimi, pași grăbiți cu o singură țintă: gara. Sufletele neînrobite au o singură dorință: salvarea vieții. În grădina publică și-au făcut apariția bandele teroriste. Nucleele comuniste au intrat să înfigă steagurile roșii. Comandamentul militar desfășoară patrulile pentru a pune pe goană pe acei care, înarmați, opresc automobilele și mai ales trăsurile smulgând bagajele și poșetele din mâna femeilor. Cuiburile locale de comuniști (...) au ocupat în chip de simpli spectatori centrele și colțurile străzilor spre a da semnalul începerii devastărilor și executării frunțașilor români care nu vor mai avea timpul să părăsească orașul în momentul intrării trupelor sovietice (...). Rapidul pentru București, format din 30 de vagoane, este sub presiune și arhiplin, de la scări până la acoperiș. Câteva mii de oameni vor să pătrundă cu orice preț în el. Este ceva îngrozitor. Mamele își îndreaptă copiii prin ferestre. Altele îi strigăperate pe cei rătăciți (...). Bărbații care se tăvălesc pe jos cu brațele și picioarele fracturate, au fața însângărată în lupta pentru ocuparea locului salvator (...). Din oraș vin știri dureroase. Devastările au început în partea de sus a orașului (...) Listele întocmite

de organizațiile comuniste locale, cuprinzând numele românilor basarabeni și ai celor din Regat, destinați arestării și suprimării au fost împărțite (...). Bandele au început devastările pe strada *Ion Inculeț*, unde își au gospodăriile majoritatea fruntașilor basarabeni, între care Ion Petivan, Gherman Pinteș și alții. De acolo au coborât și, unde au știut o casă de român, au pus în funcțiune târnăcoapele, au dat în lături ușile și au scos în stradă mobila și lucrurile de valoare. Automobilele și camioanele răzlite au fost oprite, conducătorii înlăturați, iar cei care au opus rezistență au fost pur și simplu suprimați (...). Înainte de a intra în prima stație după Chișinău, coloane groase de fum se ridică jertfitoare către cer. Identificăm baia „Dobromira”. Arde biserica Mazarache, cu trecut istoric românesc. Comuniștii (...) au inaugurat astfel începutul nefastei lor opere împotriva lăcașurilor sfinte”;

– printr-o situație asemănătoare a trecut Cernăuțiul; înainte de intrarea trupelor sovietice, o parte a populației minoritare a devastat biserici și a executat numeroși fruntași români și ofițeri; comuniști între 15-16 ani au comis acte de barbarie; soldați români izolați și polițiști au fost dezarmați și uciși; grupuri de muncitori militari au devastat imobilele și căminele studențești, au molestat populația și armata; interiorul catedralei a fost deteriorat cu grenade; preotul bisericii catolice, inspectorul financiar Preoteasa, fostul inspector financiar Pădureanu, preotul Bujakovski, directorul penitenciarului și alți cetățeni au fost împușcați de comuniști; statuile lui Ferdinand și Ștefan cel Mare au fost distruse; atitudinea față de unii locuitori ai orașului a fost atât de neomenoasă încât a revoltat chiar pe comandanții trupelor de ocupație; în numeroase puncte din jurul Cernăuțiului s-au produs atacuri banditești care a determinat intervenția N.K.V.D-ului; au fost afișate proclamații ce amenințau cu executarea celor găsiți vinovați de jaf și alte acțiuni criminale.

Jafurile și devastările, execuțiile și insultele au determinat o puternică reacție a militarilor români. Numeroși evrei au fost bătuți sau aruncați din trenuri. Astfel de situații

au apărut în apropierea stației Mărășești, în stația Făurei, în trenul nr. 503 care circula pe ruta Florești-Râmnicu Sărat, în rapidul nr. 51 și între stațiile Monteoru-Buzău, Bobocu-Joița și Vintileanca-Ulmeni.

Pentru a preîntâmpina desfășurarea unor astfel de manifestări s-a adoptat o serie de măsuri: au fost dublate posturile de poliție din gări și la bariere; au fost ordonate razii în cartierele evreiești și efectuate arestări; au fost fixate patrulare de jandarmi și poliție pe itinerariile de scurgere a trupelor române; s-a hotărât ca iluminatul străzilor să funcționeze în cursul nopților pentru a preîntâmpina posibilitatea unor atacuri și manifestări comuniste; începând cu ziua de 2 iulie s-a dispus ca trenurile de pasageri să fie păzite de jandarmi.

La 3 iulie 1940, evacuarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord s-a încheiat. A urmat o nouă perioadă de calvar. În întreaga Basarabie s-a făcut o triere a populației rămase, iar cei considerați suspecti au fost trimiși în interiorul U.R.S.S., o parte a acestora fiind executați.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări

- Recensământul general al populației României din 30 decembrie 1930, publicat de Sabin Manuila, vol. II, p. 104
- Ioan Scurtu; Constantin Hlihor, *Drama românilor dintre Prut și Nistru*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1992, p. 70, 73-74, 87.
- Doru Dina, Ion Ivașcu, *Uragan la paralele 46-48*, Editura Scribul, 1998, p. 14, 16-17, 19-22.

Arhivele Militare Române

- Fond 948, dos. 154, f.80; dos.155, f.38, 82, 137-138, 154-155.
- Fond 950, inv. curent 723, f.99.
- Fond 2275, inv. curent 1245, f.11
- Fond 2278, inv. curent 989, f.7, 22,24, 28, 399-400, 404, 406, 420-421, 431, 435, 485, 494.
- Fond 5417, inv. curent 940, nenumerați;
- Inv. curent 941, f.5, 122, 139-141, 207, 219-224, 227, 241, 249-255, 295, 349-350, 438, 448-450, 558, 563-565; inv. curent 982, f. 24, 118-120, 125, 558-559.
- Fond 5418, inv. curent 1833, f. 131.
- Fond 3467, inv. curent 80, f. 56, 129-137.

Valentina ȘTEFAN

Toamna... nu mai pleacă

Toamna asta
 și-a urcat tristețile-n cer
 și nu mai pleacă
 Pe lujerul serii
 se leagănă clopote plânse
 Au înflorit merii...
 dezbrăcați de răsese
 dau roată tăcerii
 sculptată în vin
 În Toamna asta
 din litanii
 cu streșini albastre
 și voce vâslită
 râde lumina
 tremură anii
 pe cumpăna iubirii...
 și, se-mpletesc mângâieri
 în palmele de fildeș
 ale unei lumi
 care triumfă pe răni vii
 Toamna asta
 a contopit viața cu moartea
 și a lucrat semnele puterii
 sub boltă tulburătoare
 de lună nouă
 Toamna asta
 și-a urcat lacimile-n cer
 și nu mai pleacă
 a rămas
 să povestescă
 despre semnul aripilor
 din cuvinte
 și să dea de veste
 când își scutură crinii
 fântânile albe
 în sufletul timpului
 însemnat cu morminte.

Doar o întrebare

Am să rămân și fără toamna asta
 Am să rămân și fără tine iar
 Câte așteptări se frâng într-o poveste
 Și câte patimi dor, dor în zadar

Mai am din cerul tău puțin
 Și din amiezi doar o întrebare
 Și fără toamna asta am să rămân
 Lăstun captiv în marginea de zare?

Din nopțile pereche cu înălțarea
 Mai am doar fruntea zeului pe mâini
 Și teama că din dragoste se moare
 Dacă și fără toamna asta am să rămân

Am mai găsit în pașii mei iertarea
 Că seară după seară m-ai certat
 Cât aș fi vrut să inventez chemarea
 Dar toamna, marea doamnă mi te-a luat.

Zborul de condor

Mai stai și seara asta , să nu pleci
 Am pus de o cafea, de-o poezie

În sat se-ngână iarna pe poteci
Gutuile îmi saltă pe sub ie

La gura sobei joacă focul leneș
Tăciunii sar , pocnesc a veșnicie
Eu ți-aș citi poemul vers cu vers
În timp ce mâna ta colindă a mea ie

Nu mă lăsa atâta să te rog
Mai stai și seara asta, nu pleca
Nu mă lăsa, n-am timp de monolog
Aș vrea să scriu iubiri cu fulgi de nea

Și cu zăpezi ce nasc lumini de ceară
Pe la ferestre martore la dor
Mai stai o clipă, stai și astă-seară
Să te alint cu zborul de condor ...

Împotrivirea din noi

Caut ultimul gând de toamnă
mângăind ascunzătoarea
din oglinzi
nici nu mai știu... e seară?
de suflet
ce-mi mai prinzi?
Poate un nor sfâșiat
de Carul Mare
sau poate Luna
din palma vulturului, care
și-a cățărat zborul
pe răzvrătirea sărutului meu..
Nu, nu e o întâmplare...
te iubesc așa cum știu eu
Caut ultimul gând de toamnă
La geam se adună
zimbrii din ploi
și atâtea tăceri
sunt cele din urmă
iar bruma
topește-mpotrivirea din noi.

Am rămas

Am rămas
în zidirea toamnei
cu somnul mărginit de sărutul tău
și zodia întâmplării
Am rămas
în târziul din mine...
Nu am știut
că și timpul poate să fie al meu
că aș putea să țin în palme
frunze de zori
și să le arunc pe fața lunii
peste lunecarea vântului
unde pasărea învață să zboare
Am rămas
în brațele tale descântate de ploi
ca o vioară...
Am rămas în zeii din noi.

Au tras în inimi

Și umbrele toamnei le-au ucis
și abia născute linii
închipuite de vis
Au tras în arcul întârziat
al nopții
în dezmiardarea vântului
Ca irișii cu gâtul pe amforă
am plâns
cu toții
Au tras în balade
în inimi au tras
Simfonia anemonelor
încă mai arde
Au tras în frumuseți
în altarul omenirii
au tras
Dar nu au ucis sângele
care curge
prin ierburi de lună nouă
și nici pașii prin zăpezi
...Vom înflori turnuri
prin Univers
și vom ține lecția iubirii
în catedrale de vers.

NICOLAE TRUȚĂ ÎN POSTUMITATE

Paul ARETZU

Au trecut mai mult de cinci ani de la dispariția neașteptată a lui Nicolae Truță. Fiind un capitol încheiat, arta sa apare, azi, în dimensiunile ei reale, incontestabile. Ni se oferă, astfel, la o expoziție retrospectivă, imaginea diversității, frumuseții și profunzimii harului său. Având vocația autentică a prieteniei, pictorul a lăsat în urmă numeroase amintiri, discipoli, admiratori.

În cazul său, s-a întâmplat ca artistul să fi fost dublat de un om cu trăsături de caracter memorabile. Acest lucru l-a făcut să fie echilibrat, să aibă un parcurs ferm, să fie un artist multiplu, pictor, în principal, sculptor, poet, mentor al celor mai tineri.

Cartea evocativ-comemorativă, *Slove de curcubeu la margine de timp* (Editura Hoffman, Caracal, 2015), și-a propus recuperarea unui portret expresiv, polivalent, reunind, ca într-un puzzle, amintiri, mărturii, interviuri, chiar dedicații poetice. Pe de o parte, sunt prietenii, congenerii de breaslă, colegii, pe de alta, elevii și discipolii. Se configurează, astfel, prin complementaritate, un portret fizic și moral, crâmpie de viață, scene cu semnificație pentru destinul său, dovezi de prietenie și de admirație. Numele celor care semnează evocările fac parte din categorii diferite, artiști, scriitori, esești, ziariști, personalități publice etc.

Aflăm de la Jean Andreiță, care citează o vorbă a lui Nicolae Truță (numit de toți cu afectuosul Nae), că se poate învăța limba română de la tablourile lui Andreescu, afirmație care dezvăluie viziunea sincretică a creatorului. În continuare, Gheorghe Atanasescu creionează, sprijinindu-se pe textele poetice ale lui Nae, reprezentarea, mai mult fugitivă a acestuia, mereu grăbit, cu o geantă neagră agățată de

umărul stâng, fumând, neatent la lumea din jur, mâhnit că rutina zilnică nu îi dădea posibilitatea să-și revadă mai des satul (Dobrețu) și pe cei rămași acasă, nostalgic după paradisul pierdut al copilăriei.

Cristina Bacicu-Botez evocă artistul, continuu preocupat, întristat de încercările vieții, dedicat în întregime proiectării lumii prin culori și forme. Adriana Biscărean vorbește despre sculptorul Nicolae Truță, autor, printre altele, al bustului lui Eugen Ionescu, din centrul Slatinei. Gabriel Bratu reînvie imaginea de început a artistului, când elevul Nicolae Truță, timid, cu teniși în picioare, bătea, în capitala Băniei, la porțile gloriei. În textul semnat de Floarea Calotă este scoasă în evidență latura afectivă, generozitatea, mărinimia artistului.

Lui Valentin Ciurea i-a rămas vie amintirea profesorului. Gheorghe Dican îi atribuie *modestie, simplitate, altruism, generozitate, finețea de observator al realității din jurul său, precum și calitatea de adept al tradiției*.

Un inspirat și impetuos portret poetic îi face Aurelian Titu Dumitrescu. George Nina Elian și Gheorghiuța Feteleanu remarcă simbolistica religioasă și fondul tradiționalist al picturii. Plină de metafore și de sentimente este și evocarea lui Teodor Firescu. Despre natura discretă, echilibrată, despre vorbirea lui cu tâlc, nuanțată și ritualizată, scrie Aurelia Grosu. O prezentare detaliată a momentelor biografice și artistice aparține lui Laurențiu Guțică. Colegul său de facultate, lugojanul Ioan Iovan, amintește despre necazurile prin care a trecut Nae și despre cum a știut să le convertească în artă. Pentru Silviu Viorel Păcală, prietenul său mai în vârstă venea dintr-o lume primordială, plină de înțelepciune și de un umor așezat. Gabriela Rusu-Păsărin își amintește momentul unei expoziții de la Galeriile Radio Craiova. Din Basarabia, Valentina Plămădeală reconstituie vizitele făcute de o delegație de oameni de cultură slătineni, pomenind dărnicia pictorului, care a fost cordial, oferind mai multe tablouri. Ionuț Bogdan Popescu, recunoscându-se ca discipol, vorbește despre tabăra de pictură de la Rânca, despre blândețea pedagogică a lui Nae, pe care îl numește creator de emoții.

Pictorul Tudor Popescu își amintește cu deferință momentul când l-a cunoscut pe artist. Evocând harul său, notează: „Acest Nae Truță și-a ales de la Atotputernicul penelul, culorile, dar și linia, creând forme sensibile, armonioase, cu accente bine conturate, puse în valoare, transpunând firea sensibilă, ascunsă, acoperită deseori de o bună dispoziție”. Florin Rogneanu, cunoscutul critic de artă craiovean (trecut și el în lumea dreptilor), îi face o scurtă fișă de artist, scoțând în evidență caracteristici ale acestuia, „profund în gândire și sobru în expresia plastică”, precum și interesul special, cu motivație lăuntrică, pentru lumea satului. Marian Radu, primar al localității natale a lui

Nae, a organizat, la propunerea acestuia, tabere de creație, îndrumate de pictor, cu invitați de marcă. Este remarcat umorul și modestia artistului, dragostea necondiționată pentru satul său.

Dumitru Sârghie observă, cu justificare, corespondența desăvârșită dintre geniul pictorului și caracterul său moral. Poetul vâlcean Felix Sima vorbește despre virtuozitatea artistului, cu o ascendență în noblețea țărănească. Iancu Tănăsescu remarcă percepția de finețe a artistului față de coloristica expresivă a lumii înconjurătoare. Spiru Vergulescu, unul dintre bunii prieteni ai lui Nae Truță, îi face un portret sufletesc, plin de sensibilitate și înțelegere, exprimându-și totodată prețuirea pentru talentul său. C. Voinescu, un apropiat al lui Nae, apelând la talentul său scriitoricesc, remarcă firea fundamental poetică a pictorului.

În final, volumul mai conține câteva interviuri, precum și o serie de aprecieri pline de emoție ale foștilor elevi și discipoli.

Este o carte comemorativă bine meritată, publicată prin devotamentul soției artistului, doamna Elena Truță, reunind crâmpene de viață, imagini, aprecieri care dovedesc faptul că Nicolae Truță are, de-acum, un destin deschis, imprimat indelebil în martorii existenței și harului său și în creațiile sale nepieritoare. Nae trece, astfel, în lumea frumoasă și curată a amintirilor leale, lume care mitizează și împodobește personalitatea umană. În postumitatea sa îndreptățită, artistul blând, plin de har și de bunătate, primește de la semenii, înmulțită, dragostea pe care el însuși le-a dăruit-o și le-o dăruiește fără încetare.

APROAPELE MEU. CELĂLALT

Liuța SCARLAT

Motto: În fiecare CELĂLALT locuiește aproapele din care am descins.

Oricât de introspectivi sau, dimpotrivă, superficiali am fi în preocupările noastre, de oricare parte a baricadei ne-am situa: evoluționiști sau creaționiști, existând, înțelegem că întreaga natură are ca fundament aproapele etalat în multiple forme.

Purtând numele de vecinătate, alăturare, simbioză, coabitare, covalență, îmbinare, matricea aproapelui se relevă la toate nivelurile de structurare și organizare a lumii (vii și nevii), fascinantă și incitantă în egală măsură fiind evidențierea amintitului principiu, chiar și în cinetica ocultă a formelor înfățișate nouă ca având contururi concrete. Există, prin urmare, și o cinetică a lăuntrului nostru, căreia îi datorăm într-o măsură hotărâtoare traiectul trăirilor.

De-a lungul vremii, cercetătorii au remarcat în modul de organizare a viețuitoarelor ce-l secondează pe om același „model” al aproapelui. Datorită acestui mod de organizare, specii precum albinele sau termitelile reprezintă veritabile uzine vii.

La viețuitoarele „neevoluate”, conexiunile individ-individ se realizează pe orizontală, ele neavând o conștiință de sine (cel puțin așa se crede), pe când conexiunile inter-umane se efectuează atât pe orizontală cât și pe verticală.

Pe orizontală – în cele văzute.

Pe verticală – indefinibil și, am spune, nelimitat.

Zăbovind asupra ultimului aspect, ne asumăm cele ce urmează drept roade ale neliniștilor personale.

Nefiind delatori ai teoriei evoluționiste și ai promotorilor ei, abordarea noastră cu privire la fundamentul aproapelui va fi, totuși, din perspectivă creștină.

Oricine își arogă apartenența la creștinism își întemeiază conduita de viață pe DECALOG (de fapt, codul civil și penal într-o conviețuire armonioasă). „Să iubești pe Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot cugetul tău și din toată virtutea ta, iar pe aproapele tău, ca pe tine însuși”. Aceste cuvinte ar putea fi, dacă nu chiar sunt, cifrul nemuririi, în care credeau și enigmaticii noștri stămoși – dacia cei liberi.

În decalogul Vechiului Testament citim: „să nu râvnești la casa aproapelui tău... la nimic din cele ce sunt ale aproapelui. Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui.” Ieșirea 20/16-17.

Rememorând istoria lumii terestre, constatăm încălcări flagrante ale acestor porunci în toate structurile: la nivel familial, statal etc.

După întruparea lui Hristos, spectrul aproapelui a fost mult extins, dimensiunile iubirii devenind incomensurabile.

Iisus – Dumnezeu întrupat îl reconfigurează pe Adam în toții urmașii săi, amprentează sublim Scriptura Vechiului Testament, imprimându-i, astfel, un sens cu totul superior noțiunii de Aproape și iubirii față de el.

„Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc.” Matei: 5/44.

Pe cât de insolite pe-atât de greu de îndeplinit par a fi dezideratele propovăduite de Iisus, mai ales dacă ne raportăm la Evanghelia după Ioan: 15/12. „Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unii pe alții, așa cum v-am iubit Eu pe voi.”, adică până la sacrificiul suprem.

Dacă aproapele nostru este „sinele nostru lărgit“, după cum afirmă Andrei Pleșu în „Despre îngeri“, atunci lepădarea de sine la care ne îndeamnă Iisus (Matei: 16/24-27) însemnează, totodată, anularea oricărei bariere de natură materială sau spirituală întru triumful iubirii, care „se dăruie, îndelung răbdă, nu invidiază, ea nu se trufește, nu se îngâmă, nu se poartă cu necuviință, nu-și caută pe ale sale, nu se întărește, nu ține în seamă răul, nu se bucură de nedreptate, ci de adevăr se bucură, pe toate le suferă, pe toate le crede, pe toate le nădăjduiește.“ Corinteni: 13/4-7.

S-ar spune că ne-am abătut de la intenția declarată, dar:

- Ne putem gândi la aproapele eludând conceptul iubirii?
- Și dacă virtualul aflat între noi și aproapele se cere inoculat cu substanța iubirii?
- Dacă esența acestui cuvânt (iubire) este izvor al oricărei prefaceri?

Chemarea omului, întotdeauna, la împreună-lucrare face manifestă cvasipermanenta treime cea din Treime.

Mereu, neîncetat, eu și aproapele – frate, vecin, coleg, concitadin, colocatar al Planetei albastre – manifestându-ne în chip întreit – eu, aproapele, Dumnezeu.

Purtători ai aceleiași apostile vor fi fiind și ateii. Aceștia însă, definesc altfel împreună-lucrarea: fraternitate, egalitate. Ceea ce este demn de a ne pune pe gânduri este faptul că, nu de puține ori, modul lor de abordare a problemelor umanității este mai echitabil decât al multor „creștini“.

Neîndoielnic, Hristos este etalonul iubirii. Din această lumină, demne de reflecție sunt câteva versete cuprinse în Noul Testament. Citind cu „ochi rău“, am putea exclama: iată-l pe Iisus, etalon al iubirii, Cel părtinitor!...

Astfel, în Ioan, 11/4, citim: „Doamne, iată cel pe care-l iubești e bolnav.“ (Învierea lui Lazăr.)

La cina cea de taină: „unul din ucenicii Săi, cel pe care Iisus îl iubea, ședea la masă

rezemat de pieptul lui Iisus.“ (Ioan: 13/23)

Iisus, Omul-Dumnezeu, este într-adevăr etalon al iubirii – versetele mai sus enunțate nefiind altceva decât două din ipostazele ei: pentru Lazăr – iubirea-prietenie, pentru Ioan – iubire parentală.

Absolutizarea iubirii propovăduite de Iisus ne poate pune în impas: El este Dumnezeu-Om, ne vom lamenta, iar noi, doar oameni. Dar ce altceva decât mostre de iubire în varii împrejurări reprezintă periplul pământean al Fiului lui Dumnezeu? Fiecare din minunile sale relevă o ipostază a iubirii de aproapele.

El este sorginte a iubirii omniprezente, omnipotente și deplin armonizante. Omul-creație și exponent al Lui are darul și datoria de a se întoarce prin iubire la *matca iubirii*.

Potențialul uman, chiar dacă nelimitat, este limitat prin cunoaștere ca treaptă euristică individual asumată. Spectrul iubirii umane este unul de circumstanță. Constanta iubirii este Esența din care descinde.

Privind din acest unghi litera și spiritul Sfințelor Scripturi, vom avea, poate, un alt avânt într-ale iubirii și o altă viziune asupra aproapelui.

Este de prisos, desigur, să formulăm că iubirea, chiar și de circumstanță, nu înserează în ea nici o nuanță obscură. „Circumstanța“ reflectă, de fapt, multiplele ipostaze ale iubirii ca vector și ca răspuns.

Itinerariul existenței noastre nu are un parcurs unirelief. Pe traseu apar multe sincope. Lucrul pe țarina vieții se realizează pe un sol versatil. În atari condiții, chiar corola iubirii cunoaște inefabile metamorfoze. Substanța ei nu este cu nimic diluată atunci când suntem chemați să răspundem aproapelui prin prietenie, empatie, admirație, consecvență, ocrotire, răbdare întru sinceritate.

Dumnezeu este *molecula iubirii*, iar noi avem libertatea de a o dializa în creuzetul lăuntrului nostru, prin reacții în lanț!

Iubirea de vrăjmaș poartă în formula ei elementele reconfigurării. Răspunzând cu iubire provocărilor, suntem aidoma unei axe,

poziționați echidistant față de aproapele și față de Creator:

- Conduita noastră, versus iubirea lui Dumnezeu.
- Iubirea noastră, versus nevoia aproapei.

Mai înainte de a alege, este necesară o asumare a orizontului propriu. Pornind pe *cale*, ne asumăm noile descoperiri. Descoperind, asimilăm, iar asimilarea este formă a cunoașterii care presupune: spațialitate, lepădarea orgoliului, a prejudecăților, renunțarea la interese meschine.

Dumnezeu întrupat S-a izbit de schimonosirea umană în cele mai disperate forme. Și până în clipa răstignirii a încercat a-l face pe om să înțeleagă superioritatea nevăzutului lăuntric față de cele văzute, percepute prin simțuri. El nu a încetat să furnizeze soluții (exprimate prin parabole) întru deștelenire, arătând, drept condiție sinequa-non, deschiderea: „Cine are urechi de auzit, să audă!“. Este îndemnul axiomatic prin care Iisus își încheia adesea prelegerile.

În parabola despre Oaia pierdută (Luca 15/4-7) am putea distinge iubirea ca formă de salvare. Noi înșine suntem oile Lui, dar ne suntem și unul celuilalt. Aproapele aflat în impas este o oaie rătăcită; iubirea de aproape, aici, transpare în căutare.

Indolența individuală și colectivă duce la rătăcire, la ieșirea din turmă (nu aspectul gregar este nuanța, ci împreună-lucrarea). Omul – oaie a lui Dumnezeu, lesne-rătăcitor în neconținută lui transumanță.

Din pericopa despre vindecarea slugii sutașului din Capernaum (Luca: 7/2-10; Matei: 8/5-13) s-ar putea decela empatia ca eșantion de iubire: „Pe când intra în Capernaum s-a apropiat de El un sutaș, rugându-L și zicând: Doamne, servul meu zace slăbănog în casă, cumplit chinându-se. Și Iisus i-a zis: Voi veni și-l voi vindeca...“.

Iată cum bunelor simțăminte ale sutașului li se răspunde cu bunăvoință Învățătorului. Ar putea fi acesta imboldul întru

o bună răsplată a bunelor noastre intenții transpuse faptic.

Citind despre vindecarea fiicei femeii cananeene, gândul ne poartă spre înțelepciunea de a primi. Este o necuprinsă smerenie în vorbele îndureratei mame: „și câinii mănâncă din firimiturile care cad de la masa stăpânilor lor.“ (Matei: 15/21-28)

Iubirea ca răspuns la consecvență ar putea fi oglindită și în evanghelia care ne istorisește vindecarea a doi orbi din Ierihon, care, auzind că trece Iisus, strigau: „Miluiește-ne, Doamne, Fiul lui David!“. Certați fiind de mulțime, ei și mai tare strigau. Iată și răsplata consecvenței: „Iisus le-a deschis ochii“. (Matei: 20/29-34)

De remarcat cum, paradoxal, Cel-Prea-Înalt viețuiește într-o dezarmantă simplitate. Dacă le vorbește oamenilor în parabole, o face pentru a le sancționa orbirea și surzenia de a nu remarca *evidența*. Conduita de viață a Fiului Omului, cu toate că este „în afară de păcat“, nu are puterea de a surpa cutumele unei societăți formaliste aflate într-o confuzie crasă, (confundă trupul cu sufletul), atitudine demascată în parabola: „Bogatului nesăbuit căruia i-a rodit țarina“. (Luca: 12/16-21)

Unora ca aceștia Domnul le atribuie apelativul: nebuni. Certările lui Iisus sunt dangățul iubirii întru deșteptarea din întunericul minții.

„Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși“ (Luca: 10/22), reverberează perpetuu interconectând văzutul și nevăzutul într-o cosmică osmoză. Acesta va fi fost îndemnul adresat de Marele Faur Îngerului nostru păzitor.

Ignorând inefabilul intermediar, între noi și aproapele se insinuează fanta nimicului; prin ea pătrund reziduurile lumii din care tocmai ne-am decis să evadăm.

Privitor la rosturile și rostuirile omului pe pământ, oricât de neînsemnate ar fi cugetările noastre, fiecare dintre noi am putea opina mult mai mult despre incommensurabila zăre vestită de Cuvântul lui Dumnezeu.

O mirabilă sofie a Tatălui ceresc se află criptată în parabola Fiului risipitor. (Luca: 15/11-32). În cuvintele acestei parabole pare a fi amorsată filozofia zidirii întru ființă.

Fiul risipitor suntem noi. Îndepărtându-ne unul de altul, ne depărtăm de El. Resortul ancestral al iubirii îl scoate din nefiresc pe fiul risipitor. Strigătul iubirii-esență declanșează în noi dorința întoarcerii și, de ce nu, dorul de aproapele... Ne asumăm degradarea de a râvni la hrana celor pervertiți (roșcovele porcilor).

Risipirea fiului din parabolă este demolatoare; ruina lui este materială și spirituală, fundamentul restaurator fiind o lucidă analiză a faptelor.

Amintirea prosperității din casa tatălui este, poate, scăpărarea grăuntelui sideral. Lumina nu poate sta sub obrocul nesimțirii. Chiar departe de casă, caută spre aproapele cu smerenie, voind să aibă același statut cu al acelora ce-i slujesc părintelui său.

Ajuns acasă, risipitorul fiu este întâmpinat de tatăl, care „a zis către slugile sale: aduceți de grab haina cea mai scumpă și-l îmbrăcați. Și inel puneți-i pe mână și încălțăminte în picioare și aduceți vițelul cel îngrășat, înjunghiați-l și mâncând să ne veselim, căci acest fiu al meu era mort și a înviat, pierdut era și s-a aflat.” (Luca: 15/22-24)

Mărinimia iubirii, însă, nu poate rămâne nepervertită de îndată se ivește „aparența”; ea contestă altruismul. Pentru fiul cel mare, aproapele său genetic, genealogic și locativ (fiul risipitor) este, de fapt, CELĂLALT.

Cel dintâi nu are capacitatea de a înțelege misticul algoritm survenit în matematica elementară a fratelui său; el nu deslușește întreita prefacere: a venirii în sine, a revenirii la starea de normalitate și a echilibrului cu întreg universul. Argumentele etalate de fiul cel mare sunt pe cât de primitive pe-atât de perisabile: „de atâția ani îți slujesc și niciodată nu ți-am călcat porunca. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei.” El nu se sfiește să emită judecăți de valoare, făcând rechizitoriul: „... dar când a venit acest fiu al

tău care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, pentru el ai înjunghiat vițelul cel îngrășat.” (Luca: 15/29-30)

Tatăl, însă, arborează din nou fanionul iubirii, arătând care este purtarea ce se cuvine față de aproapele, chiar dacă acesta este un degenerat. Și, în infinita generozitate, nu-i reproșează întâiului născut că moștenirea este agoniseala altcuiva, anulând orice motivație meschină a beneficiarului: „Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt. Trebuia, însă, să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta, mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat.” (Luca: 15/31-32)

Finalul parabolei are menirea de a-l informa pe fiul cel statornic despre reconfigurarea prin euharistie a celui rățacit dezbatat de eu, rățacitul își vine în fire, reconstituie puzzleul cosmic dintre meandrele lumii.

Tatăl aduce la cunoștință acelora ce vor să priceapă NECESITATEA întoarcerii, întru bucuria moștenirii, încunoștiințându-ne în egală măsură că cele ce suntem îndemnați să împărțim dintru ale Sale sunt. Aici este verticala formulă ce-l convertește pe necunoscutul străin în aproapele semen.

Să ne încredem infinitului nostru, încredințându-ne Lui! Să punem preț pe puterea cuvintelor, căci: „Întru început era Cuvântul. Și Cuvântul era la Dumnezeu și Cuvântul Dumnezeu era.” (Ioan: 1/1). Să ne hrănim din cuvinte ca din pâinea lui Dumnezeu, mană perpetuă întru Viața cea Veșnică.

„Bucurați-vă, zic vouă!”, amalgamând în mojarul luminii calitățile unora cu lipsurile altora într-o prescripție alchimie a iubirii, având convingerea că fiecare semen ne poartă cu un gând mai aproape de Tatăl; astfel, în nicio circumstanță APROAPELE nu va deveni CELĂLALT.

Felix SIMA

Când trece spre munte

un cal arămiu –
Pe calul acela, cândva, vreau să fiu,
Acela e calul Istoriei vechi...
Tot fluierul lumii îi cântă-n urechi...

El are în frunte un corn cu o Stea
Prin care tot Cerul îl bea, când îl vrea...

Acela e calul Istoriei vechi,
Tot fluierul lumii îi cântă-n urechi...

Să vină zidarii, armași și ocnași
Să scrie zugravii – din târg, din Amlași –
Cum plâns-au rumânii cu care absorb
Și lapte de capră și ouă de corb...

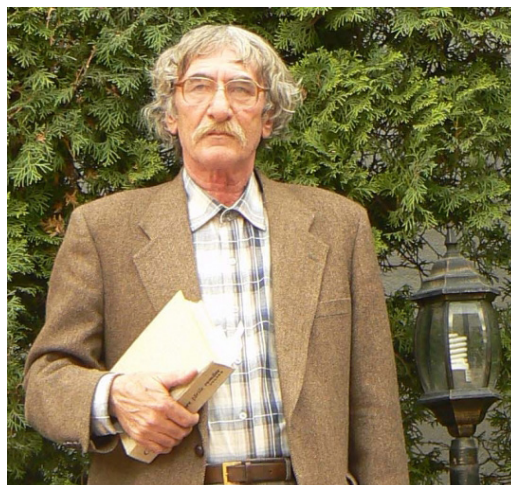
Ei plâns-au aceste
Rămase-n poveste:

Rămân în privesne
Și slova și slava
Și toți pictografi...
Și toată galava

De aur Potcoava
Cu care s-a dus –
Ajută-ne, Doamne
Și Doamne Iisus –
Primește-l la raclă,
Pe piatră întors
Iar Boița – râul –
Tot curge spumos

Pe-un prag calcaros,
Pe prag spumegos...

Ceaslovul de aur
Ne este temei
Precum învățat-am...

Basarabov – Matei
El are o pană de Corb la oblânc
Și are un Corb pe umărul stâng
Și are o Cruce de aur pe piept
Și-o carte deschisă pe umărul drept

...spre Cartea aceea sfințită mă-ndrept...

Aș vrea să citesc două rânduri sau trei...
Să stau odihnind sub un nuc sau un tei...
Să fim împreună când vrei, dacă vrei,
Precum învățat-am ... Basarabov Matei

...

Ceaslovul de aur vă fie temei,
Să fim împreună când vrei, dacă vrei,
Spre Cartea deschisă pe umărul drept...
La Cartea aceea, Sfințite, mă-ndrept!

Cu Cartea aceea, Sfințite, dau piept,
La Cartea de piatră tot scriem, aștept...

PE URMELE ORAȘELOR DISPĂRUTE, SODOMA ȘI GOMORA

Nicolae ROGOBETE

Misterele de la Marea Moartă

Voi porni cu istorisirea mea de la misterele Mării Moarte sau Marea Sărată, pe care, ca un blestem divin, niciun om de știință nu s-a încumetat să le studieze, drept care Marea Moartă a rămas în conștiința generațiilor, vreme lungă, ca o mare misterioasă și ucigătoare. Călătorul care ajunge aici va găsi o mare cu țărmurile pustii, lipsite de vegetație, apa și plaja încărcate de sare. Mirosul înțepător, un amestec de petrol, sare și sulf, greu suportabil, îți taie răsuflarea. Când am ajuns aici, în mare se bălăcea multă lume, copiii se jucau fără a fi supravegheați, deoarece, în Marea Moartă nu te poți îneca, căci apa conține 30% ingrediente solide, în special clorură de sodiu.

În scrierile sale, istoricul iudeu Flavius Josephus, în mai multe locuri, o numește „*lac de asfalt*”, pe ale cărui valuri alunecă „*smoală*” după relatările din Biblie (Facerea, 14: 10), iar în scrierile arabe se menționează că păsările care încercau să zboare peste Marea Sărată, cădeau moarte ca lovite de un fulger. Grecii scriau că din această mare ies gaze otrăvitoare.

În timpul asediului Ierusalimului din anul 70 d. Hr., Titus a condamnat la moarte prin înecare câțiva sclavi și fiind aruncați în mare, nu s-au înecat și au ieșit la suprafață. A crezut că marea nu era suficient de adâncă pentru a se îneca, și atunci i-a aruncat unde apa era mult mai adâncă. Și de data aceasta, sclavii au ieșit teferi din mare și, crezându-se că există un semn divin, sclavii au fost eliberați.

O expediție a Statelor Unite din anul 1848 a constatat că Marea Moartă are un bazin de 1292 km², și atinge o adâncime de 400 m, iar fundul mării este la 800 m, sub nivelul Mării Mediterane, fiind cea mai joasă altitudine de pe pământ. Dacă între Marea Mediterană, Iordan și Marea Galileei, pe o lungime de 105 km., s-ar face o legătură printr-un canal, atunci

Sodoma și Gomora – motiv din Cronicile de la Nürnberg de Hartmann Schedel, 1493

acestea din urmă ar dispărea cu întreaga vale a Iordanului.

Avram vine în Canaan

La începutul secolului trecut arheologii au început să caute cele două orașe biblice dispărute, Sodoma și Gomora, care au stârnit atâtea legende senzaționale și care dorm sub apele Mării Moarte. În Valea Sidim, la sud de Marea Moartă, se găseau cinci orașe așezate pe o câmpie întinsă și fertilă, printre care Sodoma și Gomora.

În Biblie se spune că regii Sanaarului, Elasarului, Elamului și Gutimului au pornit război cu Bera, regele Sodomei, cu Birșa, regele Gomorei, cu Șinab, regele Admei, cu Șemeber, regele Teboimului și cu regele Bela din Ţoar. Toți aceștia din urmă s-au adunat în valea Sidim, unde e acum marea cea sărată (Fac. 14: 1-3).

Să pornim cu relatarea de față de la istoria vieții lui Avram, părintele Patriarhilor și al lui Lot, când s-au așezat în Canaan, și ne vom da seama de legăturile acestora cu cele două orașe dispărute.

Avram avea vârsta de șaptezeci și cinci de ani și nu avea copii, atunci îl adoptă pe Lot, fiul fratelui său Aran. În nord-vestul Mesopotamiei, în centrul câmpiei din Aram, se găsea Haranul, oraș înfloritor în secolele 19-18 î. Hr., patria lui Avram, ale cărui ruine au fost descoperite de arheologi în anul 1933.

În Biblie, se spune: *Și a luat Avram pe Sarai, femeia sa, pe Lot, fiul fratelui său, și toate averile ce agoniseră ei și toți oamenii care-i aveau în Haran, și au ieșit ca să meargă în țara Canaanului, și au ajuns în Canaan* (Fac. 12: 15). În Canaan, Avram a găsit o mare foamete. Pășunile din Canaan nu satisfăceau nevoile de hrană ale marilor sale turme de oi și de vite, iar Avram își strămută turmele în valea Nilului, în Egipt, unde se găseau bogate pășuni.

După întoarcerea din Egipt, Avram și Lot s-au despărțit, deoarece turmelor lor numeroase nu le ajungeau pășunile, iar păstorii lor se certau. Și pentru a curma certurile, Avram lasă libertatea lui Lot să aleagă pământurile spre care se va îndrepta cu turmele sale. Atunci, Avram i-a zis lui Lot: *... Desparte-te dar de mine! Și de vei apuca tu la stânga, eu voi apuca la dreapta; iar de vei apuca tu la dreapta, eu voi apuca la stânga* (Fac. 13: 9). Atunci, Lot a privit spre valea Iordanului care, înainte de a strica Domnul Sodoma și Gomora, toată până la Țoar, era udată de apă, ca raiul Domnului, ca pământul Egiptului (Fac. 13: 10). Deci, Lot după ce străbate valea Iordanului, se oprește în Sodoma din Valea Sidim, la sud de Marea Moartă, iar Avram a rămas în pământul Canaanului, pe locurile părăsite de Lot.

Și, când Avram ședea în fața cortului său la stejarul Mamvri, a văzut venind spre el trei oameni, pe care i-a întâmpinat și s-a închinat lor. După ce i-a ospătat la masa sa, ei i-au vestit că Sara va avea un fiu, *apoi s-au sculat oamenii aceia de acolo și s-au îndreptat spre Sodoma și Gomora și s-a dus și Avram cu ei, ca să-i petreacă* (Fac. 18: 16).

Disparația Sodomei și Gomorei

Sodoma și Gomora, fiind cele mai bogate orașe din valea Sidim, se mândreau cu bogăția lor, erau lipsite de evlavie, sfidătoare cu oamenii

și încălcau cu bună știință legile ospetiei, căci pe străinii care veneau în oraș îi necinsteau. Iudeii considerau homosexualitatea un păcat mare, fiind pedepsită cu moartea.

În Levitic este scris: *Să nu te culci cu bărbat, precum cu femeie, aceasta-i spurcăciune* (18: 22). *...Să nu umblați după obiceiurile popoarelor, pe care le voi alunga de la voi, că ele au făcut acestea toate și m-am scârbit de ele* (Lev. 20: 23).

Domnul, mâniat de purtarea sodomiților, hotărăște să-i pedepsească, nu numai să le dărâme orașul, ci să le pustiască și ținutul, încât să nu mai răsară niciodată din el plantă sau fruct, – ne spune istoricul Flavius. Mâniat pe acești desfrânați, că nu a găsit nici zece drepti în aceste cetăți, Domnul a zis: *Strigarea Sodomei și a Gomorei e mare și păcatul lor cumplit de greu* (Fac. 18: 20). Atunci Domnul a dat o ploaie de pucioasă și foc din cer peste Sodoma și Gomora și a distrus aceste cetăți pe toți locuitorii cetăților și toate plantele pământului (Fac. 19: 24-25).

Avram și Lot sunt preveniți de îngerii Domnului să părăsească locurile și să nu se uite înapoi ca să vadă catastrofa. Lot părăsește Sodoma împreună cu femeia sa și cu cele două fiice. *Femeia lui Lot însă s-a uitat înapoi și s-a prefăcut în stâlp de sare* (Fac. 19: 20), iar Avram a văzut ridicându-se de la pământ fumegare, ca fumul dintr-un cuptor (Fac. 19: 28).

Această catastrofă, descrisă în Biblie, a impresionat și continuă să impresioneze omenirea și astăzi, căci lucruri incredibile s-au întâmplat acolo. Pieirea acestor două orașe, embleme ale desfrâului și necredinței, este asociată cu o calamitate, ca o pedeapsă venită de la Domnul pentru păcatele oamenilor. Marea Moartă e mormântul acestor două orașe, Sodoma și Gomora, precum și al celorlalte orașe mai mici, pe care le-am menționat mai sus.

În căutarea Sodomei și Gomorei

O expediție din Statele Unite ale Americii, prin anul 1848, a început cercetarea misterioaselor fenomene semnalate la Marea Moartă și căutarea orașelor biblice dispărute,

Sodoma și Gomora. Cercetările au început de la Marea Galileei căreia i s-a măsurat adâncimea și s-a constatat că se găsește la 208 m, sub nivelul Mării Mediterane. Atunci, și-au pus întrebarea: *care trebuie să fie înălțimea izvorului Iordanului care curge prin lac?* Ei au urcat pe Muntele Hermon, la izvoarele Iordanului, și au constatat că pe lungimea de 40 km, până întâlnește Marea Galileei, Iordanul coboară cu 700 m, sub nivelul Mediteranei.

Membrii expediției au pornit cu bărcile pe cursul Iordanului până la Marea Moartă, unde au găsit o mare fără viață, cu malurile pustii și cu mari depozite de sare. Membrii expediției au constatat că apele Iordanului, când se varsă în Marea Moartă, sunt cu 394 m, sub nivelul Mediteranei. Coborârea apelor Iordanului atât de mult pe o porțiune foarte mică, constituie un fenomen unic în lume și a stârnit curiozitatea membrilor expediției, căci în nicio parte a globului pământesc nu se coboară mai mult de 100 m, sub nivelul vreunei mări.

La începutul secolului trecut pornesc săpăturile pentru căutarea orașelor dispărute, pe care Biblia le situează în Valea Sidimului. La extremitatea de sud-est a Mării Moarte s-au descoperit rămășițele unei așezări umane. Au fost convinși că rămășițele sunt ale Țoarului, orașul regelui Bela (Fac. 14: 2), dar, spre dezamăgirea arheologilor, era vorba de un oraș înfloritor din evul mediu, și nu despre Țoarul biblic.

Din malul de răsărit al Mării Moarte pornește o peninsulă, numită el-Lisan („limbă” în arabă), care pătrunde în mare și împarte marea în două. *La dreapta peninsulei, pământul este înclinat până la o adâncime de 400 m. La stânga, apa rămâne destul de mică. Ultimele sondări au indicat o adâncime de numai de 15-20 m* (W. Keller).

Dacă pornești cu barca spre extremitatea sudică a Mării Moarte, vei observa un fenomen fantastic. Sub nivelul apei, spre mal, vei vedea, în razele soarelui, copacii unei păduri păstrate în concentrația de sare. Poate, cine știe, cândva, la umbra acestei păduri au păscut și s-au odihnit turmele lui Lot, căci aici

era Valea Sidim, din Biblie (Fac. 14: 3).

Valea Iordanului face parte dintr-o fractură a scoarței terestre. Aceasta începe din nordul Israelului până la poalele Munților Taurus din Asia Mică, iar în sud pornește de la Marea Moartă, trece prin deșertul Wadi el-Arabah până la Marea Roșie în Africa. Este știut că, în această zonă, frământată de acțiuni vulcanice, se găsesc urme de bazalt și lavă, în Munții Galileei. Producându-se o fisură a scoarței terestre, ca urmare a cumplutului cutremur, Valea Sidimului, cu Sodoma și Gomora, s-au prăbușit în abis (W. Keller). Catastrofa a avut loc pe la anul 2000 î. Hr. sau pe la anul 1900 î. Hr., după unii cercetători, dar exact pe vremea lui Avram și Lot.

Cetățile din Valea Sidimului, așezate în sudul Mării Moarte s-au scufundat datorită aceluia cutremur devastator, producând explozii, gaze și incendii. Despre această porțiune a Mării Moarte, care astăzi are adâncimea de 400 m, arheologii au ajuns la concluzia că este locul unde orașele Sodoma și Gomora s-au prăbușit în adâncuri (Fac. 19: 29).

Apele Mării Moarte seacă încet, încet, odată cu trecerea timpului, și poate, cândva, cine știe a câta generație după noi va descoperi rămășițele acestor orașe dispărute.

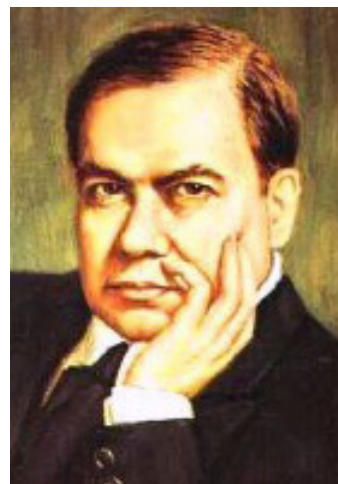
Dacă ajungi în partea sudică a Mării Moarte îți apare în față un peisaj dezolant, munți sinistri cu pantele prăbușindu-se în mare, iar unde se termină apa mării începe o mlaștină, care constituie un mare pericol pentru călătorul neavizat. La vest de malul sudic se întind dealurile Neghebului, în mare parte sunt formate din sare și blocuri din sare cu înfățișări ciudate.

Am redat pe scurt istoria dispariției orașelor Sodoma și Gomora, descrise în Biblie, care zac pe fundul Mării Moarte, și care au existat, nu sunt o plăsmuire a Bibliei, cum s-a crezut multă vreme.

Arheologii și cercetătorii bibliști au ajuns la recunoașterea unanimă: Biblia nu minte!

Rubén DARÍO

Poetul, prozatorul, ziaristul și diplomatul nicaraguan Rubén DARÍO – pe numele din acte: Félix Rubén GARCÍA SARMIENTO – recunoscut drept cel mai de seamă reprezentant al modernismului literar de limbă spaniolă, s-a născut în 18 ianuarie 1867, în orașul Metapa (azi, Ciudad Darío, Matagalpa). Supranumit „prințul literelor castiliene”, a avut o înrâurire majoră și de durată asupra poeziei secolului al XX-lea din lumea hispanică. De notat faptul că a fost un autodidact.

Scrieri importante: AZUL (AZUR) – 1888; PROSAS PROFANAS Y OTROS POEMAS/ PROZE PROFANE ȘI ALTE POEME – 1896; CANTOS DE VIDA Y ESPERANZA/ CÂNTECE DE VIAȚĂ ȘI SPERANȚĂ – 1905; EL CANTO ERRANTE/ CÂNTECUL RĂTĂCITOR – 1907; CANTO A LA ARGENTINA Y OTROS POEMAS/ CÂNTEC PENTRU ARGENTINA ȘI ALTE POEME – 1914 (versuri); LA VIDA DE RUBÉN DARÍO ESCRITA POR ÉL MISMO/ VIAȚA LUI RUBÉN DARÍO SCRISĂ DE EL ÎNSUȘI – 1913 (proză).

De asemenea, a înființat revista „Mundial”.

S-a stins din viață în ziua de 6 februarie 1916, sărac și bolnav, în orașul Leon din țara sa natală, după ce, între anii 1900-1914, trăise în Europa, la Madrid și Paris.

Poemul METEMPSIHOZĂ, tradus aici pentru prima oară în limba română, face parte din volumul CÂNTECUL RĂTĂCITOR. (Prezentare și traducere: Costel DREJOI)

METEMPSIHOZĂ

Fost-am oșteanul ce-a dormit în patul
Reginei Cleopatra, cu albeața-i
și cu privirea-i cea stelară și ne-nfrântă.
Asta e tot.

Ah, ce privire, ce albeață!... Și așternutu-acela
în care, stând, albeața-i scânteia!
Ah, majestosul trandafir ne-nvins!
Asta e tot.

Și frântu-i-am mijlocu-atunci cu brațu-mi...
Și eu, libertul, o făcui să-l uite pe-Antoniou.
(Ah, patul și privirea-i și albeața-i!...)
Asta e tot.

Eu, Rufus Galus, oștean am fost și sânge
galic avut-am, iar crăiasca vițelușă
o clipă de-ndrăzneală mi-a dat prin pofta ei.
Asta e tot.

Oare de ce în acel spasm
ai degetelor mele clești de bronz n-au strâns
gâtul cel alb al dalbei regine în călduri?
Asta e tot.

Pe urmă, în Egipt m-au dus, c-un lanț
de gât. Iar într-o bună zi, de câini
am fost mâncat. Numele meu e Rufus Galus.
Asta e tot.

METEMPSÍCOSIS

Yo fui un soldado que durmió en el lecho
de Cleopatra la reina. Su blancura
y su mirada astral y omnipotente.
Eso fue todo.

¡Oh mirada! ¡oh blancura! y oh, aquel lecho
en que estaba radiante la blancura!
¡Oh, la rosa marmórea omnipotente!
Eso fue todo.

Y crujió su espinazo por mi brazo;
y yo, liberto, hice olvidar a Antonio.
(¡Oh el lecho y la mirada y la blancura!)
Eso fue todo.

Yo, Rufo Galo, fui soldado y sangre
tuve de Galia, y la imperial becerra
me dio un minuto audaz de su capricho.
Eso fue todo.

¿Por qué en aquel espasmo las tenazas
de mis dedos de bronce no apretaron
el cuello de la blanca reina en brama?
Eso fue todo.

Yo fui llevado a Egipto. La cadena
tuve al pescuezo. Fui comido un día
por los perros. Mi nombre, Rufo Galo.
Eso fue todo.

Dumitru BOTAR

De origine poloneză, a venit în țară în 1887, România devenind noua lui patrie, pe care a slujit-o cu devotament până la sfârșitul vieții. A fost înzestrat de la natură cu un simț artistic deosebit (în special la desen), pe care-l etalase cu succes atât ca elev, cât și la Academia de Arte Frumoase din Varșovia. Pleacă apoi la Universitatea din Cracovia, dar, în 1879, împreună cu mai mulți studenți polonezi, este arestat de austrieci pe motiv că ar susține desprinderea Galiției de Austria. De fapt, a fost un patriot adevărat, militând pentru o Polonie liberă și independentă, fără ruși și austrieci, ceea ce-i va aduce multe necazuri: temniță și procese.

Pentru a scăpa de arestări și persecuții, se stabilește pentru un timp în Elveția (la Zürich și Geneva), unde studiază filozofia, istoria literaturilor și a culturilor, geografia, apoi, în 1883, îl găsim la Paris, lucrând la un birou de cartografie. În 1885 izbucnește războiul sîrbo-bulgar prilej cu care Piekarski împreună cu alți studenți polonezi și bulgari pleacă în Bulgaria, unde rămâne doi ani. Se stabilește la Sofia, împrietenindu-se cu mulți patrioți bulgari, implicându-se chiar în viața politică de acolo. A editat primul ziar umoristic bulgar și a scos primul ziar cotidian bulgăresc „GLAS” prin litografia pe care a înființat-o.

În cele din urmă este expulzat de aici, ajungând în România, la București, unde se stabilește în 1887. Este bine primit și pentru a-și câștiga existența face ilustrațiile necesare la unele reviste umoristice: „Ghiță Berbecul” (frații Bacalbașa), „Cașcavalul” lui Teodor Speranția și „Tocila” lui Stamatina, sub pseudonimul TANTAL. Face cunoștință cu B. P. Hașdeu, dr. Constantin Istrati și Aurel Popovici.

În martie 1891 este profesor de desen la gimnaziul din Slatina, înființând împreună cu mai

mulți colegi filiala „OLT” a „Ligii pentru unitatea culturală a românilor”. Această filială a colectat bani și a organizat câteva întruniri de protest față de tratamentul aplicat memorandiștilor în frunte cu dr. Ioan Rațiu. Tot cu acest prilej s-au trimis cuvinte de încurajare din partea femeilor din Slatina, doamnei Emilia dr. Rațiu. Adresele respective, din 1892, către dr. Rațiu și soția lui, au fost scrise și desenate de Piekarski. Colegii, alături de care a acționat în acele momente de mare simțire românească, au fost: ing. C-tin Davidescu, dr. Ioan Drăgăescu, Ion Moisil și medic Teodor Cartianu, profesor la Școala de agricultură din Strehareț. Secția „OLT” a Ligii a înființat în locuința Piekarski și un cabinet de lectură care cuprindea peste 30 de ziare și reviste puse la dispoziția celor interesați, inclusiv a elevilor mai mari, de la gimnaziu.

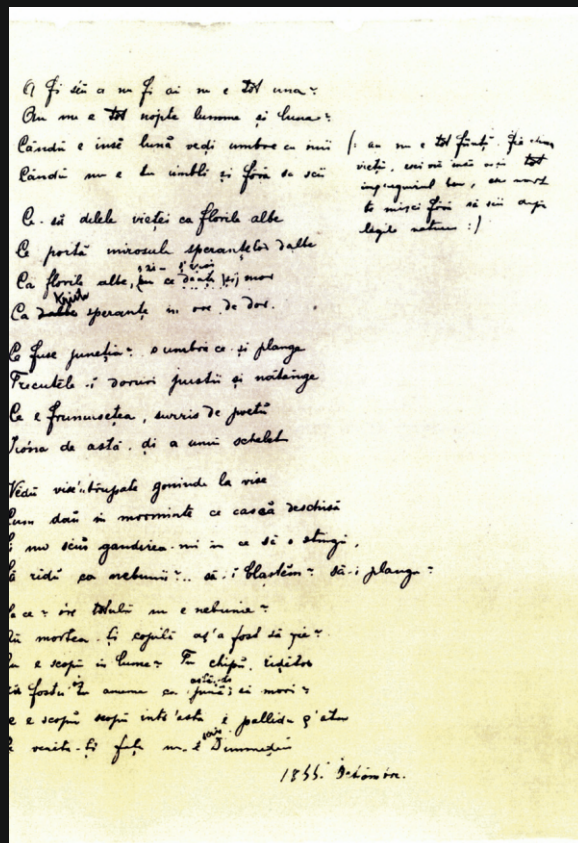
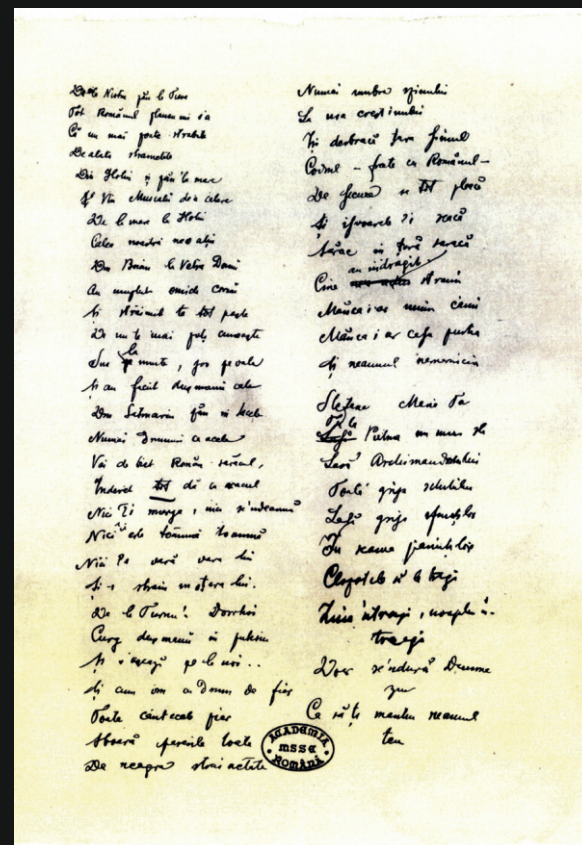
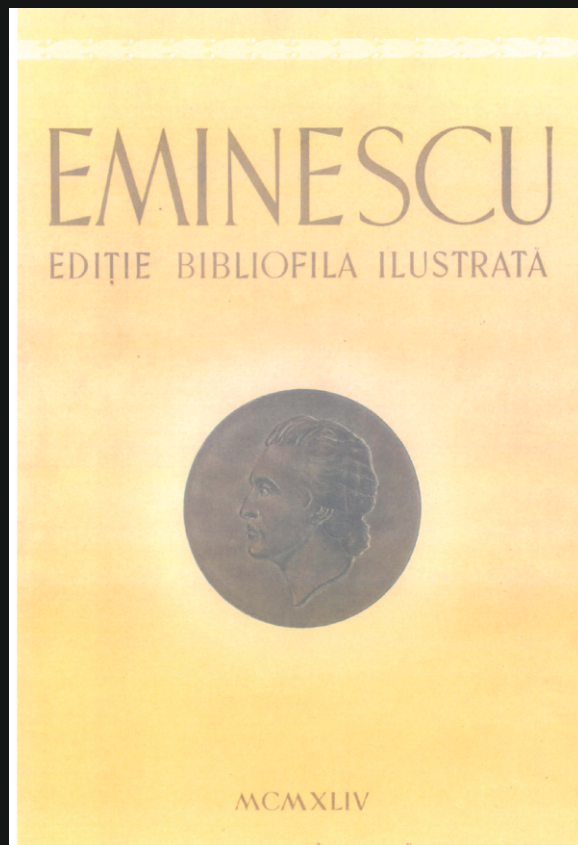
Într-o vreme, când desenul era total neglijat în școlile secundare, Piekarski a reușit să trezească la elevi dragoste și pasiune pentru acest obiect de studiu. La sfârșitul anului școlar s-a organizat la gimnaziu o expoziție cu lucrările elevilor, fapt nemaîntâlnit până atunci la Slatina. Iubitor de natură, îi îndemna mereu pe elevi să cunoască frumusețile și bogatele specii din jurul orașului, cerându-le să facă insectare sau ierbare, pe care să le prezinte la finele anului de învățământ. Din 1892 este transferat la Târgu-Jiu, unde continuă aceeași activitate rodnică, prin care se remarcă în capitala județului nostru.

Din 1906 se stabilește definitiv la București și tot aici, la 21 octombrie 1909 se stinge din viață. Oricum, în vitrina de onoare a profesorilor gimnaziului „Radu Greceanu”, profesorul Witold Rola Piekarski ocupă un loc aparte, inconfundabil.

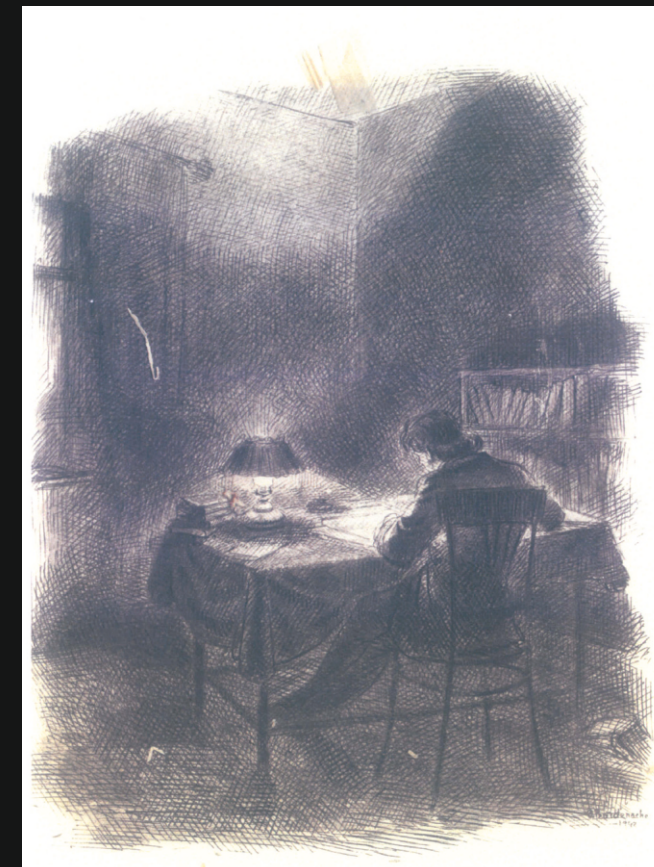
MARTIE

- 1 martie 1955 – s-a născut, la Icoana, Olt, poeta și publicista **ELENA CRUCERU**
- 4 martie 1919 – s-a născut, la Slatina, poetul și gazetarul **MIHAI STĂNESCU** (m. - ?)
- 6 martie 1944 – s-a născut, la Timișoara, prozatorul, criticul, poetul, epigramistul **C. VOINESCU**
- 7 martie 1940 – s-a născut, la Brâncoveni, Olt, compozitorul și dirijorul **JEAN LUPU**
- 10 martie 1879 – s-a născut, la Slatina, criticul, istoricul literar și folcloristul **DUMITRU CARACOSTEA** (m. 2. 06. 1964, București)
- 10 martie 1975 – s-a născut, la Slatina, poetul și prozatorul **GABRIEL TĂNĂSESCU**
- 11 martie 1997 – a murit, la Slatina, poeta **ILEANA BIJU-CORILĂ** (n. 18. 10. 1922)
14. 03. 1899 – s-a născut, la Izvoru, Olt, prozatorul **MIRCEA DAMIAN**, pe numele său adevărat **CONSTANTIN MĂTUȘA** (m. 16. 06. 1948)
- 15 martie 1971 – s-a născut, la Slatina, poeta și pictorița **LUMINIȚA POPESCU**
- 15 martie 1977 – a murit, la București, poetul, prozatorul, epigramistul și traducătorul **TUDOR MĂINESCU** (n. 23. 02. 1892, Caracal)
- 16 martie 1945 – s-a născut, la Slatina, muzicologul și dirijorul **ALEXANDRU-CHIRILĂ STANCIU**
- 18 martie 1952 – s-a născut, la Balș, pictorul **PAUL TUDOR-BALȘ**
- 19 martie 1917 – s-a născut, la București, pianistul Dinu Lipatti (m. 2. 12. 1950, Geneva)
- 20 martie 1941 – s-a născut, la Vișina Nouă, Olt, istoricul literar **SONIA CUCIUREANU**
- 20 martie 1959 – s-a născut, la Slatina, soprana **FELICIA FILIP**
- 21 martie 1957 – s-a născut, la Izvoru, Argeș, poetul și eseistul **CORNEL NICULAE**
- 22 martie 1960 – s-a născut, la Albești-Poboru, Olt, poeta **MARIA CALCIU**
- 24 martie 1821 – s-a născut, la Leu, Dolj, intelectualul și luptătorul pașoptist **NICOLAE BARBU LOCUSTEANU** (m. – 1900)
- 25 martie 1986 – a murit, la București, istoricul **MARIN FLORESCU** (n. 6. 07. 1939, Strejeștii de Sus, Olt)
- 26 martie 1961 – a murit, la Madrid, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul **ALEXANDRU BUSUIOCEANU** (n. 10. 06. 1896, Slatina)
- 26 martie 2009 – a murit, la Slatina, gazetarul și eseistul **FLORIN (FLOREA) NICULESCU** (n. 17. 11. 1954, Spineni, Olt)
- 28 martie 1994 – a murit, la Paris, dramaturgul, eseistul, poetul și publicistul **EUGEN IONESCU** (n. 13/26. 11. 1909, Slatina)
- 28 martie 2008 – a murit, la București, istoricul și arheologul **CONSTANTIN PREDA** (n. 1. 11. 1925, Morunești-Morunglav, Olt)
- 29 martie 1908 – s-a născut, la Caracal, poetul **VIRGIL CARIANOPOL** (m. 06. 04. 1984, București)
- 31 martie 1971 – a murit, la București, pictorul **MARIUS BUNESCU** (n. 15. 05. 1881, Caracal)

*NOTĂ: În cuprinsul calendarului figurează atât oamenii de cultură născuți în județul Olt cât și cei născuți în alte locuri din țară, dar care și-au desfășurat și/sau își desfășoară activitatea în această zonă sau au avut/au legături, într-un fel sau altul, cu aceasta.

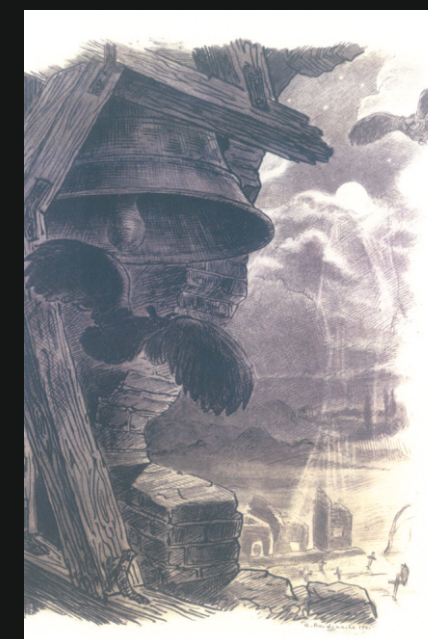

Reproduceri după lucrările lui Aurel Bordenache

Scrisoarea II

Singurătate

Scrisoarea III

O, mamă...

Melancolie